

RICHARD
WURMBRAND
VĚZEŇSKÉ ZDI
KDYBY
PROMLUVILY

Richard
Wurmbrand
*Vězeňské zdi
kdyby
promluvily*

STEFANOS

© Richard Wurmbrand 1972
© Stanislav Maxa – STEFANOS, 2004

ISBN 978-80-87081-81-5

Hodte křesťana do řeky a vyplave s rybou v ústech. Nepoznal jsem křesťana, který by z neštěstí a vnitřních zápasů, v nichž zůstal věrný, nevyšel bohatší.

Když mě propustili z vězení, nesl jsem si s sebou poklad darovaný od Boha: tři sta padesát šest básní, vlastně zhuštěných promluv, jež jsem kázal během svého osamělého pobývání ve vězeňské cele.

Některé z nich jsem vydal v knize *Kázání ze samoty*. Setkaly se s dobrým ohlasem a mnoho lidí mi psalo, že jim jejich četba pomohla. To mě povzbudilo k vydání dalšího dílu kázání, která jsem tenkrát tvořil bez papíru a pera a přednášel neviditelnému posluchačstvu. Věznili mě v podzemí. Nevídal jsem nikoho kromě dozorců a vyšetřovatelů. Své poselství jsem svěřoval andělům. Mají přece křídla. Mohli má slova doručit bratřím a sestrám ve víře.

Andělé učinili víc, než jsem žádal, jak už je u nich zvykem. Vysvobodili mě z vězení, přivedli mě do svobodného světa a umožnili mé vězeňské zkušenosti zveřejnit v mnoha jazycích. Anebo přesněji – nezveřejňuji zkušenosti samotné, ale pouhá slova, jež o nich vypovídají.

V tom je velký rozdíl.

Když se Patton pokoušel přeložit Nový zákon do jazyka, kterým se mluví na Nových Hebridách, marně hledal ekvivalent pro „víru“. Místo něho užil výraz, jenž doslova znamená „klidně a bezstarostně spočinout v trávě“. A tak kdo na Nových Hebridách čte Jana 3,16, rozumí, že ten, kdo se klidně a bezstarostně spolehne na skutečnost, že Bůh dal za něho svého Syna, má život věčný. Ve střední Africe jiní

překladaatelé užívali slovo, jež znamená „slyšet a udělat“, což je pravý opak. Hebrejské slovo pro víru emuna nebo hausské *amine* znamenají „říci amen“.

Když čtu hebrejský ekvivalent slova „svatý“, *kados*, vím, že vychází ze stejného kořene jako slovo označující „prostitutku“, což mi pomáhá pochopit, že svatý je člověk, který se duchovně nabízí všem a všechny láskyplně objímá bez ohledu na věk, fyzické či morální kvality, rasu či vyznání. Když čtu řecké slovo *bagios*, jež doslova znamená „nepozemský“, chápu, že svatý je člověk oddělený od pozemských věcí. V různých jazycích slova vyjadřují různé věci.

Jedna věc je vaše zkušenost, a jiná věc zase velmi chabý pokus vyjádřit ji slovy vytvořenými lidmi, kteří zažili něco úplně jiného.

Abych pravdivě popsal, co jsem osobně zakusil, jak nás na samotce mučili, ponižovali a ovlivňovali drogami, musel bych si vynalézt zcela zvláštní slova. Ale pak bych nemohl komunikovat.

Nežijeme ve sféře slov. Svatý Jan říká, co na ostrově Patmos viděl. To, co jsme viděli, můžeme slovy vyjádřit jen v míře, v níž dokážeme slepému popsat Michelangelovu *Pietu* nebo Leonardovu *Monu Lisu*.

Moody prohlásil, že křesťan na kolenou vidí víc než filosof na špičkách. Pokud chcete vědět, co zažívaly a ještě zažívají statisíce křesťanů v komunistických žalářích, nezůstaňte při čtení těchto kázání, ale padněte na kolena a prostě Boha o privilegium spolunesení kříže trpících a pamatování na ně, jako byste byli spoutáni řetězy spolu s nimi.

Ale nesdílejte jen vnější fyzické utrpení, hlad a mučení. Prožijte s nimi to, co je mnohem horší – vnitřní zmatek, pochybnosti a okamžiky zoufalství.

Tahle kázání nejsou kázáními v běžném smyslu – hlásáním Boží pravdy – ale pokusem umožnit druhým procítit

bouře pochybností a někdy i vzpour proti Bohu, jež vězně v takových podmínkách postihují. Sv. Jana Křtitele přepadly, když věděl, že Ježíš žije nedaleko od jeho vězení, a nepřišel ho navštívit. Přinutily samotného Krista, aby se Boha ptal, proč ho opustil. Předpokládat, že by nebeský Otec mohl nechat na holičkách spravedlivého, by za normálních okolností bylo rouháním. Ježíš ale na kříži nekázal jako kněz z kazatelny. Zažíval utrpení – to největší tajemství ve stvoření dobrého a všemohoucího Boha – a vyjadřoval to, co v okamžiku výkřiku „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ pociťoval.

Lopaty celého světa by nestačily na to, aby pohřbily pravdu. A bolest celého světa nedokáže zabránit triumfu pravdy, víry a lásky, i když projdete nejhoršími pokušeními. Pochyboval jsem, v některých chvílích jsem si zoufal, ale to všechno pominulo. Kázání končí vítěznými tóny. Z vězení jsem vyšel stále jako křesťan.

Dostal jsem se na svobodu. Jiní zůstali za mřížemi. Watchman Nee a Wang-Min-Dao strávili v čínském vězení devatenáct let, Chrapov v Rusku třicet let. Mnozí šli do vězení poté, co já žalář opustil. Když čtete tato kázání, čtete o tom, co se dnes děje v jejich srdcích. Budete tak s nimi moci naříkat, ale rovněž se radovat a dospět tím k určitému poznání života trpících.

Nevydávám svá kázání proto, aby se z nich lidé učili křesťanství. K tomu mají pastýře. Snažím se ukázat, co komunistické vězení a mučení může udělat s křesťanovou myslí a vírou.

Evangelisté považovali za důležité zveřejnit pochybnosti, jež zachvátily Jana Křtitele ve vězení i Ježíšovo klesání na mysli v Getsemanech a na kříži. Nechtěli vás ale učit, jak zpochybňovat Ježíše jako Mesiáše nebo považovat se za zavržené od Boha, když nevinně trpíte. Pro žáka je ovšem

důležité vědět, že takové pochyby přicházejí. Až přijdou, pomůže mu to nebát se jich.

Dobře vím, že mnou vyslovené myšlenky jsou v rozporu s tím, jak mnozí křesťané rozumějí Písmu. Avšak můj život v čase, kdy jsem ona kázání sestavoval, se rovněž neshodoval s životním stylem křesťanů ve svobodném světě. Neměl jsem Bibli, teologické knihy ani křesťanské společenství, jež by dohlíželo na správnost mého uvažování. Nepochybně mě myšlenky ze samoty s tím, co vás napadá, když sedíte v pracovních či obývacích pokojích. Raději se snažte pochopit, co si mysleli a myslí miliony křesťanů v komunistických věznicích, když na ně dorážejí strašlivé zmatky.

Kázání jsem promýšlel na pokraji šílenství. V Sovětském svazu křesťany zavírají do blázců. Po čase se někteří doopravdy zblázní. Nejsou jejich myšlenky těsně před zešlepnutím rovněž pokladem církve, který je třeba uchovávat s úctou jako svátost, ačkoli odporují tomu, co si myslí lidé, jimž nikdy nikdo nedal svěrací kazajku a roušek?

Dokonce i teologicky erudovaní čtenáři mohou slyšet hlas přinášející nářek trpících – pokud budou lkát s lkajícími a nesoudit je za to, že lkají neortodoxně. Milosrdný Samaritán se nepídil po pravověrnosti člověka, kterého zbili lupiči. Pomohl. Zásadní úlohou a zkouškou pravověrné křesťanské víry je mlčet a pomáhat, když lidé v bolestech říkají špatné věci.

Pastýře, který před Bohem ponese odpovědnost za svoje stádo, vám nenahradím. Učit vás základům křesťanské víry je jeho úkolem. Já vám chci pouze připomenout bratry a sestry vystavené nesmírnému tlaku v komunistických věznicích. Neublížuj jim jen tělesně. Pokřivuj jim i mysl.

Teď, když zapisuji ony promluvy, které jsem uchovával po léta v paměti, vidím, že si někdy protiřečí. Ponechávám

je tak, jak jsem je sestavil. Copak člověk není vnitřně rozporný? A pokud ano, proč předstírá, že je z jednoho kusu? To my děláme z Bible konzistentní knihu. Její autoři byli příliš velcí na to, aby něčím takovým marnili čas. Milovali Boha celým svým srdcem, jeho dobrou i špatnou stránkou a obojímu dali promlouvat o slávě Boží. Bůh to přijal a způsobil, že krvavé žalmy pomsty ve Starém zákoně a volání po odvetě ve Zjevení byly včleněny do stejné knihy jako chvalozpěv lásky v 1. Korintským 13.

V těchto kázáních jsou vyjádřeny myšlenky, jež by křesťana svobodného světa nenapadly. Nezměnilo by se ale jeho uvažování, kdyby jeho země upadla pod diktátorskou vládu? Bonhoeffer byl evangelický duchovní. Když se v jeho vlasti dostal k moci Hitler, stal se agentem Abwehru, nacistické zpravodajské služby. Dostal pokyny, aby slídl v ekumenickém hnutí. K tomu účelu obdržel svolení ke kontaktům s církevními představiteli v zemích bojujících proti Německu. Tyto styky využil ke službě Kristu a zahraniční církevní představitelé informoval o zvěrstvech nacismu a o tom, co je třeba udělat pro jeho porážku. Pak se vrátil a nahlásil něco jiného, než co říkal. Šlo mu jen a jen o to, aby v této dvojí hře pomohl Boží věci a věci svobody. Nakonec šel pro víru do vězení a zemřel mučednickou smrtí. Kdo nepracoval v podzemní církvi, musí takové věci akceptovat a nesoudit. Až se i jeho církev dostane do podzemí, nezbude mu nic jiného, než dělat totéž.

Myšlenky mých kázání křesťana ve svobodném světě nenapadají proto, že nikdy nebyl po léta sám v komunistickém vězení. Samotka, nad níž vládou rudí, a k tomu mučení, podávání narkotik a vymývání mozku jsou zdrojem jedinečných zkušeností.

V 1. Samuelově 1,1 čteme, že prorok pocházel z kmene Efrajim. Pak prožil cosi neobvyklého. Bůh ho oslovil ještě

jako chlapce. Svrchovaný Bůh ho vyzdvihl do kněžského úřadu, běžně vyhrazeného kmeni Levi. Změnilo to nejen jeho postavení. V 1. Paralipomenon 6,36–7 je jmenována pětice Samuelových předků, avšak ne už jako příslušníků kmene Efrajim. Jestliže Samuelova příslušnost byla přímým Božím povoláním změněna na Levi, byl změněn i kmen jeho předků až do pátého kolena. Nyní se tak jako jejich potomek počítají ke kmeni Levi.

Výjimečná událost, chlapcův rozhovor s Bohem, přinesla velké změny nejen pro něho, ale i pro jeho příbuzné. K Samuelovi mám daleko. I já však měl fantastickou zkušenost s Bohem za neobvyklých okolností. Změnilo to můj způsob uvažování, mé citění, mé vztahy k jiným lidem. Snad moje zkušenost rovněž změnila postavení některých mých blízkých. Samozřejmě že s sebou nesla zuřivé útoky ďábla, jeho vzteklé pokusy vnuknout zlé myšlenky, tvářící se jako zjevení od Boha. Všechno jsem to teď dal na papír: co přišlo od Boha, co od ďábla a co ode mne, abyste mohli porozumět strašnému boji v myslích těch, kdo dnes trpí pro Krista. Pro mnoho z nich není nejbolestnější fyzické týrání, ale intelektuální konflikt. Dostojevskij, který byl rovněž ve vězení, napsal: „Já nevěřím a nevyznávám Ježíše Krista jako dítě. Mé ‚hosana‘ se zrodilo ve výhni pochybností.“

Pro Samuela byla změna trvalá. Levitou zůstal do konce svého života.

Já se vrátil do normálních životních podmínek a k normálnímu uvažování. Dnes mám stejné tiché krédo jako většina evangelických křesťanů. Když se vracím k myšlenkám, jež mi táhly hlavou na samotce, sám se podivuji tomu, čím jsem se zabýval. Teď jsem v bezpečí. Avšak společenství svatých je možné, jen když spolu s našimi uvězněnými bratry snášíme pokušení jejich pochyb a útoky ďábla. Fyzická muka nevěsty Kristovy v komunistických zemích jsem po-

psal i v dalších knihách. Je však třeba hovořit i o druhé stránce – o duševním tlaku. Měli byste znát stav jejich mysli, když jejich uvažování kolísá pod náparem komunistického žaláře.

Čtěte tuto knihu s láskou k těm, kdo trpí víc, než lze vypovědět slovy, a neporovnávat každý výrok s biblickými verši. Bibli jsme neměli a teologii jsme zapomněli.

Utváření posla

Drazí bratři a drahé sestry,

k čemu bych tak přirovnal svou samotku?

Je jako les naplněný vůní květin. Žádný strom v lese nevoní tak sladce jako ten, z něhož se dělají kříže.

K čemu ještě bych svou celu přirovnal?

Je jako bohatá stodola. Stejně řecké slovo překládané u Matouše 6,6 jako „pokojík“ je u Lukáše 12,24 použito ve významu „stodola“. Bůh, andělé, ďáblové, svatí, moji předkové, přátelé a nepřátelé, všechny budoucí generace, celý vesmír a jeho Stvořitel, všichni tu jsou přítomní. Neexistuje radost, kterou bych nemohl prožívat prostou metodou radování se s těmi, kdo se radují. V duchu mohu druhé provázet na úchvatných cestách, mohu s nimi sdílet jejich pocity, když v kostele chválí Boha nebo se těší z dobrého jídla. Mohu se radovat s matkami sklánějícími se nad postýlkami svých nemluvňátek. Mohu si vesele hrát s dětmi. Mohu naříkat s těmi, kdo naříkají. Tady v cele mám teologii, filosofii, politiku, jalové vtipy i vážné plány, ctnosti i neřesti.

Mohl bych svou celu přirovnat také ke kinu. „*Vechol baam roim et bakolot* – a všichni lidé viděli hlasy.“¹ Za výjimečných okolností, jako byl úděsný okamžik, kdy se Bůh ukázal na hoře Sinaj, je možné vidět hlasy. Když jsem byl na svobodě, vždycky jsem se těm veršům podívoval. Pro Židy bylo obvyklé slyšet. Bohužel to zůstalo běžným i pro vět-

¹ Exodus 20,18 v originále

šinu křesťanů. Ale nemělo by tomu tak být. Křesťané mají být muži a ženy, kteří „vidí“, i když jen jako v zrcadle. Mají vidět slávu Pánovu.² Tady v cele vidím fantastické pohyblivé obrázky. Některé zobrazují hrůzné scény, ale některé jsou neuvěřitelně krásné, tak krásné, že jsem dosud nic tak krásného nespátřil. Ale vidím nejen obrazy. Z obvyklých hlasů pronášejících výroky filosofického, teologického či sociálního obsahu rostou představy. Kolik je toho na samotce k vidění! Vskutku je pravda, že nikdy nejste méně sami, než když jste sami.

Svou celu bych však přirovnal také k sochařskému ateliéru. Michelangelo pohlédl na mramorový kvádr a viděl anděla. Musel jen odsekát přebytečný kámen. Věřím, že tyto cely jsou místa, na nichž velký Sochař utváří své budoucí posly.

Dejme tomu, že dělá posla ze mě – jak budu vypadat? Myšlenka se stává obrazem. Vidím sám sebe, jaký pak budu.

Vidím postavu z Kiplingovy básně „Prorok naprosté absurdity“.

Kdo z nás, tváří v tvář nemožnému
jen změní krok a kráčí dál.

Během mučení neuvažujete. Ale teď, když o něm přemýšlím, vidím v něm symboliku.

Přivážíou vám k poutům provaz. Pak vás vytáhnou, takže na zem dosáhnete jen špičkami nohou. Ocel pout se vám zařezává do zápěstí. V nohách pak máte dlouho křeče, ale jste vytaženi výš než kdo jiný. V naprosto absurdní pozici – jako ten, kdo má prorocké povolání.

Dejme tomu, Bože, že ze mě uděláš posla – bude to pro

² 2 Korintským 3,18

mě zdrojem radosti, nebo bolesti? Budu od tebe muset přijmout poslání. Daniel se třásl, když přijímal zjevení od tajemné bytosti Gabriela, současně člověka³ a anděla⁴. Milovaný učedník Jan omdlel, když spatřil Pána.⁵ Sám bych se málem pomátl při pouhém pomyslení, že bych měl přímo od tebe přijmout poselství pro lidi.

Kazatelé své poselství obvykle čerpají z knih, které přečetli a které opakují myšlenky jiných autorů, inspirovaných zas ranými kázáními Spurgeona, zjevně inspirovaného Kalvínem, jenž se zas učil od sv. Jana Chrysostoma, poučeného předchozími generacemi, jak vykládat zvěst, kterou apoštolové přijali od Boha. Pravda se k nám dostala tímto zlatým řetězem tradice. Církev vlastní poklad nahromaděný za staletí a kazatelé z něho berou, a je to tak správné. Avšak poselství přímo od Boha je vzácný jev.

Svatého Athanasia nemůžete označit jinak než za naprosto absurdního. Ariovo učení je tak jasné a tak snadno přijatelné lidskému uvažování. Athanasiovo vyznání však lidským uvažováním otrásá: „Kdo chce být spasen, musí především uchovat katolickou víru. Kdo neuchová víru celou a neposkvřenou, nepochybně propadne věčnému zatracení...“

Jaká bude absurdita mého poslání? Když se dívám sám na sebe jako na Božího posla, vidím dva Wurmbrandy. Jeden hraje podobnou roli jako Jeremjáš a Gedaljáš⁶ a říká křesťanům to, co nikdy nepřijmou, leda navenek – že se musejí podrobit komunistickým utiskovatelům, jako se Židé museli podrobit Babylonu, a usilovat o mír s těmi, kdo si je násilím podmanili.⁷ Z praktického hlediska Židé neměli ji-

³ Daniel 9,21

⁴ Lukáš 1,11

⁵ Zjevení 1,17

⁶ 2 Královská 25,22

⁷ Jeremjáš 29,7

nou volbu. Kdyby se bránili, Babylon by je jako národ zcela rozdrtil. Nu a komunisté zřejmě budou u moci po generace. Nemají se křesťané podříditi a tento strašný fakt akceptovat? Kdyby to udělali, předešlo by se mnohému utrpení. Komunisté navrhovali, abych sehrál roli podobnou Jeremjášově. Babyloňané by mě chránili. S jakou hanbou asi Jeremjáš přijímal jejich přízeň. Moji bratři by mě nazvali zrádcem. A přece bych se nepochybně považoval za Božího posla. Jeremjáš nepochyboval o svém poslání, i když by ho válečný soud odsoudil za velezradu a nepřátelskou propagandu ve prospěch nepřítele v čase války.

A vidím jiného Wurmbranda, organizujícího křesťanský boj proti komunismu, v samotném Rumunsku i v zahraničí – i to by bylo možné, protože poslovi může být přičteno i naprosto absurdní.

Oba typy si protirečí. Vidím před sebou dva Wurmbrandy. Vidím, jak zvěstují protichůdná poselství. Kdyby se oba vtělili do různých osob, otevřeně by proti sobě bojovali. Žádný z nich by nemohl plnit své poslání, aniž by druhého označil za zloducha. Existuje však vyšší duchovní úroveň, na níž ti dva jsou jedno.

Podle Talmudu se stává zvíře nepoživatelným jako nečisté, když má v ledvinách kameny. „Jak musí být kamen velký, aby zvíře bylo nečisté?“ ptal se rabi. Jiný na to odpověděl: „Kameny musejí mít velikost olivové pecky v jedné ledvině a současně olivové pecky v druhé ledvině.“ První rabi uvažoval: „Něco přede mnou skrýváš. Nechceš mluvit o kamenech v ledvinách, ale o nějakém hlubokém tajemství.“ Druhý odvětil: „Přesně tak. Chtěl jsem tím říci, že když nastane pronásledování víry, rabíni se musejí rozdělit do dvou táborů. Někteří musejí přijmout smrt a nezměnit ani způsob, jímž si Židé zavazují řemínky u opánek. Druhá skupina se musí sblížit s tyranem a dohodnout se s ním, aby

dosáhla aspoň určitých ústupků. A mučednictví těch, kdo předstírali dobré vztahy s vrahy Židů není menší než mučednictví těch, kdo se obětovali ve jménu principu. Takový je smysl kamenů v ledvinách zvířete.“

Bůh hledí jen na srdce. A oba Wurmbrandové mohou mít pravdu. Říci, že je jen jedna pravda, je jako popírat existenci kladného a záporného elektrického náboje. Naznačuje nedostatečné chápání pojmu „jeden“, definovatelného jen jako syntéza protikladných sil. Takový je *jeden* atom i *jeden* člověk. Takový je smysl pojmu „jeden“, i když hovoříme o Bohu. Syn, modlící se s hořkým pláčem, aby byl ušetřen kalicha utrpení, a Otec, který svému umírajícímu synu říká „ne“, jsou jeden Bůh. Proto Bible nazývá Boha hebrejským slovem *echad*, jež znamená složenou jednotu, ale nikdy *jachid* znamenající absolutní jednotu, jednotnost. Absolutní jeden neexistuje.

Sochař ví, co chce z kamene uchovávaného v této cele vytesat. Dokážu vidět zjevnou krásu jednoho mistrovského díla i skrytou krásu jiného. To druhé připomíná surrealistický artefakt – porozumí mu jen zasvěcení.

Objevuje se však ještě třetí obraz, a ten se mi líbí víc než kterýkoli jiný. Je to obraz Wurmbranda, který nedělá moudrou politiku ani není válečníkem – pouze se usmívá. Leonardova Mona Lisa se po staletí jen usmívala a dělala diváky trochu šťastnějšími. Isac Feinstein, muž, který hrál velkou roli v mé konverzi a kterého později zabili při pogromu, obdržel toto poselství od Boha. Jeden člověk, s nímž jsem o Feinsteinovi mluvil, léta po jeho smrti pravil: „Nikdo nemůže zapomenout na jeho úsměv.“ Usmíval se tak až do konce? Největším kazatelem u nás býval čelný představitel sboru Adventistů sedmého dne bratr Paulini. Jeho poselstvím byl úsměv na rozzářené tváři. Takoví poslové napl-

ňují slova sv. Jana od Kříže: kde schází láska, vsadte lásku, a ona pokvete.

Možná, že Bůh má jako každý velký sochař několik plánů a že obrazy, které vidím, jsou jen provizorní skici jeho možných záměrů. A možná mám zahynout ve vězení a jít k Bohu jako posel lidí, říci mu, jaké neštěstí je být souzen a odsouzen.

Našemu synkovi Mihaiovi jsme denně čítávali oddíl z Písma a stránku z *Životů svatých*. Vzpomínám si na křesťany, které přivedli před římského prokonzula Saturnina. Sv. Speratus mu řekl: „Neuznávám vládce tohoto času a raději sloužím Bohu, kterého lidé nikdy neviděli a kterého oči smrtelníka nemohou spatřit.“ Sv. Vestia prostě pravila. „Jsem křesťanka.“ Prokonzul chtěl, aby si svůj postoj rozmysleli. Sv. Speratus prohlásil: „Ve při tak spravedlivé, není o čem přemýšlet.“ Oběma usekli hlavu. Nyní slouží Bohu ve dne v noci v jeho svatyni.⁸ V čem jiném spočívá tato služba, než ve vyprávění Bohu o tom, jak neotřesitelná je ignorance jejich pronásledovatelů a jak velká je bída člověčenství? Nejde o to, aby mnoho mluvili o Bohu. V tomhle oboru se sám vyzná lépe. Rád bych byl poslem lidí k Bohu, stejně jako Božím poslem k lidem.

Nechám Boha, aby sám vybral, čím mám být.

Bratři moji a sestry moje, i vy musíte věřit, že vaše životy jsou hlínou v rukou úžasného Sochaře. Ten nedělá zmetky. Pokud je na vás někdy tvrdý, pak proto, že někdy má to, čemu říkáme negativní úspěch. Ztrácí pěšce, aby vyhrál partii. Prohrává bitvu, aby vyhrál válku. Nechá svého Syna trpět, aby zachránil svět. Věřte. Nežijte z poselství druhých, ale objevte poselství, k němuž vás formuje. *Amen*.

⁸ Zjevení 7,15

Hlaholení Hospodinu

Tajemný Vládče!

Dnes se mi zdá zcela marné k tobě hovořit.

Ponížení zničí duši mnohem snáz než mučení. Dnes ráno mě vyšetřovatel vyzval, ať otevřu ústa. Dělají to často, aby se přesvědčili, že v nich člověk neskrývá nějaký jed. Ale když jsem to udělal tentokrát, plivl mi do nich. A já ten hlen spolkl.

Pak mi nařídil, abych si kleknul. Jeho teplá moč mi stékala po obličejí. Jak idiotský může být člověk? V tu chvíli mě napadl verš o „výborném oleji na hlavě, jenž kane na vous Áronovi“.¹

A teď jsem zpátky v cele. Mám se modlit? „Vede se někomu z vás zle? Ať se modlí.“² Ale jak se mám modlit k někomu, kdo předurčil všechny věci, kdo má veškerou moc na nebi i na zemi – a v jehož světě mi někdo močí na hlavu?

Nechápu, proč jsem hlen spolkl a nevyplivl. Samozřejmě jsem nepřemýšlel o tom, co dělám. Obklopují nás však svatí a my s nimi máme obecnství.³ Nejsou v nějakém vzdáleném ráji. Když mi vyšetřovatel naplil do úst, byla se mnou svatá Kateřina. Byla princezna a starala se o nemocné. Jeden z nich byl úplně zavšivený a jí se z něho dělalo tak nevolno, že by ho málem zanechala bez pomoci. Pak snědla veš, kterou vzala z jeho těla. To pomohlo. Vždycky jsem ji

¹ Žalm 133,2

² List Jakubův 5,13

³ Židům 12,2

za to obdivoval. Snad mě teď, aspoň na okamžik, naučila něco podobného.

Ale jeho moč na mé hlavě, to už bylo příliš. Bože, prostě nemám, co bych ti k tomu řekl, ani výčitku, ani poděkování. Ani tě nechci obtěžovat indiskrétní otázkou – „proč?“ Třeba bys ani nevěděl, co odpovědět.

A tak chodím po cele a vydávám zvuky, jež nazývám hlaholení. Tralala, tralala. Anebo vzlykám? Hebrejské slovo *nud* znamená „naříkat“ i „skákat radostí“. Chtěl jsi po nás, abychom „hlaholili Hospodinu“⁴. Tak tady máš: „Tramtadá cárára.“ Když už ničemu nerozumím, raduji se z toho zázraku, že slyším svůj hlas.

Přestávám hlaholit, abych přemýšlel. Nač je ti hlaholení? Mám radši ticho. Třeba tě souží nějaký hluboký smutek, který máme zhojit, stejně jako měl kdysi David rozptýlit Saulovu melancholii hrou na harfu.

Třeba jsi jako dávní perští králové, do jejichž paláců nemělo přístup žádné truchlení. Král potřebuje ticho a klidnou mysl, aby mohl vládnout.

Když chirurg operuje, nikdo ho nesmí rozrušovat špatnými zprávami od jeho rodiny. A Bůh – ten se nesmí znepokojovat pomíjivými lidskými strastmi, aby se mohl soustředit na vymytání zla ze svého království.

Lidé k tobě ale ve své nouzi nepřestávají volat. Radostný hlahol věřících musí tyhle nářky překřičet, aby Bůh měl tu správnou náladu na práci. Nejspíš proto andělé bez přestání zpívají to stále stejné „Svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupů.“⁵ Církev zas a zas opakuje ta prázdná slova „Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jako bylo na počátku, nyní i vždycky až na věky věků.“ Nikdo doopravdy nechce, aby

⁴ Žalm 98,4

⁵ Izajáš 6,3

sláva Boží trvala na věky věků tak, jak je teď. To by za mnoho nestálo. Ale protože se tyhle písničky pořád opakují, přestaneš jim věnovat pozornost. Stane se z nich jen hlahol, kulisa, na jejímž pozadí můžeš dál přemítat o svých záležitostech.

Naším úkolem je vytvořit kolem tebe hlaholovou bariéru, aby tě výkřiky lidského zoufalství nerušily od práce, jež jediná může kořen jejich zoufalství vykořenit.

Nejspíš jsi hluboce smutný, protože se nacházíš v některé ze čtyř situací:

(1) Buďto pracuješ, jak učí Origenes, s nestvořenou materií existující od věčnosti, v níž je skryté zlo, které musíš překonat.

(2) Nebo jsi sám předurčil všechna utrpení světa, včetně moči na mé hlavě, kvůli konečnému dobru. Takový je protestantský koncept. Nevím ale, jestli s protestantským krédem souhlasíš. Když bylo sepisováno augsburské a westminsterské vyznání, nikdo je s tebou nekonzultoval. Tak či tak pro tebe musí být hrozné shlížet na utrpení, které jsi ty, od základu dobrý, předurčil.

(3) Nebo má člověk svobodnou vůli a jeho utrpení jsou důsledkem jeho vzpoury proti tobě. Pak musíš být smutný jako otec, jehož nepřáteli jsou jeho vlastní děti.

(4) Anebo měl pravdu Zarathuštra a máš velkého protivníka, kterého se ti ještě nepodařilo porazit.

Vyber si. Nechtěj ode mě, abych řešil teologické problémy touhle svojí hlavou, kterou tak urazili. Budu jen hlaholit. Tramtará. Beze slov, bez melodie a bez rytmu. Ani se nepokoušej najít v tom nějaký smysl. Prostě se starej o své a tvoř nové království.

Nejhlubší klid jsem pocítil v chasidských synagogách anebo na křesťanských letničních shromážděních, kde každý najednou vykřikuje, je to změť hlasů v různých výškách

a každý říká něco jiného. Nesrozumitelný hluk mi dal pocit vnitřní vyrovnanosti.

Poté, co Ježíš na kříži vyslovil svých sedm slov, udělal nejkrásnější věc na světě: „Vykřikl mocným hlasem a sko-
nal.“⁶ Co křičel? To nestojí za řeč. Byl to jen hlahol. „Tralalá,
lalá – Otče, jen si klidně dál hleď svého. Já splnil, co mi bylo
uloženo. Vydržel jsem všechny urážky a bolest. Už musím
udělat jen jedno: hlaholit. Pořádně zakřičím.“ Teprve teď
tomuhle verši rozumím. Ten křik váží víc než všechny Ori-
genovy, Lutherovy, Spurgeonovy i všechny ostatní teorie.

Kdybych dnes musel zemřít, chtěl bych, aby mé poslední
vydechnutí nebylo modlitbou či hymnem, ale jen zahlaho-
lením.

Moje tralala může být radostné, protože se v nebi třeba
setkám s člověkem, který mě ponižoval. Má stejné šance na
spásu jako já.

Vždycky jsem žasl nad rituálem Dne smíření, jak ho po-
pisuje Leviticus 16. Velekněz má losovat mezi dvěma kozly –
jeden je pro Hospodina a jeden je smířčí oběť za hřích.
Smířčí oběť za hřích je určena zlému duchu Azazelovi. Kdyby
zákon stanovil sto kusů pro Hospodina a jeden pro démo-
na, nikdo by nemohl nic namítat. Ale Bůh má smysl pro fér
plej. Jeden kus pro něho a stejný počet na odčinění hříchů,
a ani o chlup víc. Jeho Syn se narodil v chlévě jako spousta
chudých dětí. Jeho Syn hodoval na hostinách bohatých
celníků jako řada jiných. Jeho Syn zemřel na kříži – i lupiči
tak umírali. Jeho Syn vstal z mrtvých, stejně jako vstanou
miliony lidí. Nevyhradil si žádné privilegium. Je ve slávě,
a „až se zjeví, budeme mu podobni,“⁷ my, jeho bývalí ne-
přátelé. Budeme s ním sedět na jeho trůně – bývalí vrazi,

⁶ Matouš 27,50

⁷ 1 Janův 3,2

lháři, cizoložníci, pomlouvači a nevěřící. Jeden vylosovaný pro Boha, jeden na odčinění hříchů. S Hospodinem je rovnost šancí.

A tak jsou šance vyšetřovatelovy na nebe stejné jako moje. Neumím si představit, jaká konverzace by se tam mezi námi mohla rozproudít. Omluvit se bude pro něho příliš těžké, nedokáže své jednání vysvětlit či ospravedlnit. Já ze sebe nevypravím jediné laskavé slovo. Prostě si podáme ruce a extaticky ze sebe vydáme jakési hlasité a nesmyslné zakvílení.

Tralala dýdá. Je to fantastické, bloumat po cele a hlaholit! Škoda, že to nejde zrovna nahlas. Strážní by měli námitky. Snad to hýkání vezmeš jako modlitbu.

Protestanti vyčítají katolíkům, že se modlí před sochami světců. Pro mě je ale i taková modlitba přijatelnější než ta, při níž má člověk před očima jen sám sebe se svými výčitkami svědomí, svými trápeními, tužbami, přáními, potřebami a pitomými vzpomínkami na to, jak ho někdo ponižil. Není mnohem lepší hlaholit?

To, co mi vyšetřovatel udělal, bylo nízké. Ale Bůh si volí nízké.⁸ Budu o vyšetřovateli přemítat jako o svém budoucím druhovi v nebeském chóru hlaholícím Hospodinu. Tralala. Už jsem klidnější. Už to pominulo.

Jako mladý pastor jsem své první kázání začal příběhem: Král David si jednou zavolal zlatníka a poručil mu: „Udělej mi prsten, který promění můj smutek v radost a radost ve smutek, kdykoli se na něj podívám. Když ho za týden přineseš, královsky se ti odměním. Nepřineseš-li, přijdeš o hlavu.“ Zlatník vyšel z paláce jako zlomený člověk. Věděl, že jeho život skončil. Avšak na nádvoří paláce si hrál malý Šalamoun. Všiml si smutku v mužově tváři a otázal se

⁸ 1 Korintským 1,28

na příčinu. Když mu zlatník vyprávěl o králově příkazu, Šalamoun se zasmál a pravil: „Musíš udělat obyčejný cínový kroužek a vyrýt do něj *Gam ze javo* – i toto pomine. To je všechno. Když bude otec veselý a podívá se na prsten, hned zvažní, a když bude ustaraný, pohled na prsten mu z tváře zaplaší chmury.“

Gam ze javo. Tolik strašlivých věcí pominulo v mém životě. I tohle pominulo. S Ježíšem pominulo vtělení, i ukřižování pominulo. Všechno pomíjí. Jako by se mi dnes nic nestalo. Milovaný Bože, dej, ať zase jdeme spolu. *Amen*.

Moje podoba

Milí bratři a milé sestry,

můj vyšetřovatel byl dnes v dobré náladě. Vycítíte to hned na začátku. Dnes žádné bití. Jenom by se chtěl pobavit příjemným rozhovorem.

Zeptal se mě: „Věříte, že Bůh stvořil člověka ke svému obrazu?“ Já odpověděl: „Samozřejmě.“ „Věříte, že jste obrazem Božím?“ „Ovšem.“

Pak vytáhl z kapsy zrcátko a podal mi ho. „Podívejte se. Vidíte, jak jste ošklivý. Pod očima máte kruhy. Jste kost a kůže. Jste celý ztrhaný jako šílenec. Jestli jste obraz Boží, Bůh musí být šeredný jako vy. Proč se mu klaníte?“

Od té doby, co jsem ve vězení, jsem se už jednou v zrcadle viděl, a věděl jsem, že jsem strašně ošklivý, já, považovaný kdysi za pohledného muže. Zhrozil jsem se, když jsem se viděl v takovém stavu. Teď se z mé ošklivosti stal teologický problém.

Naštěstí si křesťané nemají předem rozmýšlet, co odpovědí. Dostane se jim slovo.

Řekl jsem: „Ano, můj Bůh má škaredou tvář jako já. V hebrejštině není žádné takové slovo jako ‚tvář‘. Můžete říct jen ‚tváře‘ – *panim*. Ten výraz nemá singulár. Je v tom hluboký význam, protože žádný člověk nemá jen jednu tvář. Jeden obličej ukazuje, když mluví k nadřizenému, jiný zas, když šikanuje podřizeného, a jiný výraz má, když je zarmoucený, a jiný, když slyší dobrou zprávu. Náš Bůh má rovněž mnoho tváří. Má tvář naprostého klidu, klidu Bytosti, jež všechno předurčila a od počátku vidí šťastný konec

strastiplné cesty. Má tvář zářící radostí, sdílející radost všech, kdo se radují, dokonce i radost děvčátka, jež dostalo novou panenku. Ale má i jiné podoby, i trpitelštější a ošklivější, než je ta moje. Tu tvář jsme viděli na Golgotě. Vlasy měl rozčuchané a čelo zbrázděné ranami. Na obličej se mísily sliny s krví. Pod očima měl kruhy. Byl nevhledný.¹ I taková je tvář božství. Kristus mě může beze studu nazvat svým bratrem.“

Doufám, že komunistický úředník z toho pochopí aspoň něco.

A teď, zpátky v cele, se mé myšlenky, nerozptylované jako na svobodě novými událostmi, dál zaobírají otázkou, kterou mi vyšetřovatel položil. Každý, kdo trpí, nese obraz Boha, jenž se stal „mužem plným bolestí, zkoušeným nemocemi“.² Ale co moje duše? I Bůh má duši.³ Je jeho duše stejná jako moje, jako pták, co ustavičně poletuje z místa na místo, od ohavných myšlenek ke vznešeným a zpátky, smýkaná sem a tam vášněmi a směsicí svatosti a světskosti? Nese má duše pošpiněná hříchem jeho obraz, jako jej nese můj obličej, znevážený utrpením, dozajista podobu božství, ano, božství v jeho nejvyšší formě – božství samo sebe obětujícího?

Má Bůh také tak nepěknou duši, jako je ta moje?

Jak ale dojdou k tomu, že je moje duše ošklivá? Sebeanalýzou. „Sami sebe zkoumejte,“⁴ praví Písmo. „Poznej sám sebe,“ učil Sokrates. Ale jsme něčeho takového schopni?

Když o sobě přemýšlím stejně jako když přemýšlím o všem ostatním, uvažuji ve slovech. Rumunština může mít okolo dvou set tisíc slov. A tak bychom ani nemohli pojme-

¹ Izajáš 53,2

² Izajáš 53,3

³ Izajáš 42,1. Zachariáš 11,8.

⁴ 2 Korintským 13,5

novat všech třicet miliard hvězd, jež jsou jen v naší galaxii, ani oktiliony atomů, z nichž sestává moje tělo. Jak ubohý nástroj mám k úvahám o sobě!

Kolik z mé duše jsem skutečně já a kolik je dědictví po předcích či telepatický vliv modliteb či kleteb druhých?

Kdyby se Jidáš Iškariotský absolutně upřímně zkoumal, přišel by na to, že je opravdovým Ježíšovým učedníkem, který prodal všechno, aby se mohl přidat k apoštolům, že při jeho kázáních mnozí uvěřili, že podobně jako ostatní apoštolové konal dobro, uzdravoval nemocné a vyháněl démony. Jen jeden hřích ho nepřestával sužovat: hašteřivost či pýcha či zbabělost. Nedával mu pokoj hřích nepoctivosti v maličkostech. Jenže člověk bez hříchu neexistuje, a u Ježíše je odpuštění. Jak mohl Jidáš vědět, že mu ďábel vložil do srdce, aby Ježíše zradil? Co já vím o nevyzpytatelných vlivech andělů a ďáblů v mém srdci? Jejich vliv má dlouhou inkubační dobu stejně jako nemoci a člověk je objeví až po letech, když se projeví v nějakém nečekaném vnějším činu.

Každý psychoanalytik mi dá zapravdu v tom, že absolutní a přesvědčivé sebezpytování není možné. Ten, kdo zkoumá, jsem já. Zkoumaný jsem já. Předměty, v nichž jsem prověřován, stanovil učitel, já, a znalosti má osvědčit žák, já. Zkoumající je předpojatý. Prostředek, jímž zkoumám, jsem já. Není ani minimální možnost, jak dosáhnout objektivity.

Farizej zkoumal sám sebe a shledal se dobrým. Mýlil se. Celník vedle něho zkoumal sám sebe a shledal se zavrženým. I on se mýlil. Nemohl odhalit skutečnost, že je ospravedlněn. Ježíš nám v podobenství moudře neříká, že poté, co se bil v prsa, už nebyl celníkem. Ani nemám proč věřit, že Zacheus splnil svůj slib a vrátil všechno, co ukradl. Sebezkoumání dokáže člověka přivést ke krásným předsevze-

tím, ale ne k jejich splnění. Bible nám neříká, že peníze skutečně vrátil. Vždycky zkoumáme jen nejsvrchnější vrstvy svého ega. K jeho skutečným hlubinám nepronikáme.

Mojžíšův zákon nebyl dán proto, abychom ho plnili, ale abychom poznali svoji neschopnost jej plnit. A Bible říká „zkoumejte se“, abychom si uvědomili, že sebezkoumání je nemožné.

Myslitel, předmět jeho myšlení i akt myšlení jsou jedno, jako je Bůh jeden.

Proč věřím, že Bůh je jeden, a ne dva jako v zoroastrismu nebo mnoho jako v hinduismu? Číslo jedna má určité zvláštnosti. Je to jediné číslo, jež zůstává týmž, když je samo sebou vynásobíme. Bůh může sám sebe násobit. Může plodit Syna a může z něho vycházet Duch svatý. A tak se z něho může rodit mnoho dětí a připojovat se k mystickému tělu Kristovu. Stávají se účastnými na božské přirozenosti. Jeden však zůstává jedním.

Jedna je jediné číslo, které je rovno své odmocnině. Extrahujte odmocninu, podstatu božského, a tesař vám řekne, „Kdo vidí mne, vidí Otce.“⁵ Hledět na Stvořitele galaxií a celého lidstva není jiné, než hledět na tesaře, který je zavřený v jedné místnůstce a čeká ho ukřížování. Odmocnina je stejná pro celý počet. Snad jsem miliontou odmocninou Jednoho. Stále jsem Jeden a ani o kousíček míň.

Definice slova „číslo“ je kvantita vztažená k jedné. Číslo jedna je základ všeho. Proto je Bůh jeden, Kristus je jeden. Já jsem ten jeden. Luther říká: „Křesťan je Kristus.“ Víra je jedna. Není nikdo, kdo by se zpytoval. Není žádný analytik a žádný analyzovaný. Je jen Jeden Bůh, v němž všichni žijeme, pohybujeme se a jsme. Náležíme k vnitřnímu světu jedné Duše plně krásy. To, co se ukazuje v křivém zrcadle

⁵ Jan 14,9

mojí myslí jako ošklivost, je nádhera jeho vše chápající a vše promíjející lásky. Má prokletá mysl mě pokládá za šeredného. V jeho očích, v očích jediného, kdo soudí spravedlivě, jsem sličný.

Dějí se veliké zázraky. Nejvyšší krása, božství, je ještě krásnější, když se zrcadlí v duši nevěsty Kristovy, která jako Marie z Betanie tiše sedí u nohou Ježíšových, místo aby se mučila sebezpytováním, z něhož může vzejít jen pýcha nebo zoufalství.

Nemáme se dívat na sebe, ale na vyvýšeného hada. To je víra, jež uzdravuje.⁶ Hodnocení počtu a vážnosti ran způsobených hady uzdravení nepřináší. Nezkoumejte hnís a krev, ale soustředte se na jednoho Spasitele, který přebývá ve vás, abyste byli jedno. Jedno s ním a jedno se sebou. Není nic krásnějšího než jednota. Já tu krásu mám. Ano, moje duše nese jeho podobu. „Všechno napomáhá k dobrému.“⁷ Svatý Augustin dodává – „i moje hříchy“. Někdejší hříchy Maří Magdaleny jsou surovinou budoucí věrnosti. Bývalé zločiny Saula z Tarsu byly ingrediencemi pro vytvoření nejhrolivějšího apoštola. Někteří lidé si museli zvolit svou cestu. Abraham byl vyvolený. Je o něm psáno, že Bůh je „s ním ve všem, co činí“.⁸

Buď šťastná, má duše. Neseš krásný obraz Boží, tak jako Bůh nesl tvou nepěknou podobu, když trpěl. Anebo právě proto.

Nezkoumejte se, bratři, podle měřítek, jež jste si sami určili, podle knih, které jste sami prohlásili za svaté (vaši bližní činí totéž s Talmudem, Koránem či Védami), podle jejich výkladů, jež jste si sami zvolili, podle morálních norem, jež se obrátí naruby, sotva překročíte hranice nebo se

⁶ Numeri 21,9

⁷ Římanům 8,28.

⁸ Genesis 21,22

změní století. Věřte, že Bůh vám žehná v tom, co děláte. Církev potřebovala nesmlouvavost sv. Pavla, odvahu prvních mučedníků, kompromis se státem z dob Konstantinových, hašteřivého ducha Lutherova, Melanchtonův klid, Erasmovu neutralitu, nákladnou lásku papežů k umění, bez jejichž prodávání odpustků bychom neměli díla Michelangela, Raffaela a Leonarda da Vinci. Církev potřebuje lidi, kteří za komunismu volí cestu utrpení, a také oficiální církevní představitele, kteří v dobré víře slouží stejnému Pánu akceptováním omezení vnucených tyrany.

Budte šťastni, že Bůh se rozhodl, abyste nesli jeho obraz ve své duši. Je to dar daný zadarmo. Budte za něj vděční. A přestaňte soudit sebe i druhé.

Sasovský rabi jednou dal svůj poslední peníz člověku špatné pověsti. Jeho žáci se ptali, proč to udělal. Odvětil, „Mám si vybírat, koho obdaruji, víc než Bůh, který si vybral mě?“ Bůh si vás vybral, aby vás utvářel bez ohledu na to, zda si to zasloužíte. A teď vy zas musíte milovat druhé bez ohledu na jejich morální a duchovní stav.

Přesně tak, poručíku, my šerední ztrhaní vězňové neseme jeho obraz. *Amen.*

Slyšení a vidění

Draží bratři a drahé sestry,

ústřední poselství mojžíšského náboženství začíná slovem „Slyš“ – „Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný.“¹ V židovském náboženství se našly výjimečné osobnosti, jež viděly – třeba Mojžíš a Izajáš. Lid však měl slyšet a poslechnout.

Kristus svým prvním učedníkům řekl: „Pojďte a *uvidíte*.“² Dostali jsme se od slyšení k vidění. Martě Pán pravil: „Neřekl jsem ti, že uvidíš slávu Boží, budeš-li věřit?“³ Kniha Zjevení je knihou o věcech, které sv. Jan skutečně *viděl*.

Nejvyšším židovským duchovním cvičením je meditace o Slově. Křesťané znají vyšší stupeň – kontemplaci. Mohou vizualizovat.

V podmínkách samoty, podobných podmínkám pouštní poustevny zbavené materiálních věcí, se vidění stává tak skutečným, že máte co dělat, abyste se přesvědčili, že viděné se odehrává ve vaší duši, a ne v materiálním světě.

To mi připomíná dvě staré čínské legendy. Jak legendy někdy bývají pravdivé! Jeden velký malíř prý jednou maloval na zeď krásnou krajinu s jeskyní. Když obraz dokončil, vešel do jeskyně a zmizel a nikdo už o něm neslyšel. Jiná legenda vypráví o umělci, který maloval jezero s rákosím. Do rákosí umístil rybu. Malovaná ryba vplula do jezera, živá a šťastná jako všechny ryby.

¹ Deuteronomium 6,4

² Jan 1,39

³ Jan 11,40

Co vytvoříte nebo evokujete v duchu, může se stát skutečností, do níž se dá vstoupit, žít v ní a zmizet.

Ve své cele nemám nic než postel se slámkem a příkrývkou. V koutě je vědro. Jediným mým vlastnictvím je plechový hrnek. Bez pozemského majetku tak žiju ve světě Božích zaslíbení. Víra je vidí už splněné.

„Tomu, kdo zvítězí, dám jíst ze stromu života v Božím ráji.“⁴ Za nacistů jsem jednou o vlasek unikl smrti. Stále ještě rozrušený jsem příhodu, vyprávěl starému moudrému pastorevi. Jakmile jsem skončil, řekl: „Když jsi tohle všechno vydržel, měl bys lépe jíst.“ A požádal svou ženu, aby mi přinesla rybu. A stejně tak když potkáme Ježíše a vyprávíme mu o všech souzeních, kterými jsme prošli, řekne: „Napřed se naježme.“ Vidím ho, jak mě vede ke stromu života, jenž je prostě život sám. Slepý, kterého uzdravil, vidí lidi, co vypadají jako stromy. Těm se vskutku podobáme. Naše životy jsou jako „stromy rozmanitého druhu, nesoucí na zemi plody se semeny“.⁵ Nyní uléhám do stínu stromu života. On trhá ovoce všeho dobrého, co jsem kdy udělal. Vidím, jak se nade mnou sklání a dává mi jíst. Je psáno, nikoli že my budeme jíst, ale že dostaneme najíst. Jsem milovaná nevěsta a ženich mne hýčká. Trhá pro mne ovoce a vkládá mi je do úst.

Co člověk zaseje, to i sklídí. A nyní si užívá ovoce svého života ve víře.

„Tomu, kdo zvítězí, dám jíst ze skryté many.“⁶ *Mana* znamená „Co je to?“ – slovo, které Židé říkali nejen v pustině, ale také když viděli vyhnání nečistého ducha v synagoze v Kafarnaum. Je to výraz úžasu. Vidím mnoho úžasných věcí v nebi. Bůh má pro své děti překvapení. Je tam mno-

⁴ Zjevení 2,7

⁵ Genesis 1,11

⁶ Zjevení 2,17

hem víc radostí, než jsem čekal, a zároveň mnohem větší schopnost radovat se. V indickém umění bývá Krišna znázorňován s mnoha rukama. To je základní archetyp lidské duše. Ve světě, kde máte tolik přijmout, potřebujete mnoho rukou. Mám kolem sebe mnoho takových lidí. O to víc je mi líto nemnoha jiných, jež kolem sebe vidím v nebi. Mají svůj díl radosti. Případá mi ale tragické, že musejí být v nebi jen s jednou rukou. Poslechli Ježíše a usekli si ruku, která je pokoušela. Bylo by jednodušší změnit svůj život, aby ruka nepokoušela.

Netroufal bych si říci, koho jsem v nebi viděl. Nikdo by mi nevěřil. Povím jen tolik, že je tam mnohem víc lidí, než kolika by průměrní křesťané dovolili vstoupit.

Vidím cosi jako pravoslavný chrám – to srovnání je nej-
přiléhavější, i když je to něco docela jiného. Mezi věřícími
vyčnívá bratr, který v životě do pravoslavného kostela ne-
vkročil. Ptám se ho: „Jak jsi se sem dostal?“ Odvětil: „V nebi
je mnoho příbytků. My odlišní máme jeden zcela oddělený.
Ale těšíme se z toho, že se navzájem navštěvujeme.“

„Dám mu bílý kamének,⁷“ praví Pán. Já ho skutečně do-
stal. „A na tom kaménku je napsáno nové jméno.“

Komunisté mě zavřeli pod falešným jménem Vasile Geor-
gescu. Dostal jsem zákaz komukoli vyjevit svou pravou
identitu. Mají strach, že ostraha by mohla promluvit. Ale
nejen oni dávají nová jména. I Bůh je dává. Bůh nebyl spo-
kojený se jménem Abram. Chtěl, aby výslovnost byla delší,
a tak přidal slabiku. Kdo by si kdy pomyslel, že se Bůh zjeví
člověku jen proto, aby mu dal hezčí a obsažnější jméno.
Avšak Bůh se s tím nespokojil a změnil i jméno Sarajino.
Nazval ji Sára, protože tak zní hebrejské slovo pro „princez-
nu“. V jeho očích byla princeznou. Ježíš změnil Šimonovo

⁷ Zjevení 2,17

jméno na Kéfas,⁸ což je zjednodušené Kaifáš (tak se jmenoval tehdejší velekněz), aby mu ukázal, že ne člověk v nádherném rouchu, ale on, nevzdělaný rybář, je v očích Páně skutečným veleknězem.

I já jsem od Krista dostal nové jméno. Asi po roce bylo změněno. Nejenže jsem ho slyšel – já ho i viděl, viděl jsem pohyb jeho rtů, když je vyslovoval. A jméno pro mě přestalo být důležité. Ale ještě než mé nové jméno vyslovil, toužil po tom, aby mi je mohl dát. Nové bylo jen pokud šlo o mou osobu. Bylo to biblické jméno. Myslel na srovnání mne a osoby, která je měla přede mnou. Jeho myšlenky pramenily z jednoho nesmírného zdroje. Dotkl jsem se hlubin. Nové jméno bylo jen náznak zvoucí mne k těmto hlubinám.

Když dechl na apoštoly a řekl: „Přijměte Ducha svatého,⁹ určitě zachytili spíš jeho tichý dech než slova, která při vydechování pronesl. Právě v zachycení tohoto tichého dechu přijímáte svatého Ducha.

„Kdo zvítězí a setrvá v mých skutcích až do konce, tomu dám moc nad národy.“¹⁰ Vidím se na trůnu. Proč by trůn měl být ze zlata a sametu? Nemůže být i z pár desek vězeňského lůžka? Lidé nazvali určitý druh židle trůnem. Já tak mohu podle libosti pojmenovat jakýkoli jiný předmět. Z tohoto trůnu rozhoduji o národech.

Nejen křesťané budou spaseni. Kdyby měli na spásu monopol, nad kým by vládli? A jak by se naplnilo zaslíbení, že spravedlivým bude dána vláda nad pěti či deseti městy?¹¹ Být králem prázdného města není žádná legrace. A tak je zaplní ti, kdo nebyli dobrými služebníky. V nebeském Jeru-

⁸ Jan 1,42

⁹ Jan 20,22

¹⁰ Zjevení 2,26

¹¹ Lukáš 19,17–19

zalémě budeme žít my křesťané, avšak i národy tam budou žít v jeho světle.¹² Listí stromu života bude uzdravovat národy,¹³ což znamená, že tam na onom světě budou žít lidé potřebující lék pro svou duši.

A usedám na trůn a mám moc konat dobro pro zástupy. Mohu poslat posly, aby přinášeli světlo a uzdravení. Dostávám zprávy, jak postupují těžké případy. Je potřeba je poučit. V nebi není čas na oddech, je to nejrůšnější místo, jaké znám.

Vidím sám sebe v bílém rouchu.¹⁴ Čítával jsem tohle zaslíbení Mihaiovi, když byl malý. „Ale co když Pán nemá malá roucha pro děti jako já?“ strachoval se. Musel jsem ho ujistit, že Ježíš má bílá roucha všech velikostí, i pro obry, trpaslíky a nemluvnátka. Má roucho nejen pro ty malé tělesně, ale i pro malé ve víře. Sv. Petr, apoštol, píše velice prostým křesťanům: „Těm, kdo dosáhli stejně vzácné víry jako my.“¹⁵ Velký dobrman může opovrhovat malým psíkem, ale určitě pozná, že je to taky pes, a ne kočka.

Jsem oblečen v bílém a v záplavě světla stejně jako všichni kolem. Jdeme s Ježíšem! Jak úžasné privilegium bylo kráčet s ním pozemskými lukami! Ptáci zpívali melodičtěji než kdy jindy. Lilie kvetly a voněly tak jako doposud ještě nikdy. Nyní však kráčíme zlatými ulicemi nebeského města.

Stará židovská kniha *Sefer Jerachmel* praví, že v budoucím životě bude den rozdělen do čtyř fází. V první budeme jako děti a budeme prožívat všechny radosti dětství. V druhé budeme mladí a poznáme všechny radosti mládí. Ve třetí poznáme všechny radosti dospělosti a ve čtvrté moudrost

¹² Zjevení 21,24

¹³ Zjevení 22,2

¹⁴ Zjevení 3,5

¹⁵ 2. Petruv 1,1

stáří. Další den začne koloběh radostí nanovo. Skutečně tomu tak je. Šel jsem od radosti k radosti.

Jako čínský malíř jsem vstoupil do jeskyně, kterou jednou namaloval sv. Jan z Boha a nyní jsem ji namaloval i já. Jako namalovaná ryba si plavu ve vodě. Nebeským občanem se v budoucnu nestane nikdo, kdo netráví celé hodiny v nebi už teď. Proto jsme dostali schopnost povznášet se v duchu. Chudoba, nemoc, vnitřní či vnější tragédie, vězení ani řetězy takovému výstupu nezabrání. Naopak mu napomáhají.

Ach, bratři a sestry, nač zůstat na ošklivých místech? Vyvolejte si obraz nebe a navždy vejděte do toho, co jste si vyvolali.

Co pak zmůže smrt?

Stará židovská mystická kniha *Zobar* říká: „Když taková duše opustí tento svět, čistá, jasná a neposkvřená, Svätý – budiž jeho jméno pochváleno – ji denně nechá zářit velikou září a bude hlásat: ‚Toto je duše mého syna. Necht’ je uchována pro tělo, z něhož se oddělila.‘“

„Jákob políbil Ráchel“,¹⁶ a to znamená, že pán rozpozná každou svatou duši, bere ji k sobě, objímá ji a laská. Zemřít znamená padnout do jeho náruče. *Amen*.

¹⁶ Genesis 29,11

Bolest erotické představivosti

Milí bratři a milé sestry,

nevím, co se teď se mnou děje. Mikrob tuberkulózy napadl celé moje tělo. Plivu krev. Na místech, kde mě nejkrutěji tloukli, se uchytila kostní tuberkulóza. Někde jsem četl, že sekrety tuberkulózních mikrobů silně podněcují pohlavní žlázy, jež způsobí nárůst bohaté erotické představivosti.

Možná nám dávají do jídla afrodiziaka. Pastora v sousední cele nechali spát na jedné posteli s uvězněnou dívkou, aby je oba trápili.

Skutečnost je taková, že se proti svým erotickým fantaziím nemohu bránit. Vy mladí jim můžete uniknout četbou knihy, poslechem hudby nebo procházkou. Já ležím na lůžku a někdy si celé hodiny představuji divoké sexuální scény a v duchu se jich účastním.

Nemohu těm mukám uniknout žádnou jinou aktivitou. A poté, co se v představách celé hodiny miluji s dívkami a ženami z mé bývalé farnosti, cítím k sobě hlubokou nechuť. Některé z nich jsem sám získal pro Krista.

Ale i takové kříže musíme nést. Duše má své objektivní zákony stejně jako materiální svět. Když se člověk určitého založení ocitne v takových podmínkách, jsou podobné myšlenky nevyhnutelným důsledkem. Nepovažuji to za věc viny. Můžeme se ze všech sil snažit, a stejně nás obtěžují obscénní představy.

Tady jsi, Heleno, a sama se mi nabízíš.

Tvoje jméno mi toho tolik připomíná. Jedna krásná He-

lena byla příčinou trojské války, v níž zahynulo mnoho hrdinů. Krásná Helena má určitě velkou hodnotu. Vítej!

Začátkem čtvrtého století za císaře Diokleciána byli křesťané předhazováni divokým šelmám. Jeden křesťanský otrok u dvora královny Heleny přivedl královnu ke spáse. Královna přesvědčila svého syna Konstantina Velikého, aby dal křesťanům svobodu. To byl začátek křesťanské civilizace. Kolik toho může Helena dosáhnout! Před sňatkem ji možná její budoucí manžel Konstantius vídal při denním snění. Snad se mu zjevovala nahá a sama se mu nabízela. Ale to nechme být. Vítej, Heleno. Právě kvůli jeho ženě vstoupilo Konstantiovo jméno i jméno jeho syna Konstantina do dějin.

A co když, snad pod vlivem drog nebo zkrátka z dlouhé sexuální abstinence, tě teď vidím v provokativních pozicích, milá Heleno? Sníží to nějak tvoji hodnotu?

Ó, jaký boj jsem musel vybojovat, abych tě získal pro Krista! Patřila jsi k rodině, která se dala ke komunistům a odmítala jsi chodit do kostela. Jednou jsi řekla: „Když pastor Wurmbbrand chce, abych se stala křesťankou, ať každou neděli večer přijde a opakuje celé kázání jen pro mě.“ To jsem taky dělal. Neděli co neděli. Přišel jsem, i když jsem byl velice unaven. Přicházel jsem za studených zimních večerů. Jednou jsem dokonce přišel v horečce.

Kněží a pastoři obvykle nemusejí o duše bojovat. Dítě katolíka a katoličky je předurčené k tomu, aby se stalo členem knězovy farnosti. Přinesou je ke křtu. Kněz má dalšího člena církve bez boje. Totéž se děje ve velkých protestantských denominacích. Když o duše nemusíte bojovat, taky si jich tolik neceníte. Nemilujete je tolik. Ne každý kněz nařká, když je ztrácí, nejde je hledat, když bloudí. Divil bych se, kdyby byli předmětem jeho erotických fantazií.

Heleno, Marie, Floriko, musel jsem o vás bojovat. Byly

jste moje každodenní práce a každovečerní modlitba. Co je divného na tom, že jste teď předmětem mých obsesí?

Musím se učit přijímat i tyto erotické představy. Teď, když moje mysl a paměť čím dál víc upadá pod vliv drog a hladu, mohou být způsobem, jímž mi vás Bůh připomíná, a s vámi všechny duše ponechané bez pastýře a bojující těžký boj. Kdo zná všechny zákony ducha? Možná, že to, co se ukazuje mému vědomí jako nechutná sexuální obscénost, je pokřivený obraz sjednocujících se duší v boji proti silám zla.

Ty, Marie, jsi měla jedinou dceru, trpící srdeční chorobou. Dívka tě prosila, aby nemusela na operaci, ale tys rozhodla jinak, a ona se podvolila. Zemřela v anestézii. Měla jsi pak veliké hoře. Moje návštěvy pro tebe byly útěchou. Pokaždé ses mě ptala: „Co teď moje dcera dělá v ráji?“, a vždycky se ti ulevilo, když jsem odpovídal: „Ještě spí a andělé připravují její duši na šok, který nastane, až otevře oči v novém neznámém světě. Zatím ještě sní.“

Připomněla mi tě právě erotická fantazie. Věci nevidíme takové, jaké jsou. A tak nevidím něco, co by se mezi námi skutečně odehrávalo. To, co mi připadá jako obscénní, může být nesprávná představa krásné skutečnosti a svaté jednoty duší, způsobená tlakem strašných vězeňských zkušeností. Snad je to porušený obraz našeho společného pouta k duši tvé dcery Yvonne. Možná se její počáteční spánek chýlí ke konci. Brzy se vzbudí a zaraduje se nad krásami nebe. Možná k ní přistoupí Ježíš a řekne: „*Talitha kum.*“¹ Víme, že podle Písma vše pomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha.² Svätý Augustin dodává – „i moje hříchy.“ Snad i představy.

A pak, nemáme snad také nést utrpení Muže Soužení? Nebyla soužení všech trpících i jeho soužením? A co bolest

¹ Marek 5,41

² Římanům 8,28

sexuální touhy, jež nemůže dojít naplnění? Tolik krásných duší nemůže najít vhodného partnera. Jiné jsou nemocné. Jiným brání chudoba nebo špatné vzdělání. Mnozí jsou nešťastní, protože se nemohou oženit či vdát, anebo proto, že si vzali nesprávného člověka. Sexuální obsese je jednou z velkých tragedií lidstva. Ježíš, jenž se pro nás stal tělesným, prožíval tuto tragedii s námi. Jeho srdce je otevřené i tomuto utrpení.

Je-li on ve mně, utrpení světa je břemenem, jež mám rovněž nést. Přebývá-li ve mně Bůh, veškerá jeho odpovědnost se stává i mojí odpovědností. Ježíšovi učedníci mají moc odpouštět i zadržovat hříchy. Mohou svazovat i rozsvazovat.³ Ale aby tuto moc užívali dobře, jsou také ve všem pokoušeni. Všechno, co se mi děje, má didaktickou hodnotu. Bůh utváří své služebníky.

Bratři a sestry, všechna sexuální utrpení, kterými procházíte, mají svou cenu. Učí vás rozumět lidem, milovat je takové, jací jsou, ze všech sil se snažit o větší sexuální spravedlnost – stejně jako křesťané mají usilovat o větší spravedlnost politickou a ekonomickou.

Ježíš řekl, že v budoucím světě se lidé nebudou ženit ani vdávat a nebudou ani ženěni a vdávány.⁴ Když natrháte květinu a dáte je do vázy, stanou se vaším majetkem. Můžete vytrhnout rostlinu a dát ji do květináče. Bude vaše. Ale proč nenechat všechny květiny růst v zahradě, aby se z nich, z jejich krásy a vůní radovali všichni bez vlastnických nároků?

Bůh bude všechno ve všem. Všichni ho neomezeně poznáme. Nebude nikoho, kdo by nebyl sjednocen s každým, a všichni budou jako Kristus, skvostní a zářiví, plní ctností a dokonalostí. Proto nebudeme uzavírat manželství.

³ Jan 20,23

⁴ Matouš 22,30

Proč bychom měli pohlížet pouze na ošklivou stránku erotických představ? Snad jsou to nejasné předtuchy stavu předpověděného Ježíšem, kdy Richard a Georges a Stephen a Helena a Maria a Florica budou žít ve svých oslavených tělech, což bude znamenat objímání všech a být objímán Bohem, život rostoucího vzrušení v duchu a v oslavených tělech.

To si připomínejme i v těchto útrapách představivosti, jimiž v různé míře mnozí trpíme. Kristus je s námi i v těchto věcech.

Komunisté v téhle bitvě s podáváním afrodisiak nepochodili.

Radujte se, moji mladí bratři a sestry. Kristus toto pokušení přemáhá. *Amen.*

Marie vidí všechno

Milí bratři a sestry,

nemám žádné knihy. Nikdy s nikým nemluvím. Už je to dlouho, co mě naposledy zavolali k výslechu. Intelektuálně žiji z myšlenek, jež mi probleskují hlavou. Někdy své myšlenky slyším.

Před pár dny – bylo to na Velký pátek – hlas zřetelně řekl: „Marie vidí všechno.“ Byl to pravý opak toho, co jsem si kdy o matce Pána myslel.

Stal jsem se křesťanem, a tak jsem ji vždy měl ve velké úctě. Žena se nestává Židovkou, protože porodila Žida. Dává život Židovi, protože je Židovka. A Marie se nestala matkou Pána tím, že dala Pánovi život. Porodila ho proto, že ve své podstatě nosila Boha. Tento potenciál v ní existoval ještě před tím, než potkala archanděla Gabriela. Řekla: „Budou mně blahoslavít všechna pokolení.“¹ A já ji vždycky nazýval blahoslavenou Pannou, i když pro protestanta je to velice neobvyklé.

Nemohl jsem ale přijmout praxi modliteb k ní. Aby je slyšela, musela by mít božský atribut všudypřítomnosti. A ona není všude. Je to lidská bytost. Je to světice ve slávě, ale i takoví mají svá omezení. Jsou tvorové, a ne Stvořitel.

V tomto smyslu jsem se často přel se svými pravoslavnými a katolickými přáteli. Jako by někdy zapomínali, jak nevýslovně malá si Panna Maria připadala a jak nehodná se

¹ Lukáš 1,48

cítila, když malého Ježíše držela v náručí. Neuškodilo by jim pamatovat na to, co sama ve svém hymnu říká.

V pravoslavných kostelích se vždy na Velký pátek zpívá překrásný hymnus, v němž Panna vyjadřuje úžas, jenž v ní vzbuzuje její syn: „Ó Synu, můj Synu, jak jen tě mám zavinit do plenek? Jak tě mám kojit, tebe, který sytíš celé stvoření? Jak tě mám držet v náručí, tebe, který držíš všechny věci? Jak mám na tebe hledět beze strachu, na tebe, na kterého se neodvažují pohlédnout mnohoocí cherubíni?“

A teď, neznámo odkud, přichází hlas, který říká: „Marie vidí všechno.“ Je to divné, zdaleka mě to nepohoršuje, cítím se velice dobře a vím, že je to tak. Celé dny jsem si sám pro sebe opakoval: „Marie vidí všechno.“ Jsem proto šťastný. Poskytuje mi to útěchu. Ani v nejmenším netoužím přijít na jiné myšlenky. Vybavuje se mi historka o židovském rabínovi, kterého sledovali při čtení Bible. Po dlouhých hodinách stále přemítal nad jedinou stránkou. Uběhly další hodiny, a stále ještě neotočil stránku. Zeptali se ho: „Proč nečeš dál?“ A on odvětil: „Tahle stránka je tak krásná. Proč bych měl obrátit na další?“

Marie vidí všechno. Svatý František měl modlitbu „*Dio mio e toto mio* – můj Bůh a moje všecko“. Bůh byl jeho všecko. Pro blahoslavenou Marii byl její svatý Syn všecko. Já nemohu říci, že by byl pro mě vším. Kromě něho miluji mnoho jiných věcí. Pro ni byl a je vším. Vidí jen jeho, jiné vidí jen v něm, skrze něho a jakoby jeho očima. Marie má jedinečné vidění.

Jednou večer k ní byl Josef odměřený. Mohla by si myslet, že ji chce opustit, protože je těhotná. Ale ona neviděla v jeho podezírání žádný hřích. Neřekla mu, co se stalo. Nebránila se. Vzhlížela ke svému Všemmu a dokázala být klidná. Co na tom, když si o ní Josef myslí, že je nečistá?

O několik století později Pán řekl sv. Brigitě: „Jméno pokory je Maria.“ Pokoru nelze urazit. Ježíšovi příbuzní říkali: „Pomátl se.“² Blahoslavená Marie hleděla na Všechno a nepřela se s těmi, kdo ho uráželi, věděla, že jeho urazit nemohou. Nikdy neviděla nikoho jiného než jeho. Na ty, kdo se mu vysmívali, hleděla tak, jak na ně hleděl on, s láskou, která přikrývá hřích.

Ježíšovi bratři v Ježíše nevěřili.³ Neřekla jim, aby věřili. Spoléhala, že uvěří. O jejich nedověře se ani nezminila. Bylo to jen přechodné. Později se jeden z těchto bratří stal apoštolem a zemřel mučednickou smrtí.

Pod křížem si nestěžovala, že ho jeho učedníci opustili. Po vzkříšení se jí neukázal. Nebylo to nutné. Ona ho viděla, své Všechno, i když ho neměla před očima. A posléze tiše seděla v kruhu jeruzalémské církve, navštěvovala bohoslužby vedené apoštolem, který upláchl do tmy, nebo Petrem, který svého Mistra zapřel. Neviděla na nich žádný hřích.

Byla svou podstatou Matka Pána, a z tohoto hlediska měla účast na božské přirozenosti. Měla přirozenost Jednoho, který nehleděl na nepravost Jákoba ani na zvrácenost Izraele.⁴

„Bůh viděl, že všechno, co učinil, je velmi dobré.“⁵ Všechno je velmi dobré. Jenom když se díváte na věci izolovaně, jeví se někdy jako dobré a někdy jako špatné. „*Toto mio*.“ Pro svatou Pannu byl Ježíš vším. Skrze něho vidí všechno dobré. A Marie vidí všechno.

Ó, dej mi oči holubice, jaké má Marie.

Ve Skutcích 22 se vypráví, že když sv. Pavel upadl v chrámu do vytržení, zjevil se mu Pán s praktickým zámě-

² Marek 3,21

³ Jan 7,5

⁴ Numeri,23,21

⁵ Genesis 1,31

rem – říci mu, kam má jít dál. Avšak Pavel místo aby mluvil k věci, připomíná Kristu: „Dával jsem uvěznit a bičovat v synagógách ty, kdo v tebe věří. Když byla prolévána krev tvého svědka Štěpána, byl jsem při tom.“⁶

Pán si přál hovořit s Pavlem o krásné budoucnosti služby a sebeobětování, korunované konečným mučednictvím, Pavel odpověděl připomínáním minulosti.

Pavel věděl, že hřích přináší prokletí, a tak tomu skutečně i je. Až na to, že slova pronesená Bohem mají zcela jiný význam, než když se vztáhnou na člověka. Když proklínáme člověka, nenávidíme ho a přejeme mu zlo. S Bohem se děje cosi opačného. Proklel hada, a had nachází všude potravu. Proklel ženu, a všichni muži ji milují. Proklel zemi, a země rodí tulipány a pšenici. Proklel Chama, a Chamité vytvořili mocnou civilizaci a sehráli také významnou roli při budování Ameriky.

O Pavlových zločinech, tedy o věcech, které ho absolutně nezajímaly, se Pán s Pavlem naprosto odmítl bavit. Když v jeho přítomnosti hovoříte o svých minulých hříších, nerozumí ani, co říkáte. Význam pro něho má jen přítomnost a budoucnost.

Spoustu času jsem na samotce promarnil rozpomínáním se na svou minulost. Byl jsem velmi zlé dítě. V šesti letech jsem projevovat kriminální sklony, po své matce jsem hodil nůž. V patnácti jsem už byl horší než moji nynější vězňové. Ti aspoň mají jakousi disciplínu. Já byl na nižší úrovni než oni. Byl jsem až do své konverze anarchistický element, schopný čehokoli ve prospěch revoluce i proti ní. Boha jsem nenáviděl, veřejně jsem ho urážel a všechny ostatní jsem se snažil přesvědčit, aby ho také nenáviděli. Marxe, Bakunina a Kropotkina jsem nemiloval pro jejich politické

⁶ Skutky 22,19–20

a ekonomické doktríny, ale kvůli jejich antiteismu. Páchal jsem zločiny. Mám na rukou krev. Říkal jsem o tom Ježíšovi znovu a znovu. A mezi námi nebyla žádná možnost komunikace. Protože on už to dávno zahladil. Nechápal, o čem to mluvím.

Bůh Pavla vyvolil už v těle matky.⁷ I mě si vyvolil ještě před stvořením světa. Byl bych prapodivný vyvolený, kdyby předem neurčil všechny moje kroky. Moje hříchy patří k jeho tajným plánům. Bůh se pokusil udělat něco bělejšího než snůh. Jediným možným materiálem k tomu jsou těžké hříchy, jichž člověk lituje. Kniha Daniel říká: „Někteří prozíraví budou klesat, budou zkoušeni, tříbeni a běleni.“⁸

Minulé hříchy, pokud jich litujete, vás vybělí. Udělaly velkého žalmistu z Davida, věrnou učednici z kurtizány Magdaleny, horlivého apoštola z pronásledovatele Saula. Já byl oblíbený kazatel a spisovatel se zvláštním obdarováním. Moje kázání a knihy by neměly tutéž kvalitu bez mé někdejší anarchie, neřestí a násilného ateismu.

Ale teď si připadám tak klidný. Marie, ta půvabná, vidí všechno. Vidí zároveň nevábnou minulost, současný stav milosti a budoucí možnou slávu. Vidí celý obraz, a je to obraz nanebevzetí. Stejně vidí i Pán.

Když se sv. Pavel dotkl problému svých minulých hříchů, Pán vůbec nezareagoval. Dál dával pokyny pro budoucnost. Bylo to pro něho, jako by Pavel nic neřekl. I vy mluvíte vskutku o ničem, když hovoříte o minulých proviněních. Kde jsou? Jsou tak skutečná jako snůh, jenž roztál před desítkou let. Boží ustanovení a soudy jsou od toho, abychom z nich žili, a ne se pomalu mučili k smrti ustavičnými výčitkami svědomí.

⁷ Galatským 1,15

⁸ Daniel 11,35

Ježíš ve mně nevidí žádný hřích. Všechno je smyto. On je Bůh. Ale je tu i člověk. Marie, tak čistá, že ve svém vidění všeho, celého obrazu, nikdy nevyčítá, ale jen chápe, jen miluje, jen pomáhá.

Slibuji ti – a prosím tě, Pane, pomoz mi ten slib dodržet, i když mě to bude svádět k něčemu opačnému – nikdy se nezmiňovat o svých minulých hříších, ani před lidmi ne. V rámci všeho ostatního byly přípravnými kroky ke svatosti. Svatým jejich minulé hříchy vytvořily kořeny pro budoucí překrásné květy. Budu žít jen přítomností a budoucností a budu se učit od Marie nevidět bezvýznamné izolované fragmenty, ale velké, nádherné všechno. Zdrávas, Maria, milosti plná. Zdrávas Maria, která vidíš všechno. *Amen.*

Zbytek mé víry

Milí bratři a milé sestry,

víra, kterou je možné zničit utrpením, není víra. Četl jsem spousty příběhů o lidech, kteří zažili velké hoře, a přece věřili až do konce, příběhy mučedníků a hrdinných misionářů. Biskup Hannington z Ugandy kázal kanibalům o víře, jež vydrží všechna utrpení. A oni se ho pak chopili, aby ho snědli. Cestou k místu, kde měli jeho tělo rozřezat na kusy, si celou dobu opakoval: „Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují.“¹ Když se jeho synové stali misionáři a obrátili na víru jeho vrahy, dověděli se tu historii od nich. Určitě si tedy uchoval nezměnnou víru až do konce. Svě pravé krédo si člověk podrží i tváří v tvář smrti. Vzdá se jen toho, čemu věří pouze domněle.

Dnes jsem měl chvíli klid, abych si promyslel, co jsem si skutečně podržel z kréda, jež jsem vyznával.

Vztah mezi tělem a duší je zvláštní. Duše není vždycky s tělem spojena. Když mě zavřeli, duší jako bych ještě celé týdny zůstával doma. Trvalo to nějaký čas, než se duše vpravila do nové situace, připojila se k tělu a začala normálně fungovat jako duše vězně. Pravoslavní říkají, že duše zemřelého zůstává čtyřicet dní po smrti poblíž svého domova se svými milými. Teprve potom – když uplyne doba, jež se rovná oněm čtyřiceti dnům, v nichž se Ježíš po vzkříšení zdržoval ještě na této zemi – jde duše, kam je jí určeno.

¹ Matouš 5,44

Není na tom něco pravdy? Duše nenásleduje automaticky tělo. Po těžkém mučení duše nedlí se mnou v cele, ale setrvává na místě, kde mučení probíhalo, posedlá tím, co vytrpěla. Mučení skončilo. Už se mě netýká. Jenže já je prožívám znova a znova, dokud se nekonečně neznásobí.

Teď se duše vrací ke mně. Skoro už necítím bolest. Mohu tiše přemítat o své víře.

Samozřejmě věřím, že Bůh je stvořitel nebe i země. Jinak bych existenci vesmíru nedokázal vysvětlit. Říká se tomu teismus. Doopravdy ale pro mě není důležité, jakým způsobem vesmír vznikl. Ovšem, Bůh ho stvořil. Rozum se tím spokojí. Ale co to ostatní?

Můj rozum kategoricky odmítá, že Bůh je láska. Vyšetřovatelé vás přiváží k židli. Oholí vám hlavu a v minutových intervalech – kap, kap – dopadá na ni kapka vody, stále na totéž místo. A to ve světě, v němž vládne Bůh lásky! Luther nazýval rozum šelmou, protože mu dával argumenty proti víře. Jenže já s ním jednám jako s šelmou, když mi předkládá argumenty pro správnost víry. Rozum mi povídá hezké pohádky: že mám svobodnou vůli a že já a druzí jsme si zvolili hřích. Z toho prý pramení všechny strasti! Utrpení je nevyhnutelný důsledek hřichu. (Něco nevyhnutelného ve vesmíru všemohoucího Boha! K smíchu!) A proč tedy trpí malé děti? Čímpak si to zasloužily?

Lidé umírají rozsápání šelmami, hynou infekcemi po hmyzím bodnutí, zabíjejí je mikroby a viry. Zaslouží si to? Jak to, že Bůh lásky již před věky přichystal viry pro případ, že by člověk zhřešil? A zas se ptám, proč umírají malé děti? Kvůli hřichu Adama a Evy? Ale smrt jistě v přírodě existovala před lidským pádem. Bůh řekl Adamovi: „Nejezte z něho... abyste nezemřeli.“² Kdyby Adam neznal fenomén smr-

² Genesis 3,3

ti, byla by mu ta slova zcela nesrozumitelná. Věděl, co znamená „smrt“. I Eva rozuměla, když ji had ujišťoval, že nezemře. Určitě viděla přinejmenším umírat zvířata. Možná je smrt pro člověka zdou za hřích, ale proč umírají zvířata – dokonce i v ráji? Proč v hlubinách moří trpí ryby a krabi? Nikdy neviděli člověka. Je šílené věřit, že jedna ryba požírá druhou, protože člověk zhřešil.

Při každém vyslovení slova „šílenství“ se otřesu. Vidím, že takhle to se mnou musí dopadnout (zas něco nevyhnutelného ve vesmíru všemohoucího Boha). Bojuji proti šílenství a zoufale se držím rozumu. Proč se Luther nedržel rozumu? Proč ho nazýval šelmou? Taký znal utrpení dohánějící k šílenství. Čas od času běsnil jako šílenec.

Když viděl, jak ho to vleče k šílenství, s důvěrou se svěřil do jeho náruče.

Celý příběh o Bohu lásky je šílenství. Je šílenství, aby Bůh miloval nejen dobré, ale i ty, kdo vám nechají kapat vodu na hlavu a žertují, zatímco trpíte. A jak může milovat diktátora, který klidně sedí ve své kanceláři a sám nikomu nezkříví vlas, ale dává pokyny, aby se takovéhle věci děly? Stejně šílený je příběh o spáse Kristovou krví. Můj rozum to odmítá. A když si nezachovám rozum, komunisté dosáhnou svého cíle. Začnu řvát a bušit na dveře. Dají mě do svěrací kazajky. Skončím v blázinci.

Nemohl bych se ale zbláznit nějakým rozumným způsobem – být rozumný blázen? Ve sporu Galilea a jeho inkvizitorů stál rozum na straně inkvizitorů. Bylo očividné a byl to prostý fakt potvrzovaný smysly, co lidstvo existovalo, že Slunce obíhá kolem Země. Galileo tvrdil šílené věci. Byla však provedena pozorování, pokusy a výpočty, a šílené se stalo rozumným. Galileo byl rozumný šílenec. Věřit, že mě neobklopují silné zdi, ale jen víry elektronů, mezi nimiž je ohromný prostor, je rozumně šílené.

A jestliže země skutečně rotuje jako šílená bez jakéhokoli důvodu a celou dobu klamala naše smysly, jestliže elementární částice tančí dokola nevypočitatelně jako šílenci, pak nejvyšší pravda náboženství je obsažena ve velmi podivném biblickém výroku. Zatímco ostatní náboženské spisy Bohu lichotí a hovoří o něm co nejuctivěji, Bible mluví o „bláznovství Božím“.³ Možná miluje, ale ne jako rozumné bytosti. Miluje až pošetile v pravém smyslu toho slova. Kapání vody na hlavu nemůže pocházet z lásky rozumného Boha. Mohlo však mít místo v plánu Božího bláznovství, anebo by mohlo vyjadřovat slabost hluboce milujícího Boha. Sv. Pavel mluví ve stejném verši o Božím bláznovství i slabosti. Je-li Bůh všemohoucí, musí mít schopnost být i slabý a šílený. Nic mu není nemožné, dokonce ani tohle ne.

Jóba i Davida považujeme za svaté muže, ale oba o Bohu říkali urážlivé věci. I Ježíš na kříži obvinil Boha, toho, kterého prohlásil za lásku, že svého jednorozeného syna opustil v utrpení. Ať byl jeho motiv jakýkoli, určitě se nedá hovořit o nějak zvlášť pochvalném postoji k Bohu. Jednu dobu jsem před Bohem padal na tvář. Avšak vytýkat Bohu nedostatek lásky či aspoň normální lásky rovněž patří k náboženství.

Othello miloval, a protože miloval, zabil. Nebyla to láska? Desdemona to tak přijímala, a naopak až do konce milovala toho, kdo ji uškrtil. Blázen měl správnou ženu. Jób projevil stejného ducha, když řekl: „I kdyby mě zabil... stejně bych chtěl před ním obhájit své cesty.“⁴

Bůh má v sobě bláznovství, a podobné bláznovství v sobě mají svatí. Můj rozum se zarazí u teismu. Ale Einstein klade požadavek, abychom zanechali názorů, jež jsme zastávali tak dlouho a jež se staly synonymem zdravého rozumu. I já

³ 1 Korintským 1,25

⁴ Jób 13,15

se v náboženství vzdám zdravého rozumu. Jestliže Einstein hodil klasické zákony fyziky do ohně, musíme my naložit stejně s klasickým pojetím lásky. Bůh miluje jinak, než jak to chápeme my. A pokud jde o mě, moje bláznivá láska se nezastaví tam, kde se zastaví rozum. Bůh miluje bez zásluh na naší straně. Budu ho milovat a věřit mu a jeho plánu spásy bez jakéhokoli rozumného důvodu prostě proto, že si to tak přeje.

A když už jsem se vzdal rozumu, půjdu v šílenství až do krajnosti. Budu milovat svoje mučitele, i když je to čirá poštilost. A když ty, Ježíši, přijdeš, abys nás vzal k sobě, budu dělat potíže. Odmítnu jít s tebou. Chytím se rukama toho nejhoršího kata a řeknu: „Půjdu do nebe, jen když půjde i on.“ Budeš muset kapitulovat.

A pokud jde o tebe, satane, už tě poznávám. To ty jsi mi vnukl pochybnost.

Jako čerstvě obráceného křesťana na mě velmi doléhalo určité pokušení. Ptal jsem se jednoho kněze, arménského katolíka a velmi moudrého muže, co s tím mám dělat. Odvětil: „Pohrdej ďáblem.“ Thomas More řekl: „Ďábel je pyšný duch. Nesnese urážky.“

Později jsem se totéž učil od Luthera: nejlepším způsobem, jak zahnat ďábla, pokud nekapituloval před texty Písma, je vysmívat se mu a opovrhovat jím, protože nesnese despekt.

Hloupý ďábel, který si myslí, že mou víru zprovodí ze světa argumenty rozumu. Ale argumenty nebolí tak, jako bití a kapání vody. Když tohle nezničilo mou víru, mám ji opustit proto, že můj zbitý rozum na ní shledává nějaké trhliny? Vzdávám se tě, rozume, i ďábla, který tě inspiruje, a zůstanu bláznovsky připoután k bláznovství Boha, jenž je moudřejší než lidé, a k jeho slabosti, jež je silnější než lidé.
Amen.

Matka

Matko,

Ježíš mě konečně přivedl k tichým vodám.

Období šetření mého případu je u konce. Brzy stanu před soudem. Před vyšetřovateli jsem se nehájil. Ani před soudem se nebudu hájit. Lao-c' správně řekl: „Ty, kdo se neobhajují, neodsoudí.“ Podepsal jsem ve svůj neprospěch všechno, co žádali. Odmítl jsem pouze obvinít druhé.

Proč bych se měl před komunisty hájit? Svým postojem vůči nim jsem si jistý. Ale člověk nemůže mít pravdu, aniž by se zároveň nemýlil. „Poctivé je hanebné a hanebné je poctivé,“ říkají čarodějnice v *Macbethovi*. Věřit, že je možné mít pravdu, a zároveň se nemýlit, je jako věřit, že člověk má jen prostor před sebou, a ne také za sebou. Nenávídím komunismus, a tak se komunisté musejí proti mně bránit, protože proti nim hájím věc církve.

Kapitola vyšetřování a mučení skončila.

I v mém vztahu s Bohem se vody zklidnily. Věci začaly být křišťálově čisté. Bůh, jehož se mohu zřít, který by mě nechal jít a který by mě nepodržel do konce, není žádný Bůh. Mohu být zcela klidný. Skutečný Bůh mě podepře.

Prošel jsem obdobím výčitek svědomí za minulé hříchy a obdobím morálního zmatku v otázce, zda lhát či nelhat vyšetřovatelům. Zním zlo v sobě a znám dobro. S obojím umím zacházet. Pán řekl: „Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem.“¹ Jak může člověk milovat Boha

¹ Deuteronomium 6,5

celým svým srdcem, když je v něm tolik hrozných vášní? Kabala na to odpovídá: „Miluj Boha i svou zlou stránkou.“

Jako děti jsme si hrávali na mořském pobřeží, házeli jsme si míčem. Míč si plul na hřebenech i v prohlubních vln. Tak je tomu i s duší člověka, dokud člověk sám sebe nepřestane soudit. Neexistují dobré a špatné květiny. Jsou pouze květiny. Jedna je tulipán, jiná růže a jiná fialka. Některé voní a jiné ne. Některé mají zářivé barvy, jiné tlumené. A tak i naše duše jsou takové, jaké je Bůh stvořil. Některé hory jsou vysoké, ale hora nemusí být zrovna Mount Everest, aby se mohla nazvat horou. A stejně tak člověk nemusí být asketický hrdina, aby mohl být křesťanem.

S kanonizací některých svatých nesouhlasím. Mít stále před očima výjimečné postavy typu Františka z Assisi či sv. Terezie z Lisieux, z toho si člověk může zoufat. Je potom těžké věřit, že by obyčejný člověk s chutí k jídlu, běžnými sexuálními instinkty a smyslem pro legraci mohl být skutečně svatý, přestože je obmyt stejnou krví Ježíše Krista, již za svou svatost vděčí i Panna Maria.

Celý můj vnitřní svár pominul. Už se nesnažím s nikým porovnávat. Jsem to, co jsem, a s tím vědomím odpočívám na zelených pastvinách. Už nežiji mezi dvěma stavy existence, mezi minulou svobodou a znovushledáním s těmi, které mám rád. Dokážu si uvědomit přítomnost Božího Království v sobě, a v tomto okamžiku.

O otci jsem toho věděl velmi málo. Zemřel, když mi bylo devět. Byl velice zamlklý. Nevzpomínám si, že bych ho kdy slyšel promluvit. Jenom na mě upíral hluboký pohled. Navštívil jsem ho v nemocnici toho rána, kdy zemřel. Ani tehdy mi nic neřekl. Byl v těsném doteku s evangeliem. Snad nedokázal sdílet se slovy, která znal. Byl tichý. (Nový zákon nezmiňuje jediné Josefovo slovo.) Týž den odpoledne jsem ti, matko, šel naproti, když ses vracela z nemocnice.

Plakala jsi a řekla: „Od téhle chvíle jste sirotci.“ Slyším ve vzpomínce ten pláč. Potom se konal pohřeb, prostý obřad za chudáka. Rakev stloukli z několika prken, ani na černo ji nenatřeli. Jeden starý Žid s plnovousem a pejzy předzpěvoval modlitbu, „*El male rachamim* – Bůh plný milosrdenství.“ Nikdo z nás nerozuměl, co zpívá. Šli jsme domů. Omdlelas. Na tatínka jsem si už nikdy nevzpomněl. Až dnes.

Uběhlo třicet let. V noci jsem v cele pocítil jeho přítomnost. Před očima jsem měl jeho podobu. Je tichý. Jako vždycky býval. Jen jeho oči mluví. A jeho oči mi dávají pochopit, proč Pán řekl Petrovi po jeho hříchu: „Šimone, synu Janův, miluješ mne?“² Proč mu zrovna v tuhle chvíli – a jenom v tuhle chvíli – připomněl jménem jeho otce? Protože rodiče tam na druhé straně mají účast na našem životě. Když zhřešíme, strašlivě je zarmoutíme. Prospívá jim, když jdeme po cestách spravedlnosti. Ve tváři otce nečtu souhlas, ani pokárání. Čekal, jak boj dopadne. I jeho místo na věčnosti ovlivní moje vítězství či porážka.

Otce jsem neznal, ale tebe, maminko, ano. Je mi strašně líto, že jsem byl špatný syn.

Jako malý, jsem točil klikou šicího stroje, když jsi šila. Zpívala jsi mi. Stále dvě stejné písničky. Jednu o mnichovi, který na otázku, co ho přivedlo do kláštera, odpovídal, že „pár modrých očí“. Když já uviděl pár modrých očí, jež hleděly až do nejzazších hloubek duše, a stal jsem se křesťanem, nechápalas to. Jednou večer jsem ti četl pašijový příběh. Plakala jsi. Nikdy jsi pak už o tom nemluvila. Ta druhá písnička, jak si vzpomínám, byla „Tichá noc“. Kde jsi ji ty, Židovka, vzala? A proč jsi ji pořád zpívala?

Když jsem zažil svou tichou noc a v mém srdci se zrodil Ježíš, znamenalo to pro tebe smrtelnou ránu.

² Jan 21,15

Kde jsi teď, maminko? Pláčeš?

V cele někde poblíž je jakási žena, patrně už stará. Má ve vězení i dceru. Když dceru vedou, matka volá: „Ioano, Ioano,“ a prosí strážné, aby jí dovolili Ioanu spatřit. Říká: „Budu vám líbat ruce, kterýma jste mou dceru bili, jen mi dopřejte ji uvidět.“ Dozorci se smějí: „Radši bychom její polibky, než tvoje,“ a jdou dál.

A pak tahle matka křičí a mlátí pěstmi do dveří. Pak ztichne. Snad jí dali roubík. Nebo jí píchli injekci.

A co Panna Maria, když jejího syna vedli na smrt? „Ráchel oplakává své děti a nedá se utěšit.“³ Může tě někdo utěšit, matko Páně, když učedníci tvého Syna tolik trpí? Stále naříkáš?

Většina tvých soch v kostelích neodpovídá představě, kterou o tobě mám. Na sochách míváš podobu jeptišky s růžencem v ruce. Mírně se usmíváš. Avšak jeptišky nemívají děti. Ty ano. Tvá pravá podoba teprve čeká na ztvárnění.

Vypráví se, že umělec, který jako první tvořil sochu Buddha, zmizel. Sám se stal onou Buddhovou sochou, nicméně sochou nedokončenou. Michelangelo a Raffael žili ještě dlouho poté, co vytvořili svá velká díla. Ty, matko Páně, jsi jiná, než všechno, co namalovali či vytesali. Stále čekáš na sochaře, který by vytvořil tvou pravdivou sochu, který by tvé oči nezobrazil podle podoby vnější, nýbrž vnitřní, který by se pokusil zachytit tvou nepopsatelnou čistotu a zármutek. Políbila bys komunistovu ruku, abys mi pomohla?

Hlouposti, samé hlouposti – už dávno mě nenapadlo nic normálního. Svatý Jan říká, že tě viděl oděnou sluncem a s měsícem pod nohama, s korunou z dvanácti hvězd na hlavě.⁴ Kdepak, ty se komunistům neklaníš.

³ Matouš 2,18

⁴ Zjevení 12,1

A ty, maminko? Přišla bys zase navštívit Richarda, svého nejmladšího?

Vzpomínám si na tvoje hrdinství a sebeobětování. Osamělá vdova se čtyřmi malými dětmi – tak jsi nás vychovávala až do dospělosti. Vybavuji si tě v celé tvojí kráse. Bylo ti sedmdesát, když mě zavřeli. Ale stále jsi měla jiskru a vypadalas mladistvě, skoro bez vrásek.

Vezme tvou krásu věk? Zemřeš a odejdeš na věčnost, a už se neshledáme? Nejsi křesťanka. Svatý Tomáš Akvinský říká, že jednou z radostí nebe bude sledování nekonečných muk těch, kdo jsou zavrženi v pekle. Kanibal by to neřekl lépe. Já tomu nevěřím. Když jsem poprvé přišel do shromáždění, připadalo mi, že má křídla. Copak nejsou křídla církve dost silná, aby i tebe vyzdvihla na nebesa? Komunisté si z té matky v blízké cele tropí žerty. Ježíš se mým pocitům a mé lásce k tobě nemůže vysmívat. Já a můj dům budeme spaseni. Matko, patříš do mého domu.

Budeš spasena, maminko. Nalezneš v nebi svou tichou noc. Zahleď se do těch modrých očí a všechno pro ně opustíš jako mnich, o kterém jsi zpívala.

Odpusť mi, matko. Budu se za tebe posvěcovat. Až mi Ježíš řekne: „Dobře jsi učinil,“ zavolá mě: „Richarde, synu Henrika a Amálie“, jako řekl „Šimone, synu Janův“, když Petr zhřešil. A jestli má Richard, syn Henrika a Amálie, zdědit Království, jeho rodiče nemohou zůstat stranou.

Jedno podobenství vypráví o mládenci, který k zbláznění miloval jakousi dívku. Večer už to nemohl vydržet. Zaklepal u ní na dveře a prosil: „Otevři. Musím být s tebou.“ Zeptala se: „Ale kdo je tam?“ Odvětil: „Já, tvůj miláček,“ a ona pravila: „Můj pokojík je těsný a lože poctivé. Není tu pro tebe místo.“ Odešel, léta pak bloudil světem a přemítal, proč ho odmítla. Myslel si, že i ona ho miluje. Ale přišlo osvícení. Znovu u ní zaklepal na dveře. Otázala se: „Kdo je

to?" Odvětil: „Ty.“ Dveře se otevřely a dívka ho přijala s otevřenou náručí. Řekla mu: „Už roky čekám na tenhle okamžik.“

Nebe je těsné, mami. Je v něm místo jen pro jednoho. Duše, která si přeje vstoupit, musí být schopná u brány říct: „To jsi ty, Kriste.“

Bude to pro tebe těžké, maminko. Neznala jsi ho. Ale řekni: „Jsem Richardova matka,“ a přijmou tě s láskou. David se otázal: „Zdalipak zůstal ještě někdo ze Saulova domu? Rád bych mu kvůli Jónatanovi prokázal milosrdenství.“⁵ A jménem svého přítele se ujal bezvýznamného Mefibóšeta. Ježíš mne nazývá svým přítelem. Je šlechetnější než David. Nejen já, ale celý můj dům budeme spaseni, a ty k tomu domu náležíš. A otec také. A také moje sestřička Marie, po níž tak toužím. Nikdy jsem ji neviděl. Zemřela dřív, než jsem se narodil. V této cele ale cítím horoucí touhu být s ní. Všichni budeme spolu. A nebude to už Richard, který byl často příčinou tvého pláče. Všechno bude nové.

Neplač, maminko. Dobrou noc. Na brzkou shledanou. I vy, andělé, se budete muset sklonit před „Tak je psáno“. Písmo praví, že „až se zjeví, budeme mu podobni“.⁶ On je se svojí matkou. I v tom bych chtěl být jako on. Andělé, pamatujte na to. *Amen.*

⁵ 2. Samuelova 9,1

⁶ 1. Janův 3,2

Nepřesná myšlenka

Milé shromáždění,

každý den si řeknu nejméně jeden nový vtip. Ten dnešní vypráví o člověku, který si stěžuje příteli na doktory. „Píšou tak nečitelně. Co myslíš, nemělo by se stanovit zákonem, aby psali pro všechny čitelně?“ – „Kdepak,“ odvětil přítel, „chraň Bůh. Mám od doktora naprosto nečitelný předpis. Bez problémů ho uznali celníci. Zadarmo jsem na něj cestoval vlakem a dokonce jsem byl osvobozen od placení daní.“

Pořádně jsem se zasmál. Pak jsem si pomyslel: tolik lidí si stěžuje, že Bible je plná rozporů a tajemných, nepochopitelných pasáží. Neslouží to však dobrému účelu? Není tomu tak právě z důvodu, aby po celá staletí lidé všech možných vyznání, různé intelektuální úrovně, otrokáři i otroci, feudálové i revolucionáři, socialisté i kapitalisté, školáci i prominentní vědci bez zdržování prošli všemi celnicemi života s Biblí jako propustkou? Skutečností zůstává, že hebrejšтина i řečtina jsou plně dvojznačností a umožňují mnohé různé a přitom legitimní překlady. Má nepřesnost či neurčitost nějaký význam?

Nejprve jsem cítil nutkání odpovědět záporně.

Je totiž jen jedna věc, kterou nenávidím víc než komunismus – nedostatečná přesnost v myšlení.

Každá nesprávná, nepřesná myšlenka způsobuje, že proces myšlení se jeví jako nespolehlivý. Následkem toho jsou lidé vedeni k bezhlavě iracionálnímu, předem nepromyšlenému jednání. Nepřesné myšlení je směruje k dro-

gám, alkoholu a jiným excesům, což jsou vlastně důsledky pokřiveného rozumu, který očividně skýtá falešné vývody.

Dokonce jedním z důvodů, proč nenávídím komunismus není tolik jeho brutalita jako spíše nepřesné myšlení. Dobrý hudebník cítí takřka fyzickou bolest, když orchestr zahraje falešně. Podobně mě bolí srdce, když někdo vyslovuje myšlenku, jež není matematicky přesná.

Vypráví se, že jakýsi radikální agitátor jel jednou na kole londýnským Hyde Parkem. Opřel bicykl o plot a promluvil k davu: „Majetek je krádež. Všichni jsme dědicové Adama a Evy, nebo páru opic. Na počátku nebyli bohatí ani chudí. Jak to, že teď jsou někteří bohatí? Okradli svoje sousedy. Když vezmete bohatým, vezmete vykořisťovatelům. Vzít si zpátky to, co bylo ukradeno, není krádež. A tak, když něco potřebujete, máte právo si to vzít. Žádný policajt na světě nemá právo zadržet vás. Všechno patří všem.“ Dav mu zatlaskal. Ale když chtěl jet domů, jeho kolo bylo pryč. „Policie! Policie! Ukradli mi kolo!“

Komunisté myslí špatně, což je horší zločin než brutalita. Je to hřích proti rozumu.

Existují však určité dvojznačné a tajemné věci, o kterých uvažujeme tím přesněji, čím se naše myšlení stává nepřesnějším. V takových případech nemá předmět myšlení sám o sobě žádnou přesnost. Moje myšlení si do něj promítá nějaký systém, který falšuje skutečnost. Všechny definice božství, Království a věčného života musejí být falešné. Setkáváme se tu s tajemstvími. Bůh lásky a Bůh pomsty – a stále je to tentýž Bůh. Jeho skutečnost může postihnout jen mnohoznačné myšlení. Je mystériem a správně o něm uvažujeme spíše v tajemství a chaosu podvědomí než prostřednictvím jasných vědeckých definic.

Nenechme se mýlit jasností biblických výroků jako „Bůh

je láska.¹ Když David Livingstone poprvé přišel k zaostalým kmenům střední Afriky, nemohl jim o tom verši kázat, protože jejich jazyk slovo „láska“ nemá. A tak se jich zeptal: „Co máte nejraději?“ Odvětili: „*Unboi*. Tak říkáme vyuzené lidské paži. Na světě není nic lepšího než *unboi*.“ Na to Livingston přednesl své proslulé kázání na téma „Bůh je nejlepší *unboi*,“ jímž získal srdce primitivních lidí. Přirovnávat Boha k uznenému z lidského ramene vám může připadat jako rouhání. Ale když Jan říkal, že „Bůh je láska“, nedělal cosi podobného? Láska je lidský cit k osobě, kterou máme velmi rádi. Ten cit znají i zvířata na vyšším stupni vývoje. Věří snad někdo, že Bůh je cit společný lidem a zvířatům? Jenže láska byla to nejvyšší, co řečtí a židovští současníci apoštolů znali, stejně jako *unboi* bylo to nejlepší, co znali afričtí kanibalové. A tak Jan řekl, že Bůh je láska. Bůh je takový, jaký je, a není to ani uzené, ani cit. Je tajemství nevyjádřitelné slovy. Ten, kdo o něm uvažuje v přesných pojmech, myslí nepřesně. V téhle oblasti je přesné jen to, co je neurčité. Moje křesťanství je nedogmatické. Dogmata jsou příliš zřetelná.

Když byl můj syn Mihai malý, měl z biblických knih nejraději Nehemjáše (vyslovoval to „Nehembijáš“) a Zjevení – první proto, že ty, kdo se mu nelíbili, Nehemjáš nejen tloukl, ale trhal jim i vousy² (musel jsem mu detailně vysvětlovat, jak to probíhalo, zda vousy trhal po jednom nebo v chumáčích), druhou měl rád pro množství šelem, draků a čtyřhlavých monster.

Synova záliba mě nutila číst Nehemjáše znova a znova. Dost dobře si na to pamatuji. Nehemjáš nazývá Stvořitele Bohem „velikým, mocným a budícím bázeň“³.

¹ 1. Janův 4,8

² Nehemjáš 13,25

³ Nehemjáš 9,32

V babylonském Talmudu praví o tomto verši rabi Matanja, že se opisovačům z období druhého chrámu říkalo „muzové velkého synodu“, protože vrátili svrchovanost právoplatnému vlastníku chrámu. Mojžíš říkal: „Bůh veliký, všemocný a vzbuzující bázeň“.⁴ Pak přišel Jeremjáš, který pravil: „Pohané plení tvůj chrám. Co se stalo s Bohem vzbuzujícím bázeň?“ A tak ve své modlitbě⁵ termín „vzbuzující bázeň“ vynechává. Daniel později pravil: „Pohané utiskují jeho děti. Kde je jeho moc?“ Proto ve své modlitbě⁶ vynechal slovo všemohoucí. A přišli muži velké synody, kteří říkali: „Naopak, v tom tkví jeho síla, že má moc nad svým hněvem a je trpělivý vůči těm, kdo ho urážejí. Právě takhle dokazuje, že se stal tím, kdo vzbuzuje bázeň, protože kdyby Svätý, budiž požehnáno jeho jméno, takovým nezůstal, jak by náš národ mohl přetrvat mezi pronárody světa?“

Bůh je mocný a bázeň vzbuzující svým zvláštním způsobem. Slova jemu přisouzená nemají stejný význam, jako když jsou přisouzena nám. Má moc zapomenout na sebe a dát svého jediného milovaného Syna za nějaké nepatrné bytůstky, jimž hrozí smrtelné nebezpečí. Který člověk by použil svou sílu, aby pomohl mravenci dostat se z nesnázi? Bůh je mocný v absolutně jedinečném smyslu slova.

Nepřestáváme hřešit ani potom, co jsme se stali dětmi Božími. Hřešíme přímo před jeho očima. A on nehledí na naše urážky a oživuje sladkou vzpomínku na okamžik našeho obrácení. Nazvěte, chcete-li, tuto Boží vlastnost třeba děsivost. Ale je to jedinečná děsivost, jaké není rovno.

Jak děsivý je Bůh, který se svléká do naha, protože mu to římsí vojáci čekající s důtkami nařídili! Nesvlékl se jenom

⁴ Deuteronomium 10,17

⁵ Jeremjáš 32,18

⁶ Daniel 9,4

z šatů, ale také ze své schopnosti konat zázraky, svlékl svou neposkvrněnou lidskou přirozenost z nesmrtelnosti. Tohoto Boha nevystihnou slova. Můžeme být jen proměněni k jeho obrazu. Pak lidé, při ohledu na nás, v tohoto divného Boha uvěří.

V průběhu vyšetřování se komunistický důstojník otázel jednoho křesťana: „Kde je tvůj Bůh? Proč neudělá zázrak?“ Náš bratr odpověděl: „Máš velký zázrak přímo před očima, ale jsi slepý. Vysmíváš se mi a biješ mě. Já na tebe hledím s láskou. To je zázrak.“

Takhle máme mluvit s komunisty. Snad je to obrátí. A my nejsme spokojeni. Rádi bychom viděli úplně jiný zázrak: že už nebude žádné bití, žádné utrpení. Ale Bůh je takový, jaký je, ne takový, jakým ho chceme mít. Proto Milovaného nazýváme děsivým.

Řekl jsem, že moje křesťanství je nedogmatické. Opět užívám lidské slovo, jež by mohlo být špatně pochopeno. Křesťanství se bez dogmat neobejde stejně jako se přírodní vědy neobejdou bez přírodních zákonů.

Avšak v mnoha vědách se pojem „přírodní zákon“ změnil. Věda přestala být důsledná. Atom je podle potřeb experimentu chápán buď jako částice, anebo jako vlnění. Nikdo jej neviděl a není možné jej lokalizovat. A tak na tom nesejde. Anebo si zkusme představit to, co v geometrii nazýváme bod – entita bez rozměru. Je to nemožné. Anebo si vezměme Maxe Plancka. Ten říká, že hmota *per se* neexistuje. Hmota se objevuje a zůstává jen díky energii, jež přivádí částice atomu na oběžnou dráhu. Tato energie je základní podstatou hmoty.

Z toho plyne, že vědec musí žít v různých sférách. Doma má předmět, který může přemísťovat a sedat si na něj a který nazývá židle. Když o něm začne uvažovat v laboratoři, ví, že jde o víření elementárních částic. Když potom z vědy

vyvozuje filosofické důsledky, židle se stává nereálným předmětem. Planck tvrdí, že nikoli viděná proměnlivá hmota je reálná, opravdová, existující, ale takovým že je neviditelný, nesmrtelný duch, bez něhož by hmota ani neexistovala. A sotva to dořekne, s plnou důvěrou se na židli posadí. V praktické rovině ví, že je to hmota.

A tak musíme žít své životy s Bohem na různých rovinách. Existuje praktické náboženství, v němž se Bůh velmi podobá člověku. Má oči, jimiž se na nás dívá. Může vztáhnout ruku, aby nám pomohl. Těší se z našich písní a modliteb.

Když o něm meditujeme, všechny tyto věci zmizí. Neexistuje lidské slovo, které by ho vysvětlilo. Francouzi říkají: „*Un dieu défini est un dieu fini* – bůh, který je definovaný, je bůh, který skončil.“ Jeho podobu nelze definovat.

Ano, máme dogmatické křesťanství, avšak dogmata jsou nedůsledná, vágní, rozporná. Bůh je světlo. Fyzikové vám řeknou, že světlo se chová nekonzistentně, protichůdně.

Nepřesnost je jediný přiměřený způsob, jak mluvit o Bohu a jeho nařízeních. Skok víry je skok do bezbřehého, dvojakého, neurčitého, nevymezeného.

„Nad nicotou zavěsil zemi.“⁷ Zavěsme svou víru nad nicotou. Ježíš „přinesl s bolestným voláním a slzami obětí modliteb a úpěnlivých proseb Bohu, který ho mohl zachránit před smrtí.“⁸ Ale zachráněn nebyl. Musel vytrpět smrt. A na kříži nadarmo volal: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“⁹ Nepřišla žádná odpověď a žádná pomoc, jen další výsměch. Tomuto záhadnému, strašnému Bohu řekl: „Otče, do tvých rukou odevzdávám svého ducha.“¹⁰

⁷ Jób 26,7

⁸ Židům 5,7

⁹ Matouš 27,46

¹⁰ Lukáš 27,46

Moje poslední kázání před uvězněním pojednávalo o děsuplnosti Boží. Můj sbor mu vůbec nerozuměl. Ani já příliš nechápal a divil jsem se, o čem to mluvím. Teď začínám rozumět. Protože stále méně rozumím tomu, co se mnou Bůh dělá.

Jak krásná je nevěsta Kristova, když se nesnaží porozumět Nepochopitelnému, ale slepě ho následuje a láskyplně objímá. *Amen.*

Exoterické náboženství

Milí bratři a sestry.

„První podobná lvu, druhá býku, třetí měla tvář člověka, čtvrtá byla podobná letícímu orlu.“¹

Dnešní křesťanský duchovní musí mít mnoho osobních obdarování. Je třeba, aby do značné míry byl mystik. A zároveň, aby byl chytrý stratég, který dovede vítězit. Nesmí mu scházet praktické organizační schopnosti. Musí být revolucionář, který připravuje cestu, aby se jednadvacáté století stalo epochou Kristovy vlády.

Náboženství mívá dvě podoby. Jednak je náboženství esoterické, jehož název vychází z řeckého slova *esos*, vnitřní. V něm se učíte poznávat hluboká Boží tajemství, jež jsou vyhrazena nemnohým.

A pak je exoterické náboženství – název vychází z řeckého *exos*, vnější, což je praktické každodenní náboženství většiny lidí.

Knihy Ester je v Bibli prototypem exoterického náboženství, které se zastavuje u vnějšího člověka a bere zřetel na osudy národa. Proto se v této knize nikde nezmiňuje jméno Boží. Nicméně jde o knihu, která – ačkoli ryze politická – tvoří součást Písma svatého a má v něm čestné místo, srovnatelné s knihou čisté mystiky, jakou je Píseň písní.

Exoterické a ezoterické náboženství musejí jít ruku v ruce.

¹ Zjevení 4,7

Nedávno jsme se dověděli od jednoho nového vězně, a to pomocí morseovky, kterou si vytukáváme přes zeď, že čínští komunisté napadli Tibet. Tibeťané mají čistě mystické náboženství, jež je nevybavuje pro diplomacii či politický zápas. Politika teď mystiku úplně vyhladí. Tak to dopadá s mystikou, pokud neuzavřela spojení s poctivým politickým myšlením.

Těch, kdo jsou připraveni porozumět tajemstvím Božího království je jen pár. Jiní křesťané nechť jsou vtaženi do politické činnosti, kterou budou konat k slávě téhož Království. Pak mystici stejně jako dávní apoštolové budou moci být uvolněni z posluhování u stolů a stoupat do duchovního světa. Budou žít jen v říši pravdy, nerušení materiálními problémy, aby svým angažmá v nich neškodili sobě i materiálnímu světu.

Adamův pád byl předčasným zasvěcením do mystérií. Hluboké Boží plány nelze trhat ze stromu. Člověk se napřed musí dlouho učit odkládat sobecké zájmy a zájmy své sociální skupiny, ješitnost, vášně a posuzování vášní druhých lidí, své předsudky, hříchy a vlastní spravedlnost. Jedině svatý člověk může znát celou pravdu, dostupnou člověku.

Člověk je připraven k nejvyššímu zasvěcení, jen když je připraven zemřít na kříži se slovy, „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“

Všichni ostatní musejí zůstat na nižších stupních, v hájemství exoterického. Ale jak nesmírně užiteční tam mohou být! Kdyby nebylo Ester, židovský národ by přestal existovat, nepřišel by žádný Ježíš a žádná křesťanská civilizace a brány nebes by pro mnohé zůstaly zavřené.

Princezny Ester, ty, které nemívají slovo Bůh na rtech, ale usilují o to, aby svět zůstal otevřený evangeliu a aby byl osvobozen od komunistů a barbarského teroru, jsou důležité obzvlášť v dnešní době.

Několik lidí se jednou dohadovalo, kterou knihu by si vybrali pro pobyt na pustém ostrově. Duchovní si zvolil Bibli. Jiný si vybral Shakespearovy hry. Další se rozhodl pro sbírku anekdot, která by ho pobavila. Ten opravdu moudrý řekl: „Vybral bych si knihu, ve které bych se dozvěděl, jak postavit loď, na níž bych doplul na pevninu. Teprve tam bych se rozhodl, budu-li číst Bibli, krásnou literaturu nebo pornografii. Především však musím být svobodný.“

Člověk musí být svobodný. Ježíš nás učí, že jen pravda nás osvobodí. Jedině svoboda nám dá pravdu. V diktatuře není k pravdě přístup. Bojovníci za svobodu jsou bojovníky za pravdu, a tudíž i za Boha. Kýrovi válečníci neuctívali Jahve, a přesto jsou nazýváni svatou armádou, neboť osvobodili z babylonského zajetí Židy, kteří uchovávali pravdu.

V Lukášovi 6,1 se nachází zvláštní řecké slovo označované jako *bapax*, neboli výraz, který v Bibli najdeme jen jednou. Ve většině překladů se uvádí „druhou sobotu po první“, což nedává smysl. (Pozn.: český ekumenický překlad má „jednou v sobotu“, kraličtí „druhou sobotu“.) To slovo zní *deuteroprotos*, jež se doslova překládá „druhoprvní“. Překladaelé si s ním nevěděli rady. Dokonce i svatý Jeroným je přezíravě považoval za holý nesmysl. Jenže má hluboký smysl.

Člověk musí nejprve hledat království nebeské a jeho spravedlnost, a teprve pak se starat o svůj břich. Jsou však chvíle, kdy to druhé má přednost, okamžiky *deuteroprotos*. Když máte v sobotu takový hlad, že musíte trhat obilné klasy a jíst vydrolené zrní z vlastní ruky, anebo když je třeba se postarat o hladovou rodinu, to druhé má přednost. Napřed si musíte obstarat potravu, a teprve pak zachovávat příkaz svícení soboty.

O tom učí šestá kapitola Lukáše. Na světě je mnoho věcí, jež jsou v podstatě druhořadé, ale které na vás mohou

v určitých okamžicích dolehnout natolik, že se jimi musíte zabývat jako věcmi nejdůležitějšími.

Stejně je tomu se svobodou.

Zapomeňte na mystiku, pro kterou většina z vás není stvořena (ti, kdo jsou, budou tento můj apel ignorovat) a staňte se politickými odpůrci komunismu. Něco podobného udělala Jana z Arku a byla shledána svatou.

Je nějaká naděje, že váš boj bude úspěšný? Rozumně vzato – nikoli. V Rusku už bolševismus nerušeně vládne desítky let. Nyní dobyl polovinu Evropy a infiltruje i do druhé poloviny.

Rozum vám řekne, že váš boj je marný, stejně jako říkal Davidovi, že nemůže přemoci Goliáše. Pro křesťana je typické, že přijímá věci, jež rozumu připadají absurdní. Rozum svým tvrzením, že se země otáčí kolem Slunce, prohlašuje cosi z hlediska smyslů absurdního. Proč s rozumem nezacházíme podobně jako se smysly? Proč rozum nepřesáhne?

Lidská mysl se pomátla a jinak než přesažením rozumu se skutečnosti nedotkneme.

„Syn člověka přijde v hodinu, kdy se nenadějete.“²

Až ve chvíli, kdy už nikdo nepomyslí na vítězství, On přijde a dá vám triumfovat. Vzdejte se naděje na okamžitý úspěch, avšak nepolevujte v boji za svobodu.

Existuje i jiné poznání než rozumové. Láska zná víc než logika. Hebrejské slovo *jada*, vědět, i řecké *gnosis*, vědění, souvisejí se sexuálním spojením – „A Adam poznal (*jada*) Evu.“³ Člověk, který se s horoucí láskou spojuje se světem úpějícím v otroctví, ví víc, než stratégové a politici. Ví, že Bůh, který nedopustil, aby Židé otročili Egypťanům, zůstal týmž Bohem, a nenávidí otroctví uvalené komunisty na mi-

² Matouš 24,44

³ Genesis 4,1

liony Rusů, Rumunů, Poláků a jiných. Nenávidí jakékoli otroctví a sociální nespravedlnost.

V prologu Desatera Bůh neříká „Jsem Bůh, tvůj Pán, který stvořil nebe i zemi“, ale „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví.“⁴ Osvo-
bození otroků pro něho znamená větší čest než být stvoříte-
lem světa.

Spolehněte se na něho a bojujte. Bojujte na úrovni po-
zemských potřeb.“ Mluvil jsem k vám o pozemských vě-
cech,⁵ říká Ježíš. I já k vám dnes mluvím o pozemských
věcech. Bojujte proti komunismu. Jestli mě slyšíte z ještě
odlehlejších míst, bojujte proti barbarskému teroru, proti
rasové nenávisti, proti všem bezbožným vládcům. Daniel
píše o čtyřech králích a bez obav se dopouští urážky maje-
státu, když všechny krále, jež viděl, nazývá šelmami. Ne-
bojme se takto uvažovat o všech diktátorech a zacházet
s nimi tak, jak se musí zacházet s šelmami. *Amen.*

⁴ Exodus 20,4

⁵ Jan 3,12

Problémy podzemní církve

Milí bratři a milé sestry,

někteří z vás poznali bojovníky podzemní církve Sovětského svazu. Setkali jste se s nimi, když Rudá armáda vpadla do naší země. Jaké to byly krásné charaktery, ale jak podivuhodné a strašlivé příběhy vyprávěli o svých životech.

Nyní se těm nejlepším z vás, kdo nejste ve vězení, naskýtá jediná možnost: budete muset organizovat podzemní práci. Oficiální církve budou buďto zakázány, nebo přijmou komunisty omezené zvěstování evangelia. Malé legální možnosti, jež zůstanou, je třeba maximálně využít. Střípky svobody však budeme využívat na ostří nože. Budeme bojovat, abychom mohli hlásat celé poselství, což bude možné jen v církvi podobné té, která žila v katakombách Říma. Až na to, že v moderních podmínkách, to budeme mít podstatně těžší kvůli dokonalosti policejních metod a technického vybavení.

Smysl má pokoušet se jen o to, čeho jste schopní. Křesťané v Sovětském svazu dokázali zorganizovat podzemní církve. Vám se to také podaří. Nesouhlasím však se vším, co nám naši ruští bratři vyprávěli. Inspirovali nás a nadchli svými příběhy o hrdinech a mučednících. Jenže nejlepší podzemní církve je bezpochyby ta, která má nejméně mučedníků, stejně jako nejlepší špionážní síť je ta, jež zůstává navždy neodhalená. Nechceme mučedníky, ale vítězství.

Při přijímání nových členů do podzemní církve buďte obezřetní. Abyste se stali členy běžné církve, musíte splnit dvě věci: věřit a být pokřtěni. Největší denominace vás po-

važují za členy, i když nevěříte – jen když jste byli pokřtěni. Avšak přijetím do podzemní církve se člověk dostává k utajování. Bude znát shromažďování na neznámém místě a pas-tory hledané policií. Když selže při mučení, může zničit celou organizaci. Být pokřtěn a věřit nestačí. Svatý Pavel byl obrácený teprve tři dny a ještě nepřijal svátost, ale už se dověděl, co se s ním stane v budoucnu – „co všechno musí podstoupit pro mé jméno“.¹

Schopnost trpět je naprosto nezbytnou podmínkou členství v podzemní církvi. Od samého začátku je třeba učit konvertity být jako Marie, svatá matka Páně, jež dala své srdce k probodení mečem a svého Syna k ukřižování pro spásu světa. Budou muset takovou bolest snášet trpělivě, s radostí a vděkem.

Ale musejí se připravit nejen na mučení. Bití a určitou míru mučení může vydržet každý dobře připravený křesťan, který prošel křtem Duchem svatým. Ale stejně jako je atomová bomba zbraní absolutní, proti níž není obrany, jsou i určitá mučení absolutní, takže je nikdo, ať je to kdokoli, nemůže vydržet. Po takovém mučení Savonarola odvolal a Cranmera opustila odvaha, takže zavrhl své vlastní spisy. Po takovém mučení odvolal i Tomáš Münzer stejně jako mnoho katolických hrdinů týraných protestanty. Tady ve vězení se někdy praktikují velice rafinované krutosti. V omezeném prostoru, v němž funguje náš morseovkový systém, vím jen o dvou, kteří se pod takovým tlakem nepřiznali. A nevím ani, co by se dělo se mnou, kdyby tlak na mou osobu pokračoval. Naštěstí na tato těžká mučení přichází řada jen zřídka, protože jsou neúnosná i pro mučitele. Člověk není stavěný na to, aby svého bližního přiváděl do agónie. I mučitelé mají zbožné matky, manželky nebo

¹ Skutky 9,16

děti, jež je plísň za to, co dělají. Dokonalý zločinec neexistuje, stejně jako neexistuje dokonalý mučitel. Jeho práce ho zmáhá.

Ruští křesťané nám vyprávěli, že v Sovětském svazu se komunistům po třiceti letech podařilo vytvořit jakýsi nový typ „antičlověka“, totiž člověka, který dokáže celá léta bez skrupulí působit extrémní utrpení. I nacisté vytvořili takový druh. V Rumunsku jsme ještě nedospěli tak daleko.

Stále však musíte být připraveni na nejhorsí. Novopečený konvertita musí být informován, že může projít nejen strašnými fyzickými útrapami, ale že po velkém utrpení pro Krista se může stát i zrádcem. Nemáme přehnaně strašit, ale nesmíme ani klamat. Musí znát všechna rizika věcí, do kterých se pustí.

Konvertita se bude muset vzdát všech romantických očekávání. Musí vědět, že ho čeká šíleně odvážný podnik a nad lidský úkol.

Vypráví se, že zakladatel Vnitrozemské čínské misie Hudson Taylor na výzvu k vytvoření jakéhosi výboru, bez něhož by neměl vše potřebné k životu na odlehlém místě na venkově, odpověděl: „Nedělá mi potíže zapamatovat si, že moje děti potřebují snídani a večeři. Je možné si představit, že by náš nebeský Otec byl ke svým dětem méně nežný a pozorný než já?“ Je to cit krásný, avšak romantický. Já neměl snídani dva roky. Večeře ano, ty jsem míval. Rád bych věděl, jestli by jim Hudson Taylor říkal večeře. Konvertita musí vědět, že nemá od Boha záruky na snídani či obědy. Musí vědět, že ve vězení může umřít hladem a že se z nebe nenatáhne ruka, aby ho nakrmila. Bohu se prostě musí sloužit. Jestli vám za to něco dá, nebo ne, je nevypočitatelné.

Také budete muset úplně zrevidovat svoje úvahy o sebevraždě. Otázka nestojí tak, zda je něco takového za urči-

tých podmínek morální. Pokud tak zabráníte vyjádření ostatních, musíte se prostě nestarat o morálku a udělat to. Jakmile se začnete sami se sebou dohadovat, zda je to přípustné nebo nikoli, zradíte dřív, než se rozhodnete, protože argumentů pro a proti je mnoho. Je-li nějaká vina za sebevraždu během krutého vyšetřování, pak není vaše, ale těch, kdo vás k ní dohnali.

Abyste mohli církev chránit před tajnou policií, budete muset do tajné policie infiltrovat. To je možné jen klamáním, přetvářkou, uchýlením se k nutné lži. Neměl by to být mravní problém. Křesťané, kteří jsou tajnými agenty v demokratických zemích, jednají stejně, když infiltrují do zločineckých a špionážních sítí, aby sloužili své vlasti a pořádku. Proč by se to nemohlo dělat pro dobro podzemní církve?

Legenda praví, že když Herodes vydal rozkaz povraždit všechny děti v Betlémě, Marie a Josef se snažili s dítětem utéci. Stráže u brány je ale zastavily. Zeptaly se Marie: „Co to neseš v náručí?“ Odvětila: „Kytici lilí.“ „Rozbal to a ukaž.“ V důvěře uzlík rozvázala. Viděli jen lilie a nechali ji jít. Lhala Marie? Podepřel Bůh lež zázrakem? Anebo Bůh pro ten okamžik proměnil dítě v kytici lilí, stejně jako při eucharistické slavnosti mění – jak věří katolíci – chléb a víno ve své tělo a krev? Doufala Marie, že Bůh vojákům přivodí nějaký optický klam? Někdo se může divit, že kladu vážné otázky v souvislosti s legendou. Už mě ale znáte. Víte, že pro mne je svět legend a mýtů realitou.

Stvořitel nám celé stvoření ukazuje jinak, než jaké je. Lidem trvalo tisíce let, než objevili, že se Země otáčí kolem Slunce a že celý náš materiální svět je vířením elementárních částic. Bůh zřejmě nedychtí po tom odhalovat nám celou pravdu. Proč bych ji měl říkat já komunistickému úředníkovi? Boží skutečnosti musíme odhalovat. Komunisté ať si

s odhalováním naší organizace také dají práci. Říkat jim o ní fakta není moje věc.

Ruská podzemní církev, jak nám ji popsali její členové a představitelé, se málo uchyluje ke lsti. Neuvažovali o těchto otázkách. Proto měli tolik obětí. „Upřímný“ podzemní pastor je slovní spojení stejně absurdní jako suchá voda a dřevěné železo.

V dopisech, jež si posílali, nepoužívali šifry, leda některé, avšak jejich kódy byly primitivní a směšně snadno rozluštitelné.

Vyvstává mnoho dalších problémů. Musíme se buďto zříci ideje dobře organizované podzemní církve, což by jen předhazovalo stále více obětí tajné policii, anebo přistoupíme na používání krycích jmen a falešných dokumentů s cílem zakrýt a zmást fakta. Avšak pro člověka pravdy a bažícího po pravdě je to vyčerpávající. Komunisté pracovali v utajení velmi úspěšně, jenže ti mají lež už ve své podstatě. Křesťané se snadno unaví, a jakmile sleví v ustavičném říkání pravdy, k čemuž byli vedeni, otevrou se vrátka k dalším kompromisům: proč se s tajnou policií nedohodnout a nehrát dvojí hru? Potřebujeme lidi z ocele. Avšak vzhledem k tomu, že míra duchovní energie člověka je v určitém okamžiku omezená, musíme si zcela zakázat vysilující ideologické spory a soustředit síly na chvíle velkých pokušení a zkoušek.

Musíme se učit odhalovat komunistické špióny ve vlastních řadách. Někdy to bude docela snadné. Pouze řekněte podezřelému informátorovi o důležitém setkání s hlavními představiteli na určité adrese. Setkání se nesmí za žádnou cenu uskutečnit. Adresa však musí být zvolena tak, abyste dům mohli tajně sledovat a všimnout si přítomnosti policie. Informátorovi se později můžete omluvit, že jste mu dali špatné instrukce. Jestliže jste odhalili informátora, ponechejte

ho v církvi. Známy informátor je dobrý kapitál. Tím, že ho budete sledovat, můžete odhalit důstojníky tajné policie, s nimiž je ve spojení, a přes ně později jiné informátory. Netreštějte ho příliš brzy.

Dobře organizovaná podzemní církev potřebuje peníze. Musí mít tajné tiskárny, tajné vysílačky, jež často mění svá stanoviště, protože mohou být vypátrány. Dojde na úplatky umožňující varování, jež zabrání zatčení, a na další výdaje. Komunisté jako tajná organizace ve prospěch své strany loupili. Stalin šel za takovou loupež do vězení. Padělali peníze. Poskytnou nám naši bratři ze zahraničí materiální pomoc? Doufám, že ano. Ruské podzemní církvi nepomáhají.

Ve Francii se stal následující případ. Jedna řádová sestra se starala o nemocného a osamělého starce. Ten měl v domě mnoho zlatých a stříbrných předmětů, které neměly žádný praktický význam. A tak je jeptiška postupně rozprodala a peníze dala chudým. Přitom si vedla přesné záznamy o tom, co s penězi udělala. Nakonec ji zatklí, ale porota ji osvobodila. Nemělo by nás naše svědomí za podobné skutky rovněž osvobodit? Napoleon říkal, že když chcete vyhrát válku, potřebujete peníze, peníze a zas peníze. Myslím, že to platí i pro válku, kterou vede podzemní církev, i když samotné peníze k vítězství nestačí.

Vyskytne se množství problémů. Stejně jako v církvi vůbec budou ženy hrát stále větší roli i v církvi podzemní. Někteří z vůdců se budou muset setkávat se ženami. Často spolu zůstanou o samotě, pravděpodobně pozdě v noci, a beze svědků. Nedojde k tomu jen jednou či dvakrát. Bude to běžná praxe. Vyvstanou pokušení, jež budou tím mocnější, čím větší bude ustavičné emocionální a nervové vypětí pracovníků podzemní církve, což s sebou ponese tendenci k vybičování sexuality. Víme to od našich ruských bratří. Svatý Pavel psal podzemní církvi v Korintu: „Dokonce

se proslýchá, že je mezi vámi i případ smilstva.² Třebaže šlo o hřích, který se dotýkal celého společenství, navrhuje apoštol vyloučit z církve jen toho, kdo se dopustil incestu. Pavel znal zvláštní obtíže čistého sexuálního života v podmínkách podzemí.

Manželky, jejichž muži jsou už léta ve vězení, se budou muset stýkat s podzemními pastory. Jsou tu určitá nebezpečí, jimž je třeba čelit a kterým se prostě nelze vyhnout.

Podzemní aktivisté se budou také přemisťovat z místa na místo a budou se v soukromí setkávat s dívkami, což nutně vzbudí žárlivost. Ta může být příčinou udáním. Je proto nezbytná nejvyšší opatrnost. Svatý Jakub v dopise podzemním církvím nazývá několikrát své adresáty „moji bratři“ a pak najednou „proradná stvoření“ (Pozn.: kraličtí překládají „cizoložníci a cizoložnice“).³ Každý člen podzemní církve musí poslechnout spíše svoje svědomí a pastora než státní úředníky. Pastora bude třeba poslouchat bez odmlouvání jako na vojně. Na hádky není čas ani prostor.

Jsem od vás daleko, sám ve své cele. Kéž vám Bůh dá moudrost organizovat silnou, dobře vycvičenou podzemní církev. *Amen.*

² 1. Korintským 5,1

³ List Jakubův 4,4

Budete na pravici

Milí bratři a sestry,

dnes se mi přihodilo něco zdánlivě nemožného. Službu konající důstojník přišel za mnou do cely. V ruce měl hrnek medu. „To je od vašeho bratra Heresca, přinesl to,“ řekl. „Odvážný chlap!“ Pak šel ven a zamknul za sebou dveře.

Nemám chleba ani lžičku. Nějak si poradím. Herescu riskoval přineseným dárkem svobodu, a důstojník riskoval ještě víc.

V den soudu budou po Ježíšově pravici. Byl jsem ve vězení, a navštívili mě. Po Ježíšově pravici bude i dozorce, který mi přináší vzkaz od rodiny nebo rodině předává vzkaz ode mě. Bude tam i má žena a dvě další sestry.

Ještě než mě dali do téhle podzemní kobky, měl jsem celou s výhledem na hlavní vchod vězení. Jednou jsem se v návalu deprese ptal Boha: „Kde jsi? Opustil jsi mě?“ V tu chvíli jsem viděl vcházet do dvora svou ženu Sabinu a dvě sestry z našeho sboru, Bianku a Alici. Přišly se na mne zeptat. Kdykoli od té doby řeknu „Pane,“ vidím ty tři. Když o těch třech přemýšlím, vidím Pána. Identifikuji Krista s jeho věřícími.

Ti všichni budou po jeho pravici.

Ale co všichni ti ostatní, kteří se neodvážili, kteří ani nechtěli pohnout prstem na naši obranu, miliony křesťanů, kteří se ani zbla nestarají o utrpení svých souvěrců? Jak to s nimi dopadne?

Asi dvě třetiny života prožijeme v bdělém stavu a třetinu ve spánku, ve snu. Na základě čeho se domníváme, že Bůh

nás bude soudit jen za to, co děláme, když bdíme? Jestliže zkoumá celý náš život, neměly by být brány v úvahu i naše sny?

Když usnu, vidím se obklopený nesmírnou spoustou lásky. Lidé, které jsem znal jako velmi sobecké a lhostejné, dokonce i moji trýznitelé se ke mně něžně sklánějí, dávají mi jíst a pít a dokonce mi nesou květiny. Ti všichni mě navštívili ve vězení, i když jen v mých snech. To se nepočítá? Jestliže to, co se děje ve snu, nic neznamená, proč je záznam snu hned na první stránce Nového zákona?

Samozřejmě, že nejsou dobří jen v mých snech. Špatní lidé bývají velmi často dobří ve vlastních snech. Po léta jsem věnoval velkou pozornost tomu, co vidím ve spánku, neboť jsem přesvědčen, že Talmud právem říká: Nepochopený sen je jako neotevřený dopis. Nesouhlasím s Freudem, podle něhož sny jsou výrazem pouze nízkých a ohavných impulsů. Kdyby tomu tak bylo, museli bychom zahodit Bibli, protože ta učí pravý opak.

Znával jsem ortodoxního Žida, který nenáviděl už samo jméno Ježíš, jež mu připomínalo antisemitské křesťany, ale který o Ježíši snil a byl při tom šťastný. Josef ve Starém zákoně vídal sám sebe ve snech jako vládce. Ale nevyjadřovalo to ambice. Pozdější události ukázaly, že to, co bylo pochopeno jako vládce, byl dobrodinec. Zdávalo se mu o velkorysých plánech dotýkajících se celé jeho rodiny a celých zemí, věci, jež ho v bdělém stavu nenapadaly.

Benzenové jádro bylo objeveno ve snu. Vědec, který je objevil (Kekulé von Stradonitz, 1829–1896, německý chemik, potomek českých pobělohorských protestantských exulantů. Pozn. edit.) byl tedy moudřejší ve spánku než během dne, kdy hledal chemický vzorec marně.

Když se tedy špatnému člověku zdá, že navštívil vězně a sytí je, umývá a utěšuje, nemá to snad před Bohem žád-

nou hodnotu? Co je co? Jeden čínský básník říká: „Včera v noci se mi zdálo, že jsem motýl, a teď nevím, zda jsem člověk, jemuž se zdálo, že je motýl, anebo motýl, jemuž se zdá, že je člověk.“ Proč bychom o někom neměli raději říkat, že je milý snilek, než že je špatný člověk? Mnoho velkých umělců vedlo morálně ubohý život. Co Oscar Wilde, Guy de Maupassant, Richard Wagner? Soudíme je podle jejich knih a hudby, jež byly na hony vzdálené jejich způsobu života. Nesoudí Bůh lidi spíše podle jejich krásných snů než podle toho, že nás nechali na holičkách, když bděli?

V primitivních podmínkách, v nichž žiji, se moje mysl zřejmě vrátila k primitivním myšlenkám. Některé zaostalé africké kmeny věří, že když se muži zdálo o sexuálním styku se ženou jiného muže, musí zaplatit obvyklou pokutu za cizoložství, protože jeho a její duše měly styk. Jenže kdo je zřetelnějším nositelem obrazu a podoby Boží, vzdělaný evropský intelektuál, nebo dětinský primitiv?

Dobré skutky vykonané ve snu jsou zkrátka dobré skutky.

Bible nám říká, že anděl Páně se zjevil Mariinu snoubenci ve snu.¹ Není řečeno v čím snu. Samozřejmě musí jít o Josefův sen, protože na základě snu pak jedná. Ale nezjevil se anděl také třeba ve svém vlastním snu? Spí andělé? Existuje telepatická komunikace mezi spícími? (Odpusíte. Nejsem úplně normální. Nečekejte ode mne normální kázání.)

Spí andělé? A co věřící, kteří přešli do posmrtného života? Jsou v ráji vzhůru, nebo je celý věčný život nepřetržitý krásný sen? Ježíš řekl o Lazarovi: „On spí.“² Každý jiný Žid by řekl: „Teď se prochází a velebí Boha v Božím ráji.“ I o Jairově dceři Ježíš řekl, že spí.

¹ Matouš 1,20

² Jan, 11,11

Sám vím, že v téhle cele je mým nebem, když usnu. Šedé stěny a brutalita rázem zmizí. Někdy je všechno krásné a dokonce i dozorcí začnou být andělští.

Při soudu Bůh bude pamatovat na dobro, které konáme ve snu. „On zemřel za nás, abychom my, ať živí či zemřelí, žili spolu s ním.“³ Děkuji vám všem, kdo nás navštěvujete ve vězení, když spíte. I vy uslyšíte slova: „Pojďte, požehnaní mého Otce, ujměte se království, které je vám připraveno od založení světa.“⁴

Ježíš, jenž dal přednost fantastickému světu spánku před drsnou, byť vzrušující skutečností bouře, určitě miluje ty, kdo mají krásné sny.

Koptská církev ctí Pontia Piláta jako svatého, což nám připadá velice zvláštní, nám kteří nedovolujeme Bohu zapomenout na Pilátův zločin, jenž připomínáme s každým recitováním kréda. (Vrtá mi hlavou, proč zrovna tenhle jediný člověk byl vybrán k odsouzení). Něco svatého na Pilátovi musí být. Dělal velmi špatné věci. Nechal Ježíše zbičovat a ukřižovat. Ale řekl také věci velmi dobré: „Já na tomto člověku žádnou vinu neshledávám.“⁵ Rozumím zločincům, protože i já mám ve své povaze kriminální prvky a kdysi jsem se dopustil vážných poklesků. Zločincům se často zdává, že dělají úžasné věci. Pilátovo špatné svědomí možná způsobilo, že se mu zdálo o tom, jak Ježíše objímá. Koptská církev ho možná posuzuje právě podle toho.

Jeruzalém byl poté, co ukřižoval Pána, nazván „svatým městem“.⁶ Zločinci, kteří žádali jeho krev, se stali čímsi, co budou ještě po tisíciletí, Ahasverem, bludným Židem ne-

³ 1. Tesalonickým 5,10

⁴ Matouš 25,34

⁵ Lukáš 23,4

⁶ Matouš 27,53

schopným zemřít, rozpolceným nenávisí k Ježíši a tíhnutím k Jednomu, který tak miloval své vrahy, že jeho poslední slova byla modlitbou za odpuštění pro ně. Když nějaký Žid nebo pohan řekne Ježíšovi „ne“, nehleďte pouze na jeho vědomý postoj. Je-li Bůh stvořitelem všech věcí „viditelných i neviditelných“, není i stvořitelem nevědomého? Z mého nevědomí se jednoho dne vynořil Ježíšův obraz a já ho miloval. Ale byl tam už dlouho. Svatý Pavel zabíjel křesťany. Vědělo se to o něm. Ale měl i druhou stránku, kterou si neuvědomoval a s níž byl „již v těle matky vyvolen“ ke službě Kristu.⁷ Hluboko v jeho nevědomí bylo povolání. A jednoho dne se nevědomé stalo vědomým. Bohu se zlíbilo zjevit v něm svého Syna. Hrozný Saul nebo svatý Pavel – záleží na tom, jak se na něho podíváme, zda soudíme z povrchních dojmů nebo zapojíme hlubinou psychologii.

To je ale bláznivé kázání! Z kazatelny bych ho nikdy neřekl. Vezměte ho ale prostě jako můj sen, v němž i trýznitelé mohou mít v sobě cosi dobrého, alespoň když spí, a budou s námi v nebi. Sen o tom, že člověk může být umyt Kristovou krví, aniž by si uvědomil, že se to stalo. Sny jsou šílenství, a proto dnes takhle kážu. Rád bych viděl naše katy spasené.

A nezapomínejte, že Starý zákon nechválí Josefa jako člověka, který žil hluboce svůj skutečný život, ale jako toho, komu se zdály sny. Hledět žádostivě na ženu mě znečišťuje, i když jsem se jí nedotkl. Ale co když na ženu hledím s myšlenkou na to, udělat pro ni něco dobrého – i když to nakonec neudělám? I tak je spravedlnosti učiněno zadost. Kde je bídák, který nikdy nechtěl nic dobrého, ve svých pohledech, ve svých snech?

⁷ Galatským 1,15

Nechte mě i s mými bláznovskými myšlenkami být.
A stejně budu za vás doufat, za vás, kteří jste nás opustili,
kteří jste nás nenavštívili ve vězení, když jste bděli. I vy
budete po pravici. *Amen.*

Opravdový křesťanský učitel

Milí bratři a sestry,

v křesťanství neuznávám žádné bojovníky na vlastní pěst. Křesťané jsou vojáci, kteří patří k armádě. Mají velitele a musejí je poslouchat. Sám Kristus „jedny povolal za apoštoly... jiné za pastýře a učitele.“¹ Nikdo nemůže být křesťanem a prohlašovat Ježíše za svého jediného pastýře, stejně jako nikdo nemůže poslouchat generála a odpírat poslušnost kapitánovi či dokonce seržantovi, i když jejich kompetence je mnohem nižší než hlavního velitele.

Žili jsme v systému svobodného podnikání a v našich církvích jsme aplikovali principy a ideje převzaté z tohoto systému. Křesťanství však není z tohoto světa. V křesťanství není žádné svobodné podnikání. Je v něm organizace, hierarchie a, opakuji, poslušnost. Poslušnost nikoli k Bohu, ale k vašim křesťanským bratrům, „kteří vás vedli“.² Protestantští křesťané nemají člověka, který by je ve věcech víry vedl. Odmítli papeže, protože každý je považován za papeže. Takový postoj není biblický. Není křesťanský.

Ale jakmile je jednou otázka takto položena, máte právo ptát se: „Dobrá, a kdo je tedy pastýř, kterému bych se měl svěřit?“ Ta věta končí otazníkem. Jeho úkolem je přivést mě k dokonalosti světce, jenže kolik je všude padělků. Někteří z těch, jimž se říká pastýři, ani nemají v úmyslu dělat z lidí světce. Ti, kdo si myslí, že k tomu mají povolání, říkají tolik

¹ Efezským 4,11

² Židům 13,7

rozporuplných věcí a dávají tolik rozporných příkladů života, že jsem zmatený. Kdo je pravý pastýř?

Tohle není jen váš osobní problém. I Kristus ho má. A také se ptá: „Když pán ustanovuje nad svou čeledí služebníka, aby včas dával pokrm, který služebník je věrný a rozumný?“³ Tolik věděl. Nemohl vám dát jasné znamení, kde správného pastýře najít. Nemohl vám říci, abyste se spolehli jen na Bibli. Bible vás učí o věrných služebnících, kteří vám dají Slovo Boží. Dát lidem pouze Bibli jako dostačující normu je jako dát žákům ve škole všechny knihy a neusměrňovat jejich četbu. Oni ale potřebují víc než knihy. Potřebují učitele.

Co ale Kristus vyjevil, pokud jde o to, kdo je pravý učitel? Jeho výrok končí otazníkem – jedním z mnoha v Bibli. Kdo je pravá nevěsta Kristova? Chtěli byste to vědět? Podívejte se do Písma, Boží odpověď najdete v Šalamounově Písni písní 3,6. Tam stojí stejná otázka, jakou kladete: „Kdo je ta, jež vystupuje z pouště jako sloup dýmu, ovanuta vůní kadidlovou z myrhy a z nejjemnějšího koření kupeckého?“ Pozorně se podívejte, jaká odpověď následuje. Je tam otazník. Nic víc. Otazníky jsou jedinou Boží výpovědí na jeden z největších problémů křesťanského života, jímž je nalezení pravého pastýře a rozpoznání skutečné nevěsty Kristovy. V originálu není dokonce ani otazník. Jen prázdné místo, podnět k zamyšlení.

Bůh chce, abychom odpověď našli sami. Jsme v paradoxní situaci: máme být ve věcech víry poučení Bohem pověřenými učiteli, jenže se v těchto věcech musíme předem vyznat, abychom ze stovek těch, kdo se nabízejí za vůdce, vybrali toho pravého. Je to paradoxní jako všechny paradoxy života. K dobytí železa potřebujete železné nástroje. Abyste měli železné nástroje, musíte železo dobyt

³ Matouš 24,45

z dolů, což nejde bez železných nástrojů. Teoreticky je získání železa nemožné. Avšak život se ukázal jako silnější než teorie.

A tady máte stejnou věc. Začnete s velmi primitivními nástroji, v daném případě s velmi jednoduchými kritérii. S nimi můžete udělat první kroky k nalezení správného učitele. Jakmile ho najdete, dostanete se pod jeho vedením dál, ale nesmíte zapomenout, že i on je jen člověk.

Jedno velmi primitivní kritérium pro správného učitele je otázka: „Jak dlouho mlčel?“

Duše neopouští místo tak rychle jako tělo. Posel od Boha nemůže svou zvěst doručit okamžitě. Jeho duch ještě dlouho setrvává v nebesích, kde přijal posláni.

Když mě zavřeli, trvalo dlouho, než se mnou můj duch začal žít ve vězení. Zpočátku zůstával doma. Duchu svatému trvalo třicet let, než dostihl Ježíše. A teprve poté, co na něho sestoupil Duch svatý, přijal zplnomocnění hlásat své poselství. Svatý Jan Křtitel musel také čekat třicet let.

Svatý Pavel poté, co viděl a slyšel Ježíše a co náležitým způsobem přijal pokyny od duchovního pastýře Ananiáše odjel do Arábie, aby tam o samotě rozjímal. Ještě se nehodil za zvěstovatele. Jeho duši stále zmítala bouře a ještě dlouho vězela ve starém farizejském systému. Teprve po mnoha letech si uvědomila, co viděly jeho oči a slyšely jeho uši. Pak byl připraven stát se apoštolem.

Pomalost k mluvení je obecným znakem křesťana⁴ – a tím víc pravého učitele. Člověk, který nemá za sebou léta tichého rozjímání, vám sice může nabídnout užitečný výklad na základě poselství, které přijal od svědků minulých dob, ale není spolehlivým učitelem. Proč přijímat poselství z druhé ruky, a ne přímo od pramene?

⁴ List Jakubův 1 19

Jak dlouho měl být eventuální učitel potichu? Položte mu tu otázku. Zeptejte se ho: „Jak dlouho jste neexistoval, nebyl zakořeněný v duchovním životě?“ To je jediná záruka proti pýše. Člověk, který nestojí vysoko, nikdy nespadne.

Druhý znak opravdového učitele je, že mluví jazykem zvláštní kvality. Vojáci vyslaní, aby zatkli Ježíše, se vrátili a řekli: „Nikdo nikdy takto nemluvil!“⁵

Mnohé z toho, co Ježíš učil, bezpochyby bylo i ve Starém zákoně, v židovské tradici, ve Védách, v učení Meng-c' a Lao-c'. Podobá se tomu, co učil rabi Hillel. Ježíš užíval slov, jež jsou společná náboženství a mystice všech dob. Jinak by mu nikdo nerozuměl. Vedle toho všeho však bylo v jeho slovech cosi jedinečného, nad čím lidé užasli, jako užasli – v menší míře – když se v dřívějších dobách setkali s prorokem. To, co má skutečný Boží učitel sdělit, se nedá popsat běžnými pojmy, protože Boží myšlenky nejsou jako naše. Naše jazyky a pojmy se utvářely od prehistorických dob, aby umožnily mezilidskou komunikaci při lovu, rybaření a produkci potravin, a také v osobních vztazích. Odkud bychom vzali slova, jež by vyjádřila božské poselství?

Opravdový posel od Boha nemůže nalézt vhodná slova v žádné lidské řeči. Nevtěsná poselství do příliš jednoduchých logických vzorců. Je tolik homonymních slov, a když užijí slovo v jednom smyslu, hlavou mi zároveň proletí druhotný význam a vytvoří myšlenkové asociace, jež nemají nic společného s logikou. Samotná slova a jejich logická spojení naprosto nestačí k vyjádření božského poselství. Logicky konstruované, systematické teologie a vysoce logická kázání pocházejí spíše od ďábla.

Goethe věděl, co je ďábel, a ve *Faustovi* vložil do úst Mefistofelových tato slova k mladému žákovi:

⁵ Jan 7,46

Užijte času: letí tryskem.
Však jste-li pořádný, to pro váš čas je ziskem.
Tož radím – aby se bystřil váš um –
nejdřív collegium logicum.
Je nutné, aby duch vám zkrot,
i přijde tam do španělských bot,
pak v rozvaze a rovnováze
se plíží po myšlenek dráze
a křížem krážem, jak noc ho mámí,
už netoulá se s bludičkami.
Poté vás dlouho budou mučit,
že na příklad jídlu se musíte učit,
a jenom tak pít, to se nepatří,
vše dělat je nutno dle „rás, dva, tři“!
Dílna, kde myšlenka lidská se tká,
je věru jak dílna tkalcovská:
Sem a tam člunky lítají.
Šlápneš, a na sta pohne se nití.
Tekou tak rychle, že nelze je zřítí.
Ráz – a sta se jich splítají.
Pan filosof k stavu pak přistupuje,
a že to být musí, dokazuje:
že prvé je tak a druhé tak,
ergo třetí a čtvrté tak:
když prvé a druhé by ubylo,
třetí a čtvrté by nebylo.
Toho se žáci vám nachválí!
A tkalci se přece z nich nestali.
Cos živého poznat a popsát-li zkusíš,
dřív ducha z toho vyhnati musíš,
abys částice všechny v svých rukou měl.
Jen ztratil se po hříchu duševní tmel.
(překlad Otokar Fischer)

Logika je jemná síť myšlenek, ale jsou to jen myšlenky, a těmi i zůstanou. Pastýři mají být podle Efezským 4,11–12 tvůrci světců, a ne logicky dobře propojených systémů.

Obyčejný jazyk opravdovému poslu Božímu nestačí. Proto se David a Deborah uchýlili k písni a slova provázeli hudbou. Proto prý první křesťané tančili rovněž v duchu, jak naznačují gnostické prameny. Proto církve vždycky vyjadřovala své poselství sochami, malbami a obřady.

Ale ani to nestačí. Považte, kolik toho Ježíš řekl beze slov. Evangelia neustále poznamenávají, že „Pozvedl zrak,“ „Zdvihl ruku,“ „Dotkl se“. Mluvil nejen slovy, ale také gesty a výrazem tváře. Podívejte se na Rubensův obraz vyhánění kupců, a budete mít představu, kolik toho Ježíšova tvář říkala.

V opravdovém poselství od Boha rovněž hrají výjimečnou úlohu významné zámlky.

Mnozí proklamují svou víru v Bibli jako Slovo Boží. Ale při bližším zkoumání zjistíte, že jí ve skutečnosti nevěří. Bible sestává z bílých listů papíru (v dřívějších dobách pergamenu) s černými písmeny. Skoro všichni křesťané věří, že černá písmena jsou Boží slova. Avšak bílé stránky v jejich vyznání víry místo nemají. A přece jsou nesmírně důležité.

Sv. Lukáš říká, že Ježíš byl ve dvanácti letech v chrámu a všichni učenci žasli nad jeho odpověďmi.⁶ Ty odpovědi budete v černých písmenech Bible marně hledat. Jsou na bílých stránkách.

Marie si „dobře“ zvolila. Seděla u Ježíšových nohou a naslouchala jeho slovům.⁷ To je možná zajímavé, ale já bych raději věděl, jakým slovům naslouchala. V Bibli to je, ale ne

⁶ Lukáš 2,46–47

⁷ Lukáš 10,37–42

v černých písmenech. Musíte se naučit číst bílé stránky. Tam také najdete rozluštění tajemství toho, co Ježíš dělal mezi svými dvanácti lety a třicátkou.

Bible je poselství od Boha a mluví i svými zámlkami, nejen slovy. Hudba je krásná nejen notami, ale i pomlkami.

Snážete se rozumět mlčení Božích poslů. Čím opravdovější posel, tím tajemnější je jeho mlčení. Často říká mnoho slov, aby zakryl mlčení o věcech nejhlubších. Musíte jít až za jeho slova – teprve pak najdete pravdu, kterou vám chce sdělit.

Objevte tajemství za poslovými slovy a poznáte poselství Boží.

Ale co když nemůžete najít učitele s vlastnostmi, které jsem vám popsal? Pak jste možná i vy sami učiteli v procesu formování. Můžete o těchto věcech říci svému pastýři a velmi mu v tomto směru pomoci. Vztah mezi pastýřem a jeho ovečkami je paradoxní. Ovečka se učí od pastýře. Také je ale pravda, že ho má formovat.

Ve všem, co děláte, si začněte osvojovat tato kritéria.

Je mi líto, že jsem nikdy nebyl dobrý křesťanský učitel. Ještě jsem si neodbyl svůj čas v Arábii. Teď žiji v naprostém tichu, absolutně sám. Strážníci mají boty s plstěnými podrážkami. Neslyším je, když přicházejí. Dávají mi jídlo bez jediného slova. Vnitřní hlasy rovněž umlkly. Dlouho ke mně nemluvil ani Bůh. I moje vědomí mlčí.

Snad mě Bůh proměňuje, abych byl jednou dobrý učitel. Modlete se za to. *Amen.*

Sůl je dobrá

Milí bratři a milé sestry,

Židé jakmile ráno vstanou, umyjí se a pak hned začnou svou modlitbu, jež trvá nejméně hodinu. Křesťané naproti tomu nejprve čtou Bibli, a teprve pak se začnou modlit.

Proč?

Rabi David Talner v rozporu s běžným židovským obyčejem začínal den četbou své pošty, a teprve pak se modlil. Když se ho ptali proč, odpověděl: „Čím je člověk známější, tím těžší je pro něho boj proti vpádům zlých myšlenek do modlitby. A tak vždycky nejdřív čtu své dopisy. Obvykle mne oslovují slovy jako spravedlivý rabi, učiteli, hlavo naše, svatý muži nebo jiným uctivým obratem. Já pak začnu modlitbu slovy, „Hospodine, ty víš, že si takové čestné tituly nezasloužím. Ale protože tolik lidí upřímně věří, že takový jsem, nezahanbuj jejich víru. Učiň mě takovým, v jakého věří.“

Proto také čteme Bibli ještě před modlitbou. Prostřednictvím Bible k nám promlouvá sám Bůh, ne lidé, nejkrásnějšími a nezaslouženými slovy. „Jste sůl země.¹ Jste světlo světa.² Jste děti Boží.³ Účastní božské přirozenosti.⁴ Dědicové Boží.⁵ Miluji vás odvěkou láskou.“⁶ To nás podněcuje modlit se, abychom se stali tím, čím nás nazval Bůh.

¹ Matouš 5,13

² Matouš 5,14

³ Galatským 3,26

⁴ 2. Petřův 1,4

⁵ Římanům 8,17

⁶ Jeremiáš 31,3

Ale jako v Shakespearově *Bouři* uzurpátor Antonio „učinil svou paměť tak hříšnou, že věřila jeho vlastní lži – věřil, že byl skutečně vévoda“, je i pro nás snadné považovat za skutečnost pocty, jež pramení z lásky a povolávají nás k dobrotě. Snadno dokážeme věřit lži, snadno věříme, že jsme vskutku to, za co se pokládáme, a nenamáháme se dosáhnout kvalit nám přiřčených titulů.

Jsme solí země. Ježíš říká, že „sůl je dobrá.“⁷ Lámu si hlavu, co ho přimělo říct tahle prostá slova. Jedl někdy neosolené jídlo? Naši dozorcí nám jednou do krku nasypali lžíce soli a pak nás nechali bez vody. Teď zas už máme celé měsíce úplně neslané jídlo. Tenhle oves, vařený ve vodě bez špetky soli, je pro nás naprosto nesnesitelný. Někdy ho nejíme a jsme raději o hladu. Sotvaže domorodci poznali prostřednictvím obchodníků sůl, měli o ni zájem. Cestovatele v některých částech Afriky občas obstoupili muži žebrající o trochu soli. My, kteří ji nemáme, víme, že „sůl je dobrá“. Myšlenka, že Ježíš strávil část své mladosti v zemích daleko od Palestiny, snad v zemích, kde neznali sůl, možná není holým nesmyslem.

Takže „jste solí země“. „Sůl je dobrá.“ Jsme dobří? Dáváme chuť a smysl životu svých bližních? Anebo je necháváme bez soli, jako bez ní bývají vězňové? Prostý fakt, že nás Bible nazývá solí, nestačí. Jeden můj přítel, učitel, měl velmi nadaného, avšak líného žáka. Jednou odevzdal špatnou práci. Učitel mu to vytkl, ale dal mu výbornou se slovy: „Dostals výbornou, hled si ji příště zasloužit.“

Ale jak se stát dobrým? Podmínky se nezdaří zrovna příznivé. Nejdřív jsem neexistoval. Pak jsem byl stvořen, a to ze stejných prvků, z nichž se skládá prach země. Brzy budu zase prach. Moje duše zdědila hříšnost. Neexistuje žádná

⁷ Marek 9,50

možnost, abych se stal dobrým z vlastní vůle. Má vůle ani nemůže dosáhnout, abych dobrým zůstal. Musím se spolehnout jen a jen na milost Boží. Stali jste se dobrými, když jste učinili velký objev, že nejste dobří a nemůžete takovými být. Prosíte pak Boha, aby vás takovými udělal. Zemřete a stanete se někým jiným, stanete se Jím. Všechna jeho spravedlnost se stane vaší, ani o kousek menší než byla ta jeho. Stejně jako jste oprávněnými vlastníky jakéhokoli majetku, který vám byl zákonně darován nebo který jste zdědili, jste oprávněni prohlásit se za vlastníky jeho spravedlnosti a dobroty. Buďte byli všichni křesťanští mystici blázni, anebo křesťan může říci jako sv. Gertruda: „Ty jsi já!“ Nebo jako Luther ve svém výkladu listu Galatským: „Křesťan je Kristus.“

Tím, že na sebe berete Kristovu osobu, tím, že se oblékáte v Krista a jste s to říkat „nežiji už já, ale žije ve mně Kristus“⁸, jste solí země, jste dobří a zůstanete takoví už navždy. Otázka, jak bude sůl znovu osolena, když ztratí chuť, se stává čistě teoretickou, protože ve vašem případě se nikdy nemůže stát, aby sůl pozbyla chuti. Svou božskou přirozenost můžete ztratit právě tak málo, jako Kristus může přestat být Kristem.

A jak to prakticky udělat, abych už nebyl já, ale on? Bible hovoří o bláznovství kříže,⁹ a dokonce o bláznovství Božím.¹⁰ Učme se tedy od bláznů.

Někteří blázni věří, že jsou Napoleon. Jiní se považují za sv. Františka z Assisi či za Winstona Churchilla. Každý se chová podle toho, za koho se pokládá. Člověk, který si myslí, že je Napoleon, si nasadí dvouhý klobouk, pravou ruku na prsou zastrčí za kabát, diskutuje o vojenské strate-

⁸ Galatským 2,20

⁹ 1. Korintským 1,18

¹⁰ 1. Korintským 1,25

gii a vychloubá se Slavkovem nebo proklíná Angličany za to, že ho porazili u Waterloo. Ti, kdo si myslí, že jsou sv. František, budou nosit mnišskou kutnu a provaz kolem pasu, budou se hodně postit a modlit a říkat svaté fráze, třeba i nesmyslné. Člověk, jenž se má za Churchilla, se bude vždycky producírovat s tlustým doutníkem v ústech a hovořit o politice. To, za co se považujete, určuje vaše chování.

Začněte s tímhle bláznovstvím. Považujeme se za toho, za koho se považovala sv. Gertruda a mnoho jiných svatých: jste On. Tento bláznivý předpoklad bude mít stejný výsledek jako u jiných bláznů. Budete se čím dál víc chovat jako On.

Jsou však dva druhy bláznovství, a mezi oběma je rozdíl. Když se považujete za Churchilla, chováte se jako Churchill, ale nejste Churchill. Já ale věřím, že jsem On, že jsem skutečná část jeho mystického těla (stejně jako moje srdce jsem já a můj mozek jsem já a moje žlázy jsem já a moje duše a můj duch a moje oči – a tak i každý člen jeho těla je On), a jestliže to ve mě krok za krokem přináší odpovídající změny, pak jsem skutečně On. Slova Bible „neboť jaký je on, takoví jsme i my v tomto světě“¹¹ došla svého naplnění.

Myslet si o sobě, že jsme On, když hřešíme, to chce víru. Co ale skutečně víme o životech proroků, Izajášem počínaje a Malachiášem konče? Známe jejich proroctví, ale ne jejich ctnosti a selhání. Dítětem Božím se stáváme vírou, a ne ctnostmi a dobrými skutky.

Mějte tuhle víru, a budete od základu dobří dobrotou, která nevybledne. Sůl už nikdy neztratí svou slanost. Ten nebo onen kousek ji ztratit může. Ale sůl ve smyslu chemického individua, sůl jako chemický vzorec, nemůže nikdy

¹¹ 1. Janův 4,17

přestat být solí. Zůstane-li zachována její chemická podstata, nemůže přijít o svou slanost. Stanete se nezměnitelným vzorcem „dobroty“.

Opusťte úplně svůj život. Popřete sami sebe. Zanechtejte jak svých ctností, tak žádostivostí. Byli jste ukřižováni s Kristem a vytrpěli to, co každý ukřižovaný. Zemřeli jste. Ale existujete. Protože existujete poté, co jste zemřeli, museli jste se znovu narodit, tentokrát však ne z pozemského spojení. Nebyli jste počati v hříchu, ale zplozeni Bohem. Z jste dítětem, andělem. (Podle Talmudu má slovo „cherub“ stejnou etymologii jako dítě, *kerabja* – to proto, že v Babyloně se dítě říkalo *rabja*). Narodili jste se s novou, andělskou, božskou povahou. Věřte tomu.

Nezneklidňujte se, když v sobě dál uvidíte zlo. Děti mívají spoustu vidin. Jejich svět je zabydlen mnoha výtvoř jejich představivosti. Raději věřte Božímu slovu: „V oněch dnech a v onen čas, je výrok Hospodinův, budou hledat Izraelovu nepravost, ale žádná nebude, a Judův hřích, ale nebude nalezen, neboť odpustím těm, které zanechám.“¹² To slovo se vztahuje k době návratu z babylonského zajetí. Z lidského pohledu měli spoustu hříchů. Nehemjáš za ně některé ztrestal. Z pohledu Božího, který je teď váš, žádné hříchy neměli. Diagnóza sebe sama není dobrá. Nesudte se. Jen pevně věřte, že nežijete vy, ale On. Nepřestávejte tomu věřit, stejně jako blázen nepřestává věřit, že je Napoleon, i když mu všichni odporují – pak dospějete k cíli. Dosáhnete dobroty, jež nevybledne. *Amen*.

¹² Jeremjáš 50,20

Věřte tomu, co vyvěrá z vašeho srdce

Milí bratři a milé sestry,

jakým způsobem dá Bůh v praxi pokyn, co má jeho dítě říkat? Může to učinit různými způsoby, například ve snu. Jednou se mi zdál článek do časopisu, od začátku do konce. Ten sen mě tak rozrušil, že jsem se probudil a uprostřed noci článek napsal. Prý patřil k mým nejlepším. A také předpověděl přesně moje budoucí duchovní cesty, i když jsem tomu tehdy ještě neporozuměl.

Jindy se mi zdálo celé kázání, počínaje oslovením „Milovaní bratři“ a konče závěrečným „Amen“. I toto kázání jsem napsal během noci. (Nikdy nejdu spát aniž bych měl po ruce papír a pero. „Spím, ale mé srdce bdí,“ říká nevěsta v Písni písní.¹ Neustále čeká na nějaké sdělení od ženicha). To kázání mi připadalo tak divné, že jsem je nikdy nepřednesl. Teprve když jsem šel do vězení, uvědomil jsem si, že kdybych je kázal, varovalo by mou církev před mnohým utrpením a mohlo by zadržet některé z těch, kdo už sklouzávali na cestu zrady.

Bůh nemluví jen ve snech. Jednou v poledne jsem v nejrůšnější části Bukurešti pocítil nutkání vzít papír a tužku a psát, co mi bude dáno. Papír jsem si položil na sklo nějaké výlohy a během půlhodiny mi byl nadiktován náčrt knížky. Znáte ji pod názvem *Zrcadlo lidské duše* a považovali jste ji za nejlepší, jakou jsem kdy napsal. Nezdřáhám

¹ Píseň 5,2

se toto ocenění opakovat, protože na jejím napsání nemám žádnou zásluhu.

Domnívám se, že mnoho dětí Božích zažilo podobnou inspiraci, ať už v bdělém stavu, nebo ve spánku.

Jindy Bůh promluví veršem Písma, v kázání, knize či rozhovoru. Avšak nejobvyklejším způsobem jak promlouvá k některému ze svých dětí je, že vstoupí do našeho myšlenkového procesu. Dává mi pokyny skrze mou povahu. Věřím, že moje myšlenky jsou jeho, dokonce i tehdy, když mi připadají velmi podivné. Mnohé myšlenky vyslovené v Davidových žalmech nebo Jeremjášových a Ezechielových proroctvích, a přisuzované Bohu, určitě prorokům připadaly velmi svérázné. Petru a Pavlovi, ač byli přesvědčeni, že jejich myšlenky inspiruje Duch svatý, možná vrtalo hlavou, proč některé křesťany nazývají „psy“ nebo „sviněmi“ a mnohé proklínají.

Buďte sví, říkejte, co si myslíte – a jste-li podle víry dítětem Božím – buďte si jisti, že mluvíte tak, jak vám to Bůh uložil. Kdo jiný, když ne on? Bůh dokázal změnit Bileámovy kletby v požehnání i proti vůli falešného věštce.² A tak může změnit moje slova dříve, než je vyslovím. Když to nedělá, pak si jistě přeje, abych říkal ta slova, která říkám. Vedli jste někdy vábivé řeči? Nemějte obavy, že proto nebyly Božími slovy. Hospodin vysílá lákající duchy.³ Snad si přeje zničit nějakého Achaba, který si to zaslouží, a vás používá jako nástroj.

Dalí byste přednost svému využití k jinému účelu? Jenže společnost potřebuje navoněné dámy i páchnoucí koželuhy. Proč by měl být někdo jiný koželuhem, zatímco vy kolem sebe šíříte opojnou vůni? Jen se dejte Bohu k dispozici.

² Numeri 23,24

³ 2. Paralipomenon 18,18-21

Buďte jeho hlasem jako Jan Křtitel, jen hlasem, a dovolte mu být myslí, jež rozhodne, co hlas řekne. Jan, hlas, mluvil o Ježíšovi, jenž má v ruce lopatu, a plevy spálí neuhasitelným ohněm.⁴ Tatáž božská mysl později užila téhož hlasu, aby řekl, že ten, kdo byl líčen jako nelítostný, je „Beránek Boží, který snímá hříchy světa.“⁵ Jan Křtitel se nestaral o to, jak dalece tato dvě vyjádření souhlasí. Řekl prostě to, co vyvěralo z jeho mysli, kterou postoupil Bohu. Musíte udělat totéž.

Svatý Bonaventura říká, že ďábel proti nám postupuje jako generál, který zamýšlí ovládnout město. Najde jeho nejslabší místa a tam zaútočí. Naším slabým místem je nevěra v to, že Bůh chce, promlouvá a pracuje skrze nás.

V druhé knize Paralipomenon se praví, že „Aramejský král přikázal velitelům své vozby: „Nebojujte ani s malým, ani s velkým, ale jen se samým izraelským králem!“⁶ Taková je ďáblova strategie. Terčem jeho útoku je náš vskutku královský rys, naprostá jistota, že jsme oprávněni chovat se a mluvit tak, jak to činíme.

A tak v naší mysli i v myslích těch, kdo nám naslouchají, vyvstává pochybnost – co když si myslíme, že mluvíme slovo od Boha, a Bůh nám je přitom k vyslovení nedal? Tak vzniká veškerý zmatek.

Ježíš o sobě věděl, že je pravda. Věděl, že ve všem, co říká, říká přesně to, co od něho chce Bůh, a způsobem, který Bůh zamýšlel. Neměl sebemenší pochybnost. Jak by mohl pochybovat někdo, kdo tvrdí: „Já jsem pravda“?⁷

Ježíš řekl: „Já jsem pravda.“ Na základě tohoto textu církev už skoro dva tisíce let dál hlásá, že Ježíš je pravda. On

⁴ Matouš 3,12

⁵ Jan 1,29

⁶ 2. Paralipomenon 18,30

⁷ Jan 14,6

ale nikdy neprohlašoval, že on, Ježíš jako třetí osoba, je pravda. Velmi jasně řekl: „Já jsem pravda.“ Jsem jí jen potud, pokud jsem já, první osoba. Ježíš, který je on, člověk, který žil před dvěma tisíci lety v Palestině, nemůže být pravda. Ježíš se nikdy nevyjadřoval k moderním otázkám, jako jsou teorie relativity, moderní technika či politický život, problém nacismu, bolševismu, imperialismu atd. Jedině Ježíš, který je já, živý já, může odpovědět na každodenní problémy.

On je v opravdovém prorokovi i v nejskromnějším svědectví pravdě já. On žije skrze své svědectví s celou silou své pravdy v první osobě a dává tak učedníkovi svou vlastní plnou důvěru ve všechno, co říká a dělá. Některé věci, které svědek říká, mohou být z lidského pohledu mylné. Avšak Bůh ta slova chtěl. Šachista může obětovat pěšáka, aby vyhrál partii. Pěšák se může stydět, že se dal zajmout. Neví, jakou roli tato zjevná ztráta může hrát v strategickém plánu mistra.

Bůh možná řekl Šimeímu, aby proklel Davida.⁸ Určitě chtěl, aby se Kaifáš a Pilát k Ježíšovi chovali přesně tak, jak se chovali. Apoštolové řekli: „Opravdu se srotili v tomto městě Herodes a Pontius Pilát spolu s pohany i s národem izraelským proti tvému svatému služebníkovi Ježíšovi, kterého jsi posvětil, a vykonali, co tvá ruka a tvá vůle předem určila.“⁹ Z lidského hlediska se zabitím Ježíše dopustili zločinu. Z božského pohledu by se dopustili zločinu, kdyby ho neukřižovali a tak zabránili spáse světa – za jalového předpokladu, že měli svobodnou vůli a mohli jednat jinak, než jednali.

Vím, že když takhle mluvím, šokuje vás to. Přesně to také chci. Šoky mohou vyléčit hluchotu. Otevřela se vám

⁸ 2. Samuelova 16,5

⁹ Skutky 4,27–28

ohromná možnost: žít svobodně bez pochybností, svobodně bez strachu, že třeba uděláte nebo řeknete něco, co odporuje Božím přikázáním – protože Ježíš, Pravda, se vaší vírou stal „Já“.

Věříte, že jste se stali chrámy Ducha svatého? Pak mějte jistotu, že Duch svatý je Bůh, a buďte si rovněž jisti, že Bůh nedovolí ničemu zlému, aby v tomto krásném domě přebývalo.

Sv. Jan ve svém prvním listě píše věřícím: „Vy však máte zasvěcení od Svatého a znáte všechno.“¹⁰ Jeremjáš nám oznamuje podmínky nové smlouvy: „Už nebude učit každý svého bližního a každý svého bratra: ‚Poznávejte Hospodina!‘ Všichni mě budou znát, od nejmenšího do největšího z nich, je výrok Hospodinův.“¹¹ Křesťan ví, že to, co ví, je správné. Nepotřebuje si rozmýšlet, co říká. Vše, co spontánně tryská z jeho nového srdce, je dané od Boha.¹²

Copak ale nikdy neudělá chybu? Dr. Erlich provedl 605 neúspěšných pokusů, než objevil lék proti syfilidě – lék proto nazval 606. Bylo oněch 605 neúspěšných experimentů omylem? Také je tak můžeme nazvat. Ale můžeme je označit i za 605 kroků k pravdě. Křesťan se mylí jen tímto způsobem. Každý jeho omyl je nutným, nevyhnutelným krokem ke konečné pravdě, jež je v něm a čeká, až se křesťan v sobě dostane dost hluboko, aby ji našel. Být falešným prorokem už je pro něho nemožné.

Prošel jsem těžkým obdobím pochyb. Celé týdny mě ďábel každou noc trýznil a říkal mi, že jsem falešný prorok a budu za to potrestán. Jednou v noci jsem se rozhodl vrátit ke své židovské víře. Jindy zas jsem měl silné puzení k římské církvi. Jenže co když mají pravdu adventisté? Bible nám

¹⁰ 1. Janův 2,20

¹¹ Jeremjáš 31,34

¹² Matouš 50,19

bez ustání opakuje, že máme zachovávat sobotu. Vědět, že Ježíš je pravda, mi tehdy vůbec nepomáhalo. Klid jsem našel teprve tehdy, když jsem ďáblu, jenž mě pokoušel, řekl: „Já jsem pravda.“ Věřím tomu, co si myslím. Protože já, posvěcený Ježíšem, tak věřím. Toto je skutečnost. *Amen.*

Nudné genealogie

Milovaní bratři a sestry,

ony pasáže v Bibli, jež nám připadají jako otravné genealogie nebo seznamy míst na cestě mají ve skutečnosti hluboký význam.

Téměř všechny hebrejské názvy měst a jména lidí mají specifický obsah. Proto je možné číst určité biblické verše v originále buďto jako pouhý výčet jmen, nebo jako sentence, v nichž každé slovo něco znamená. Babylonský Talmud například v komentáři Numeri 21,18–20 – „A z pouště táhli do Matany, z Matany do Nachalíelu, z Nachalíelu do Bamótu, z Bamótu do údolí v poli Moábském“ – praví: „Jestliže se stanete jako písek pouště, na který každý může šlapat, jděte k *Matanab* (hebrejsky dar), kde dostanete dar Zákona. Odtud jděte do *Nachlai-El* (mé dědictví je Bůh). Bůh se stane vaším dědictvím. Odtud se dostanete do *Bamótu* (to znamená výšiny). Ale jakmile – až tam budete – začnete být pyšní, sestoupíte zas z vrcholů do údolí.“ Na tuhle část Talmudu jsem si vzpomněl, když mi nařídili, abych si lehl, a pak po mně šlapali. To je cesta do Matany.

Mnoho biblických veršů dostane nový význam, když je znáte v originále. Alespoň pastoři a kněží by měli původní jazyky znát. Když se mají rádi lidé různých národností, obvykle se každý naučí jazyk toho druhého. Proč se Boží děti, zvláště ty vzdělané, neučí původní jazyky Bible? Silně na mě zapůsobilo, když jsem jednou četl o misionáři, který navštívil obchod čínského křesťana ve chvíli, kdy neměl žádné zákazníky. Zastihl ho, jak studuje Nový zákon v řeč-

tině. Překvapeně se ho otázel, jak došlo k tomu, že se naučil řecky. Obchodník odpověděl: „Z úcty k Božímu slovu.“

V Nehemjášovi je jeden verš, jenž má hlubší význam, než by se na první pohled zdálo. „Jésua zplodil Jójakíma, Jójakím zplodil Eljašíba, Eljašíb Jójadu.“¹

Jésua je v této genealogii první článek. Jésua je v hebrejštině jméno Spasitele. Je to ekvivalent jména Ježíš a znamená „spása“. O Ježíšovi obvykle uvažujeme jen jako o tom, kdo nás zachránil před trestem za naše hříchy. Jsme tak trochu jako katolická dívka, jež se modlila před sochou Panny Marie: „Pomoz mi zhřešit, aniž bych otěhotněla, tak jako jsi ty otěhotněla, aniž bys zhřešila.“ Rádi bychom hřešili bez pekla, jež je nevyhnutelným důsledkem hříchu. Jenže Ježíš nás zachraňuje nejen od pekla, ale i od hříchu, a ještě mnohem víc. Zachraňuje nás od chyb. Bůh ho pro nás učinil nejen obětí a výkupným, ale i moudrostí. Zachraňuje nás od života beze smyslu, bez cíle a vize. Zachraňuje nás před banalitou.

Pro Ibsenova Peera Gynta bylo jeho já jen „změtí tužeb, vášní a smyslů“. Bylo klubkem rozmarů a žádostí, zkrátka „všeho, co náleží jen mně a čím se projevuje můj způsob existence“. Vystačil si sám, zapomínaje, že vyšel z někoho jiného a že za svůj život vděčí jiným.

Ježíš, Jésua, nás zachraňuje od této nicotné existence. Zatímco Peer Gynt se léta toulal po světě jako pijan, kejklíř, falešný prorok a obchodník s otroky, jeho skutečné já žilo vírou, nadějí a láskou k Solveize, jež na něho věrně čekala.

Ježíš nám dává své já, aby bylo naším já. Jakou rozkoší pro něho bylo a je, že za nás trpěl a vzal na sebe všechny naše slabosti, omyly a naši neschopnost pozdvihnout se nad sebe sama. Ježíš zachraňuje v nejvyšší míře.

¹ Nehemjáš 12,10

Tento Jéšua, spása, v nás plodí Jójakíma, což znamená „Bůh nás pozvedá“. Nyní jsme způsobilí, aby nás Bůh pozdvihl do velikých výšin. Nejsme již obtíženi hříchy, byli jsme vysvobozeni z náklonnosti k pomíjivým věcem.

Jójakím zas plodí Eljašíba. „Bůh se k nám obrací“. Sláva Bohu na výsostech! Není to tak, že by Bůh ustavičně sestupoval na úroveň naší lidské bídy. Má v plánu pozvednout nás tam, kde je jeho trůn, aby nám ukázal krásy svého království. Kristus s námi večeřel. A my s ním teď vejde do obecenství, budeme mít podíl na jeho božských myšlenkách a budeme mu pomáhat plnit jeho božské úkoly.

Eljašíb plodí Jójadu, což znamená „znát Boha“. Snad jsme toho hodně věděli o Bohu ještě než jsme prošli všemi těmito stadii. Řecké slovo pro „poznání“ stejně jako hebrejské má rovněž význam sexuálního spojení. „Adam poznal svou ženu Evu.“² Nyní nastal čas mystické svatby, svatby Beránkovy. Moudré Panny s ním vešly do svatební komnaty.

Jeden stav srdce plodí jiný, jedno stadium duchovního růstu plodí jiné, stejně jako otec plodí dítě. Toto je hlubší význam tohoto verše a mnoha jemu podobných.

Strhněte masku a odhalte faleš, jež se vydává za pravdu. Vyvarujte se náboženského vůdce, který nezná tuto prastarou cestu vyšlapanou dávnými svatými a který po této cestě sám nejde.

Existují salony krásy pro lži. Můžete je obléci do kněžských rouch, zahalit je oblakem kadidlového kouře a působivou varhanní hudbou, zaobalit je starými i novými teologickými tezemi.

Pravda je k nalezení jinde. Prochází stavem úplné spásy ke stavu vyzdvižení do nebes, kde se k vám Bůh obrací s láskou a spojuje se s vámi, objímá vás a zahrnuje vás

² Genesis 4,1

svatými polibky. Může se to stát v nádherné bohoslužbě, v prosté kapliče, doma i ve vězení. Toto je však skutečný cíl náboženství, milovat Boha bez omezení a nepřestat, dokud se s vámi nespojí navždy.

Čím větší bolest, tím pomaleji plyne čas. To proto je Bůh věčný, zatímco my jsme pomíjiví. Prožívá tak nesnesitelnou bolest, že to ani nemůžeme pochopit. Je to taková bolest, že jeho čas nikdy neskončí.

V Talmudu se praví: „Noc je rozdělena do tří hlídek. Svátý, budiž jeho jméno pochváleno, při každé usedá a řve jako lev: ‚Běda, že jsem zničil svůj dům. Svůj chrám jsem spálil a své děti vyhnal mezi pronárody... běda otci, který vyhnal své děti, a běda dětem vyhnaným od stolu svého otce.‘“

Boží bolest je třeba utišit, a to je možné jen odstraněním její příčiny: tou je naše odtržení od něho. Musíme putovat od Ješuy přes mezistupně, až dojdeme k Jójadovi, k úplnému spojení s Bohem jako je spojení nevěsty s ženichem. Pak už Bůh netrpí a zakouší dokonalé štěstí, čas mu ubíhá rychle jako těm, kdo znají radost. Ubíhá tak rychle, že docela zmizí. Až přechod od spásy k jednotě s Bohem nastane ve všem tvorstvu, bude Bůh všechno ve všem. Všechna stvoření budou zbožštěna. Budeme s ním sedět na nebeském trůně.³ Ježíšovo slovo „Jste bohové“⁴ se naplní. Bůh, který bude všechno ve všem, už nebude ničím Bohem. Všichni vejdemo do Boha. Odstup mezi uctívaným a uctívajícím přestane existovat. Stvoření dojde svého cíle. Dědicové Boží převezmou své dědictví.

Trpíme výčitkami svědomí kvůli všem možným malým hříškům. V okamžiku rozhodující krize našeho života se nebudou naše největší výčitky týkat našich hříchů, ale naší

³ Zjevení 3,21

⁴ Jan 10,34

zbožnosti a víry, jež se minula s konečným cílem: prožít úplnou spásu, zakusit své nanebevstoupení a jeho obrácení se k nám a dospět k nezrušitelné jednotě s ním.

Sv. Bonaventura řekl, že Boží služebník by se měl zpytovat sedmkrát denně. Děláme to? A děláme to, pokud jde o základní věc náboženství – mystický sňatek s Bohem?

Jeho předobrazem je svaté přijímání. V něm se spojujeme s Bohem v osobě Krista. Stáváme se jedno. On se stává tělem našeho těla a krví naší krve.

Než mladé dívky předstoupily před krále Achašveróše, musely se šest měsíců očišťovat myrhovým olejem a šest měsíců balzámy.⁵ My bychom měli dokonce ještě víc – očišťovat se a pomazávat tím nejlepším, než se s ním spojíme ve svatém obecenství. V něm Ješua opět plodí Eljašíba a Eljašíb plodí Jójadu. Stáváte se Božím palácem. Můžete na sebe právem vztáhnout slova Davidova: „Dílo je obrovské. Nejde totiž o hrad pro člověka, ale pro Boha Hospodina.“⁶

David nezačal stavět jen tak nazdařbůh, ale shromáždil ohromné množství zlata, stříbra a drahokamů. Stavba prošla mnoha etapami, než sláva Boží vešla, aby v něm přebývala.

Jediným skutečným přítelem je ten, kdo vám ukazuje tuto cestu a provází vás na ní a pomáhá vám jít. Který z našich smyslů nás informuje, že se housenka proměňuje v motýla nebo že se z ošklivého vejce vylíhne páv? Naše smysly nám ukazují věci staticky, jaké jsou v daném okamžiku, a ne dynamicky, jako vývojový proces. Proto hříšníci, kteří vám vyznávají své hříchy, nejsou jen to, co vnímají vaše smysly.

Zlý člověk může být vysvobozen ze své krutosti. Melancholik může být zachráněn ze svých trápení. Ježíš může spasit každého a to úplně. Každá duše může jít od Ješuy

⁵ Ester 2,12

⁶ 1. Paralipomenon 29,1

kypující lásky k Bohu. Náboženství je stav takového srdce, které více než cokoli jiného na světě ctí a vzývá Boha.

Člověk se z vlastní vůle nemůže rozhodnout, bude-li nebo nebude mít vášeň. Nikdo není opilcem nebo řetězovým kuřákem proto, že se k tomu rozhodl. Stává se jím pomalým sklouzáváním do hříchu. Zpočátku nevíte, kam vás neřest zavede. S náboženstvím je tomu zrovna tak. Může to začít jen čistě nevinnou zvědavostí, zkoušíte, jako jiní zkoušejí drogy. Z příležitostné praxe se může stát návyk a z něho se vyvine nevladatelná vášeň.

Ti, pro které náboženství není nevladatelnou vášní pro Boha, nejsou nicméně z náboženství vyloučeni. Mohou sloužit těm, kdo vášeň mají. Je mnoho lidí, kteří pracují v palírnách, tabákových fabrikách, filmovém průmyslu a tiskárnách vyrábějících pornografii anebo pašují drogy a kteří, ač sami bez vášně, pomáhají jiným jejich touhu naplnit. Jestliže vášnivě nemilujete Boha, můžete vášnivě milovat vášeň pro Boha, kterou nemáte. Můžete být služebníkem nevěsty Kristovy. Ježíš řekl: „A kdo by třebaš jen číší studené vody napojil jednoho z těchto nepatrných, protože je to učedník, amen, pravím vám, nepřijde o svou odměnu.“¹ Vaší odměnou bude, že poznáte náboženské zanícení, po němž jste toužili. Konečně poznáte vášeň k Pánu.

Je to však vášeň jalová, pokud je to vášeň k někomu jinému. Na začátku *Romea a Julie* je Romeo bláznivě zamilovaný do Rozaliny. Stačí mu, aby na plese spatřil jinou dívku a jeho vášeň se změní. Bohužel Romeo i Julie krátce na to zemřou. Jinak by se možná objekt jeho lásky opět změnil. Ze samé povahy vášně vyplývá, že je schopná svůj objekt měnit. Stále můžete vidět lidi přecházející od jednoho ideálu ke druhému. Ježíš řekl, že svého bližního mů-

¹ Matouš 10,42

žete skutečně milovat jen tehdy, když milujete sebe. Čím více se připodobníte Bohu, tím víc dokážete milovat Boha. Čím víc jste proměněni v Krista, tím více se Kristus stane vaší vášní, protože bude vaším skutečným já.

Křesťané téměř zapomněli ortodoxní nauku, podle níž se křesťané proměňují v Krista již v tomto pozemském životě. Sv. Augustin vypráví, jak slyšel Kristův hlas: „Jsem pokrmem dospělých lidí. Dospěj a budeš se mnou sytit. A neproměníš mě jako potravu těla v sebe, ale budeš proměněn ve mne.“ Sv. Tomáš Akvinský řekl, že podstatou svatého přijímání je proměna člověka v Boha a to, že člověka učiní podobným Bohu. Protože má-li oheň moc proměnit všechny věci v sebe, a poté, co zničí všechny jejich protiklady až na podstatu, je proměnit v jejich vlastní formu a dokonalost, jak by tím spíš spalující oheň božství² nezničil všechnu nečistotu ulpívající v našich duších a neproměnil duše ke svému obrazu?

Bůh, k němuž křesťan pěstuje horoucí vášeň, není jen vzdálená vnější bytost. Moje vášeň k němu je vášeň k sobě a ke svému nejvyššímu stadiu. „Jste bohové,“ říká Ježíš.³ Vášeň pro Boha je tudíž i vášní pro božské ve mně.

Tento objev božského drahokamu ve vás vám udělá z každého dne neděli. Většina lidí je v neděli šlechetnější než jindy. Je to den, který většinou stráví pro své potěšení. Nyní budete vynakládat svou energii, svůj čas, svobodu a život pro Boha.

S tímto objevem ve vás umírá stará přirozenost. Umírá v chudobě. Nikdy nevlastnila nic, co by stálo za řeč. Mrtví jsou osvobozeni od dluhů. Vaši mysl už netíží výčitky pro minulé hříchy. Nepatří vám, ale někomu jinému, kdo odešel. Můžete o nich mluvit jako o zločinu, spáchaném něja-

² Izajáš 55,8

³ Jan 8,31

kým vrahem před třemi sty lety. Není to vaše. Vaše mysl je volná. Můžete se rozmyslet, než něco uděláte. A tak spatříte spásu Hospodinovu.

Řekové nám zanechali legendu o Prométheovi, který ukradl bohům oheň a tím, že ho dal lidem, umožnil pokrok člověčenstva. Prométheus znamená „ten, kdo myslí dopředu“. Takoví lidé jsou velmi vzácní. Většina lidí je „Epi-metheus“. Jednají z popudů vyvolaných psychickými komplexy, strachy, úzkostmi atd., jež jsou výsledky minulých hříchů. Teprve pak přichází mysl jako zlá macecha, aby vám řekla, jak jste se spletli.

Avšak objev, že Kristus, božský drahokam a naděje slávy ve vašem srdci, je vaší skutečnou osobou, vás od toho všeho osvobozuje. Poprvé můžete plnit přikázání služby Bohu celou svou myslí. Jste pravým Prométheem. Vaše činy jsou předem dobře promyšlené. Jsou úspěšné, protože Bůh je vždy úspěšný. Vyhrává, i když se zdá, že byl poražen, jak se ukázalo na kříži. Takový život stojí za to. Kde jste dřív byli neochotní, obětujete se pro něj rádi a svobodně.

Křesťany z nás nedělají výjimečné skutky, jako třeba když půjdeme coby misionáři do nehostinných míst. Křesťany z nás dělají naše zápalné oběti a spousta obětí dobrovolných. Samozřejmě věnovat své myšlenky, čas, energii a svou podstatu Boží věci – a co jiného je Boží věc, než vaše věc, vždyť jste účastníky na božské přirozenosti – to je právě křesťanství.

Bůh se spojil s lidským tělem a učinil lidský život svým vlastním životem. A tak se teď spojujete s Bohem. Jeho život je váš skutečný život, váš obyčejný každodenní život. Být člověkem nebylo pro Ježíše výjimečným činem. Den co den žil jako bezmocné dítě, jako pilný školák, jako poslušný syn, jako svědomitý tesař, jako důvěryhodný kazatel a uzdravovatel, jako mučedník, ve své slabosti a ve svém zoufalství

toho, kdo sestupuje do pekel. Každý den s námi sdílel všechny stránky lidského života včetně jeho pokušení. Celé své božství prožil v lidském životě. Stejným způsobem mají děti Boží podíl na celku Božího života. Věřící člověk tento život nevyjadřuje jen v okamžicích mystického vyzdvižení a vytržení. Uskutečňuje obyčejné věci života božským způsobem. V rutinní práci, doma, v dílně, ve vědecké laboratoři, v nevyhnutelných tělesných selháních prožívá sám sebe jako bůh, protože Bůh je vášně, pro kterou se vzdává všeho, poněvadž Bůh se stal jeho skutečným bytím.

Vězení jsou plná lidí, trpících za vášně pro hru, krádeže či sexuální neřesti. Proč bychom my křesťané také rádi netrpěli pro svou vášně? *Amen.*

Modlitba za mrtvé

Milí bratři a milé sestry,

už dlouho jsem vám nekázal. V poslední době se nám vedlo velmi zle. Naši vězňitelé se chovali hůř než jindy. Nalévali nám břicha vodou a pak po nás skákali. Některé z nás věšeli za palce. Se zkříženými pažemi nás přivázali ke dvěma sloupům a pak nás bili do omdlení. Proč nám paže svazovali takhle? Stejně položené paže měl Jákob, když žehnal svým vnukům

Bůh se stává, přesně tak jak chce, stále méně srozumitelným, stává se Bohem, jenž „přebývá v mráкотě“.¹ Dovolet mu splnit jeho touhu. Nechávám ho v pokoji. Neobtěžuji ho svými požadavky.

Mám lepší věc na práci – připravovat se na setkání s ním. Když půjdou věci takhle dál, nepotrvá to dlouho. Umřu. A oni pohřbí moje tělo.

Trapističtí mniši se navzájem zdraví slovy „*Memento mori* – pamatuj na smrt“. Jako duchovní cvičení jsem si nějakou dobu před uvězněním osvojil zvyk recitovat pohřební bohoslužbu, kterou užíváme v naší církvi, a představoval si sebe jako toho, za koho je pronášena. Nakonec jsem zpíval Mozartovo *Dies Irae* složené za děsivých okolností. Legenda říká, že když je psal, navštívil ho tajemný cizinec se vzezřením smrtky. Katolíci při pohřbech zpívají:

Dni hněvu, ó, dni smutku!
Slova proroků se naplnila!

¹ 1. Královská, 8,12

Nebe a země se obracejí v popel!
Ó, jak lidské nitro drásá strach
když z nebes sestupuje Soudce
na jehož rozsudku vše závisí...
Když Soudce na stolicí usedne
a odkryt bude každý čin
nic nezůstane bez odplaty.
Čím já, křehký, se obhájím,
kdo za mne se přimluví
když spravedliví potřebují slitování?...
Poklekám se srdcem zkormouceným,
Pohleď, pokorně se skláním,
pomoz mi v mojí bídě.

Pokračoval jsem v tom i na své samotce, ačkoli moje
myšlení bylo často zmatené a jen stěží jsem si vybavoval
přesná slova.

V pohřební bohoslužbě je cosi jedinečného. Umím si
sám sebe představit jako krále (Napoleon začal jako kaprál
a stal se císařem), biskupa (Sv. Ambrož byl zvolen biskupem
dokonce ještě dřív, než byl pokřtěn), milionáře (spousty
chudých lidí zbohatly). Všechny tyto eventuality jsou mož-
né, a tak si je dokážeme představit. Ale být mrtvý je pro
lidskou duši nemožné. Důkazem je to, že si sami sebe ne-
umíme představit jako mrtvé. Snažím se vykreslit si před
očima svou smrt. Vidím sám sebe, jak ležím tichý a studený
v rakvi. Avšak skutečnost, že vidím sám sebe a že dokonce
dokážu recitovat pohřební bohoslužbu, ukazuje, že nejsem
zrovna mrtvý. Člověk by měl být při duchovním cvičení
vážný. Občas vyprsknu smíchy. Nejsem mrtvý, a nikdy mrtvý
nebudu. „A každý, kdo žije a věří ve mne, neumře navěky,“
řekl Ježíš.²

² Jan 11,26

Už ale nejsem normální. Najednou jsem se přestal smát a rozplakal se, protože Ježíšova slova náleží do jakési tajemné sféry nesrozumitelné pravdy. Neodpovídají skutečnosti. Je faktem, že křesťané umírají. Bezpočet jich po staletí umíralo na mučidlech i jinak. I já možná velice brzo umřu.

Právě teď se za mne lidé modlí. Jsem si tím jist. Přestanou se modlit, když se náhodou doslechnou, že jsem zemřel? Přestanou se za mne modlit, zrovna když to budu nejvíc potřebovat?

Dřív jsem se účastnil diskusí na téma, zda se křesťané mají modlit za mrtvé. Lidé se při debatě usmívali. Nikdo nepamatoval na okamžik své vlastní smrti. Když vám hrozí smrt, vidíte věci jinak. Proč bych měl být v modlitbách opuštěn, sotvaže umřu?

Protože modlitba za mrtvé je nebiblická? Mnoho věcí, jež nejsou biblické, je stále velmi dobrých. Rodinné modlitby v Bibli také nenajdete. Je proto praxe rodinných modliteb špatná? Bible hovoří jen o církvích ve městech. Vypadá to, že vesnické církve jsou nebiblické. Jsou špatné? Je biblické být luteránem nebo baptistou či katolíkem nebo pravoslavným?

A je to vůbec jisté, že modlitba za mrtvé je nebiblická? Vybavuji si modlitbu v Nehemjášovi, kterou jsem ve svých bohoslužbách často používal: „Nepokládej za málo všechny ty útrapy, které dolehly na nás, na naše krále... na naše otce a na všechny tvůj lid od doby asyrských králů až dodnes.“³ V Nehemjášově době Židé žádné krále neměli. Modlí se za dávno mrtvé krále a předky Židů.

Tak či tak, uvažoval bych stejně, i kdyby existovaly verše, jež tomu odporují. Pravým výkladem všech biblických veršů je láska. Bůh není Bohem smrti, ale života. Je

³ Nehemjáš 9,32

Bohem Abrahamovým, Izákovým a Jákobovým.⁴ V hebrejštině a ještě zřetelněji v řečtině to vyznívá jako: „Já jsem Bůh Abraham, Bůh Izák a Bůh Jákob.“ Sám se identifikoval s těmito žijícími zemřelými. Opustit je, znamená opustit samého Boha.

Nevím, jak ostatní, ale až já umřu, budu potřebovat vaše modlitby. Jsem spasen, avšak i děti Boží předstoupí před soud. Budou se muset zodpovídat nejen ze všech zlých skutků, ale i z každého křivého slova. Nepůjdeme za ně sice do pekla, nicméně i pro své děti má Bůh tresty.

Svatá Marie Magdalena byla spasena, ale copak pro ni nebylo trestem stát pod křížem a slyšet Ježíše, jak volá: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“⁵ Odpověď na svou otázku v tu chvíli Ježíš neznal. Magdalena ji znala. Byl opuštěný, protože ona zhrěšila. A nemohla mu pomoci. Musel projít temnotou a smrtí kvůli jejímu minulému smilstvu.

Svatému Petrovi byla jeho zapření odpuštěna, ale musel si odpykat těžký trest. Pán se ho třikrát otázel: „Miluješ mne?“⁶ Jeho první odpověď nestačila. Dostatečný trest pro toho, kdo miluje.

Já napáchal mnoho hříchů, dokonce i poté, co jsem se stal křesťanem a pastorem. Potřebuji vaše modlitby. Potřebuji modlitby oslavených svatých. Cožpak by ani trochu neovlivnilo rozsudek, kdybych mohl předstoupit před Pána obklopen modlitbami tisíců Božích dětí, jež by vyjádřily svou solidaritu se mnou a úpěnlivě prosily o shovívavost nad mými pochybeními:

Ať si myslíte o modlitbě za mrtvé cokoli, modlete se za mě. Modlete se tak, jak se Nehemjáš modlil za dávno zemřelé židovské krále a předky. „Kéž všechna Richardova

⁴ Exodus 3,6

⁵ Matouš 27,46

⁶ Jan 21,17

trápení nejsou před tebou ničím. Je pravda, že mnoho hřešil, ale měl i velmi těžký život. Mnoho trpěl. Kéž by bylo dobře zváženo jeho hoře a jeho neštěstí na vážky přiloženo! Věru, těžší je než mořský písek.⁷ Vždyť z Hospodinovy ruky přijal dvojnásobně za všechny své hříchy.⁸ Nechtě je jeho hřích před tebou malý a jeho trápení velké. Pro Ježíše Krista, odpusť mu.“

Bůh je Pán. Na něm záleží, zda věci uvidí jako velké, nebo jako malé. Svatý Pavel se rozhodl považovat své hrozné souzení – opakované věznění, bití, kamenování – za „lehké“.⁹ Jestliže dokážeme považovat naše souzení pro Boha za lehké, nemohl by na oplátku on pokládat hříchy těch, kdo trpěli, rovněž za lehké?

Když mě přemáhá úzkost, začnu si tiše pískat. Proč by se Bůh měl podrobně zabývat mými hříchy? Jen trochu potočím hlavu, a neuvidí je. Svými modlitbami můžete odvést jeho pozornost od mých hříchů, mohli byste ho přimět, aby otočil hlavu směrem k vám. Na moje hříchy se už nebude dívat.

Žijte zkrátka v duchu své pohřební bohoslužby, i když ji nemůžete recitovat za tak hrozivých podmínek, jako jsou naše. Pak už nebudete filosofovat o otázce modlitby za mrtvé. Pomyslete si: „Chudák, co umřel. Dokonce i teď půjde před soud. Podnikněme zoufalý pokus pomoci mu. Třeba se to nepovede. Ale uškodit mu modlitbou taky nemůžeme.“

Bratři a sestry, smrt je připravena pohltnout mě. Modlete se za mě. Německý luterský pastor Blumhardt tvrdí, že viděl, jak duše zemřelých v kostele prosí společenství živých o modlitbu. Možná už nejsem normální, ale mám

⁷ Jób 6,2-3

⁸ Izajáš 40,2

⁹ 2. Korintským 4,17

stejně vidiny. Vidím ve své cele mrtvé, žádající o mé modlitby. Luther měl námitky pouze proti veřejné modlitbě za mrtvé kvůli zneužitím spojeným s falešnými nadějemi, jež by to mohlo vzbudit, avšak proti soukromé modlitbě za ně nic neměl. Modlete se za mě.

Pamatujte na slova Bóazova: „Nebude vyhlazeno jméno zemřelého z kruhu jeho bratří.“¹⁰ *Amen.*

¹⁰ Rút 4,10

Šílení

Milovaní bratři a sestry,

Bible hovoří o „bláznovství Božím“.¹ Řecký originál má významově blíž k „hlouposti“, rumunští překladatelé užíli „bláznovství“ (pozn.: tak i český ekumenický překlad). Toto Boží bláznovství mě přitahuje víc než Boží moudrost. A budu klást otázky, jež mohou působit velmi bezbožně. Byl Bůh vždycky blázen, anebo se jím stal, protože vytrpěl tolik bolesti? Dá se jeho bláznovství léčit? To jsou ale bláznivé otázky, řeknete. Souhlasím. Nedělám si iluze. Pomalu mi začíná přeskakovat. Nemohu klást jiné otázky než bláznivé. No dobrá, ale když to tedy vím, proč se ptám a raději nemlčím? Jenže i on ví o svém bláznovství, a přece nám klade otázky a snímá z očí šupiny.

Chci, abyste o bláznovství věděli všechno, protože bláznovství jsem si vyvolil.

Velké procento duševně nemocných jsou Židé. Jako pastor hebrejského křesťanského sboru jsem měl co dělat s dost velkým počtem případů. Moje žena ošetřovala schizofreniky. O té chorobě jsem četl. Vím, co se s mou myslí děje.

Schizofrenici unikají z reality. Zabývají se pouze svými vnitřními fantaziemi. Tenhle rys se rozvíjí u všech vězňů zavřených na samotkách. Vyvíjíme se mimo dotyk se světem. Žijeme ze své představivosti, jež je úplně jiná, než představivost lidí vedoucích normální život. Ale co Bůh? Ten je *hagios*. Toto řecké slovo, jež překládáme jako „svatý“, do-

¹ Matouš 10,42

slova znamená „nezemský (*gea*)“. Vyjadřuje se tím, že Boha se nedotýkají skutečnosti této země. A pokud jde o jeho myšlenky, sám říká, že nejsou jako naše.² A tak i když šlím, přibližuji se jeho obrazu. Jak příznivě na sebe může pohlížet křesťan přicházející o rozum!

Začínám reagovat otupěle. Dozorci křičí. Občas slyším křik vězňů, které bijí. Dál sleduji linii svého myšlení. Pryč jsou časy, kdy jsem odpovídal bušením na dveře nebo dokonce pláčem. Bůh z nebes vidí muka svých dětí. Slyší jejich nárek. Ani on nereaguje. Jak rozporuplné jednání pro Boha, jenž je v představách lidí, kteří nevěří jeho vlastním výrokům o jeho bláznovství.

Ruce se mi bezustání třesou. Nevím, proč by se měly třást. Myslím, že jsou obrazem Božích rukou, jež se třesou, když má trestat, protože miluje špatného člověka a nemůže snést pohled na jeho zkázu.

Není divu, že se u mě vyvinul komplex pronásledovaného, když mě neustále sledují špehyrkou. Bojím se dotknout jídla. Mohly by v něm být narkotika nebo jed. „Židům, kteří v něho věřili“³ Ježíš řekl: „Chcete mě zabít.“ Vypadá to jako paranoia. Zvláštní je, že Židé, kteří v něho věřili a které Ježíš bezpochyby mylně obvinil z toho, že chovají vražedné úmysly, se skutečně chopili kamenů, aby ho kamenovali. V témže srdci může existovat víra v Ježíše i touha zabít ho. A bláznovství Boží, jež poznává vražednou touhu ve věřících, může být moudřejší než moudrost lidská. Možná i moje paranoia má svoje dobré důvody a já dělám dobře, když si na lidi dávám pozor.

Pronásledování, které jsem zažil, a moje chorá představivost přehánějící míru nebezpečí, jež mi hrozí, ve mně vyvolávají odezvu. Copak by mě pronásledovali, věznili

² Židům 12,20

³ Jan 10,34

a mučili, kdybych nebyl důležitý? Pozoruj teď u sebe velikášské bludy. Ježíš měl takovou jistotu, že je Mesiáš, ačkoli věděl, že si to o sobě mysleli i mnozí před ním, avšak mylně. Kdyby nebyl Mesiáš, proč by se Herodes snažil zabít ho ještě jako kojence v matčině náruči? Proč všechn ten hněv proti němu, když mluvil a dokonce uzdravoval? I já pevně věřím svým velikášským bludům. Sv. Augustin řekl: „Jsme Kristus.“ Může být něco vyššího? Když o sobě někdy fantazíruji jako o nějakém pozemském panovníkovi nebo papeži, je to ode mne blahosklonnost.

Ne, nemám velikášské bludy. Jsem velký. Mohu dnes v této cele umřít, a zčistajasna se se mnou budou dít Boží zázraky. Jedním z těch zázraků bude jeho přibuzenství se mnou, i když jsem blázen.

Dozorci se mi posmívají. Říkají mi „nešťastný Hamlet“. Hamlet byl princ, i když blázen. Den co den lidé spoluprodučují jeho tragedii a šílenství, a učí se z nich být lepší. Kdo si dnes vzpomene na jméno byt jen jediného dánského žalářníka z té doby?

Nevadí mi, že šílím, a Bohu nevadí vyhlásit svoje bláznovství. Žádné pojednání systematické teologie toto bláznovství nevypočítává s jinými Božími atributy. Věřit v bláznivého Boha odporuje rozumu, jenže jeden jasný zápis vyváží tisíc rozumných důvodů. A tady je biblická výpověď o „bláznivosti Boží“. A já sem rovněž bláznivě směřuji.

Člověk musí být blázen, aby věřil v bláznivého Boha. Ale v tom je nejvyšší zkouška víry.

Kananejská žena od Ježíše žádala, aby uzdravil její nemocnu dceru. Odmítl s odůvodněním, že byl poslán ke ztraceným ovcím Izraele. Když se nedala odbyt, nazval ji psem, neboť řekl: „Nesluší se vzít chléb dětem a hodit jej psům.“⁴

⁴ Matouš 15,26

Když jsem to četl poprvé, vzbouřil jsem se. Lékař, který uplatňuje rasovou diskriminaci nemocných, není hoden označení lékař. Nejen že není božský. Není dokonce ani lidský. Je hanebné nazvat někoho psem proto, že patří k jinému národu.

Trvalo mi roky, než jsem pochopil, že Ježíš nepoužil slovo pes jako urážku. Jenom se nám to tak zdá. Lidé na východě nemají ke zvířatům stejný postoj jako my. U nás by člověku velice vadilo, kdyby ho jeho otec nazval oslem. Ale když Jákob nazývá svého syna Isachara „kostnatým oslem“,⁵ myslí to jako chválu. Ježíš tuto ženu výsoce oceňoval. S lítostí hleděl, jak Izraelité jsou ztracené ovce, zatímco tato žena je věrná jako pes. Byl připravený konat zázraky pro ztracené. Avšak věrný pes, osoba připoutaná k němu jako tato kana-nejská žena, osoba, která překročila rasové bariéry a oslovila jeho, Žida (bráhmani v Indii by dodnes raději viděli svého syna umírat, než by zavolali lékaře z řad páriů), by neměla žádat zázraky. Trpělivě má snášet tragedie života. Zázraky jsou chléb pro děti. Nesluší se brát ho dětem a dát těm, kdo už jsou věrní a věřili by i bez zázraků. Slovo „pes“ je v Ježíšových ústech komplimentem. Ona se však dál dožadovala uzdravení své dcery a Pán uznal, že některé kříže jsou příliš těžké i pro věrné. A tak nemocné dítě uzdravil.

Být věrný znamená být jako pes. Pes se nestará o povahu svého pána. Genius nebo idiot, moudrý nebo pošetilý, zloděj nebo světec, člověk, který s ním zachází s láskou nebo který ho bije, na tom nesejde, pes bude dál střežit dům, bojovat s vetřelcem a nikdy nepřestane být spolehlivým druhem.

Nechť ztracené děti Izraele shledávají nesnesitelným věřit v Boha, který přiznává svoji bláznivost. Psi prostě milují

⁵ Genesis 49,14

Boha, ať je, jaký je a ať dělá, co dělá. Takový psí postoj je v lidských očích nesmyslný. Nazývají křesťany blázny, a mají pravdu. My jsme se však stali blázny a šlíme s vědomím, že Bůh si ve světě vyvolil bláznivé věci. I když jsme blázni, kteří viditelně spějí k šílenství, nezoufáme. Je to pro nás tím jistější znamením vyvolení.

Bůh strašlivě trpěl pro vzpouru svých dětí. To ho přivedlo k bláznivému řešení v obětování milovaného Syna za nehodné hříšníky. Udělal to z lásky k nám, z lásky, jež hraňuje s pošetilostí. Jeho bláznovství bude uzdraveno. Uzdraví se, až dělicí zdi vztyčené hříchem zmizí a on bude všechno ve všem, až jeho stvoření opět dojde klidu a jeho království bude sahat od pobřeží k pobřeží.

Do té doby budu tiše přijímat své rostoucí bláznovství. Možná jsem blázen, ale jsem jeho. *Amen.*

Viděli pouze Ježíše

Milí bratři a sestry,

když apoštolé zvedli oči, „neviděli už nikoho jiného než Ježíše samotného“.¹

Na věci můžete pohlížet v mnoha různých rovinách. Dejme tomu, že se dívám na sebe v dobrém zrcadle. Vidím se přesně takového, jaký jsem. Pak se ale podívám do zvětšujícího zrcadla. Teď vidím svůj obraz zkreslený. Měním zrcadla za jiná, jež zvětšují víc a víc, až se nakonec dívám jakýmsi obrovskými čočkami. Nevidím už svůj obličej, ale molekuly, z nichž se skládá. Opět se vidím v nezkreslené podobě, ale na jiné, molekulární úrovni. Mohu pokračovat, dokud neuvidím, jak se molekuly skládají z atomů, a dál jak atomy sestávají z elementárních částic. Anebo naopak se mohu dívat na člověka v davu, zatímco stoupám v letadle. Dav se stále zmenšuje, až se nakonec stovky lidí změní v jednu tečku. Stali se jedinou jednotkou.

Na pozemské rovině bylo na hoře Tabor šest lidí – Ježíš, Mojžíš, Eliáš a tři učedníci. Mohli byste je vidět jako samostatné jedince. Ale když se díváte z výšky, z duchovní roviny, můžete vidět jednotlivce spojené v Kristu. A tak apoštolé viděli pouze Ježíše – ani mocné proroky, ani své druhy, ani sebe, ale jen jeho, v němž všichni žijeme.

Vajíčko svaté Panny, z něhož se narodil Ježíš, bylo zprvu anorganickou hmotou. Z ní syntézou vznikla hmota organická. Pak byla při setkání s archandělem Gabrielem oplodněna

¹ Matouš 17,8

nebeským semenem. Začne existovat „to svaté“.² (pozn: ekumenický překlad uvádí „svaté dítě“, kraličtí „to svaté, jež se z tebe narodí“) Ježíš byl kdysi pouhé to. Embryo se vyvíjelo jako každé jiné embryo, procházelo různými fázemi animálního života, dokud nenabylo lidskou podobu. Byl však vtělením preexistentního Syna Božího. A tak je v něm možno vidět všechno sjednocené – anorganickou hmotu, organickou formu, animální svět, lidský svět a božství. Byl zároveň velekněz i obětí obětovaná knězem. Byl beránkem Božím i lvem Judovým. Byl svatým, ale udělali z něho hříšníka. Andělé na něho sestupovali a zase vystupovali, ale byl počítán mezi zločince. Byl tesařem a králem králů. Byl muž, a měl femininní jméno Jéšua. Byl muž smutku, a vesele se účastnil svateb a světských hostin, pořádaných a navštěvovaných celníky a hříšníky. Byl Žid se srdcem otevřeným pro pohany, dobrého Samaritána si cenil víc než nedbalého kněze svého vlastního národa.

Když Ibsenův Peer Gynt procitl z životní éry bloudění, uvědomil si, že nikdy nebyl tím, čím byl – leda v srdci a snech Solveigy, dívky, jež ho všechny ty roky milovala a čekala. Žijete-li život svého malého já, žijete v iluzi. Jak můžete své já izolovat? Části rostlin, zvířat či jiných tvorů budují a ustavičně obnovují vaše tělo. Myslíte v jazyce utvářeném jinými dlouho předtím, než jste se narodili, a podle zákonů logiky ustavených Aristotelem. Vaše mysl je plná věcí, jež jste se naučili od jiných ve škole, z novin a filmů, z rozhovorů či knih. Kolik z vašich myšlenek je skutečně vašich? Možná jste se narodili jako originál, ale teď jste kopie, reprezentant sociálního typu, myslíte si to, co si myslí váš národ, vaše společenská třída, vaše etnikum, vaše pohlaví, vaše náboženská denominace. Jaké ve vás zůstávají

² Lukáš 1,35

individuální myšlenky či touhy? Možná že 0,00005 % jste vy. Žijete pomíjivý život člověka určitého sociálního a psychologického typu a určitého věku. Vaše pravé já na vás čeká v myšlenkách a tužbách, jež za vás prožívá váš nejlepší přítel Ježíš. On je ten, v němž se i my rozpolcení tolika protichůdnými tendencemi stáváme jedno.

Křesťan vidí jen Jednoho. V jednom apokryfu je citován Ježíšův výrok: „Rozbijte kámen, a najdete mě uvnitř. Rozřežte dřevo, a hle, jsem v něm.“ Příroda dostává svou krásu od něho. On je konečným cílem lidstva. Je králem sboru andělů. Je milovaným Otce. V něm se Bůh a stvoření stávají jedno.

Vypráví se, že Japonci chtěli najít dobrý odbyt pro svou ocel, jež měla oproti švédské mizernou kvalitu. Město, v němž byl ocelářský průmysl, tedy nazvali Švédsko, a tak mohli na všechny své produkty s čistým svědomím dávat značku „Vyrobeno ve Švédsku“.

Naše falešné já má sklon udělat cosi podobného. Dá si nové jméno – stane se náboženským *já*, duchovním *já*, stane se *já* věrným Ježíši, místo aby toto *já* samo sebe totálně popřelo a nevidělo „nikoho kromě Ježíše“. Ježíš ve mně, Ježíš v mém sousedovi, Ježíš vyvíjející se v mučitel, který mě bije, Ježíš v Mojžíšovi a Eliášovi, Ježíš v těch, kteří teprve přijdou, Ježíš v přírodě, Ježíš ve všech věcech.

Za války byla moje žena v zahraničí s velmi nebezpečným posláním. Neměli jsme žádnou možnost komunikace. Po celou dobu, co byla pryč, jsem nemohl nic číst. Na stránkách novin a knih jsem viděl její podobu. Šel jsem po cestě a sám sebe jsem překvapil zavoláním jejího jména. Když v noci větev stromu zmítaná větrem narazila na okno, měl jsem dojem, že se vrátila a tluče na dveře. Její obraz jsem měl neustále na sítnici oka. Přesně to se děje s křesťany. V hříšnicích i světcích vidí jen to, co přichází od Ježíše.

Stejně jako starc Zosima v *Bratřech Karamazových* by se poklonili před zločincem. Ten souženými a utrpeními, jež si svou špatností přichystal, byl připodobněn Kristu. Není na zemi místo, kde by nebyly rozesety jiskry Krista.

Shakespearův Prospero říká Mirandě, že únikem ze světa probudil zlou přirozenost svého bratra. „Má důvěra jako dobrý rodič v něm naopak zplodila velkou faleš.“ Kritizujeme své biskupy, kněze a pastory, a neptáme se sami sebe, zda jejich nedůvěryhodnost třeba nevytváříme svou plachostí a důvěrou.

Řekl jsem, že existuje způsob hledění, při němž, ač je přítomno šest osob, nevidíme nikoho kromě Ježíše. Proč jste svým kněžím a pastorům dovolili, aby vám dali méně než tohle? Proč jste přijali jako duchovního vůdce člověka, který nevidí jen Jednoho a není schopný usměrnit váš pohled tak, abyste i vy viděli jen Jednoho?

Až uvidíte ve všech jen Jednoho, pravé Světlo, jež přichází do světa a osvětluje každého člověka,³ nikdy už nebudete nikým opovrhovat.

Starší židovští pisatelé opovrhovali obyčejnými lidmi. V Talmudu je zaznamenáno, že rabi Eleazar pravil: „Je oprávněné zabít kmána i na Den smíření, který připadá na sobotu.“ Rabi Samuel ben Nachmani pravil: „Je oprávněné roztrhat kmána na kusy jako rybu.“ Ježíš vzal obyčejné lidi, rybáře, prostitutky i celníky, a udělal z nich svaté a hrdiny tím, že je učil o velkém tajemství jednosti. Bůh je jeden. Je jeden Pán, jedna víra, jeden křest. Je jen jeden, který má být viděn a na kterého hledíme. Ne pohled na spousty hadů plazících se kolem, nýbrž pohled na jednoho bronzového uzdravil Izraelity.⁴ Dokud vidíte mno-

³ Jan 1,9

⁴ Numeri 21,9

host lidí a věcí, bude vás jejich mnohost stále lekat a sužovat. Marie si však dobře zvolila, když se rozhodla sedět u nohou Jednoho, Jednoho, v němž žilo všech ostatních dvanáct hostů, jednoho, který byl skutečným Já dvanácti.⁵ Hleděla jen na něho a poslouchala jen jeho. Tohle vám nikdo nevezme. V mnohosti se v každém okamžiku objevují a ztrácejí nové věci a noví lidé. Jeden je však věčný.

V jednotě s Jedním jste i vy věční. Bez tohoto Jednoho by nikdy nebyl čas. Jestliže on je vaším životem, nikdy nebude čas bez vás. Neseme jeho jméno. Tolik lidí věří, že jsme křesťané – kristovci. Nezahanbujme ty, kdo v nás uvěřili, ale buďme tím, čím křesťané mají být, Kristem v malém, živou součástí jednoho velkého mystického těla, v němž je Ježíš hlava a my jsme všechny údy.

Dokud jsem byl ve světě, obklopený davy lidí, byl jsem příliš slabý, abych tohoto stavu dosáhl. On mi dal privilegium samoty. Alespoň díky ní jsem mohl poznat to, co mají poznat všichni křesťané, i když jsou obklopeni množstvím lidí, totiž „nevidět nikoho kromě Ježíše“. *Amen.*

⁵ Lukáš 10,42

Katolíci mají hymnus „O felix culpa – Ó šťastná vina, která nám dala Spasitele.“ Někteří si myslí, že jsem antikomunista ve vulgárním politickém smyslu. Naopak, jsem v pokušení zpívat: „Ó požehnaní komunisté, kteří jste nám dali hodiny milostných obětí s nebeským ženichem, náhled na nebeské věci, jaký jsme neměli nikdy předtím, vítězství víry nejen v těžkých vnějších podmínkách, ale i ve vnitřních bouřích.“

V komunistických zemích jsou dnes pro Krista ve vězení tisíce lidí. Nejde jen o fyzický fakt bytí v uvěznění, ale i o pohanu. Josef ve Starém zákoně, jen proto, že si chtěl uchovat čistotu, musel snášet potupu uvěznění kvůli zinscenovanému obvinění z cizoložství. Křesťané v rudém koncentráku jsou obviňováni z krádeže, zrady, špionáže, devizových zločinů a dokonce z rituální vraždy. Ale snažně vás prosím, nelitujte je. Nelitujte nevěstu, která jde na svatbu a opírá se přitom o rámě svého ženicha. Ženich miloval kříž. Ona s ním jeho radost z kříže sdílí. Utrpení je nezbytné. Avšak není důvodem litovat ji.

Když se mě ptali, proč líčím zvěrstva komunismu, snažil jsem se přijít na to, jaké jsou moje skutečné motivy. Nejvíc ze všeho mi šlo o vzbuzení soucitu s komunisty, kteří své ubohé duše zatěžují zločiny.

Chtěl bych podnítit modlitby za ně, povolát církev k úkolu šířit životodárné evangelium mezi komunisty.

Existuje ovšem i druhá stránka. Křesťané se musejí modlit za pronásledovanou podzemní církev a pomáhat jí. Přes milion nadšeně povzbuzujících dopisů a vytvoření Misie komunistického světa v devětatvaceti zemích během čtyř

let jsou důkazem, že řadoví křesťané všech denominací jsou na naší straně.

Máme i křesťanské představitele, kteří nás podporují, ale těch už je méně. Proč se k nám někteří stavějí odmítavě nebo přinejmenším lhostejně?

Domnívám se, že je tomu tak v první řadě proto, že jsou teologové. Předmětem zájmu teologie není *Theos*, Bůh sám o sobě nestarající se o doktríny a toužící jen po naší lásce, ale spíše pitvání *logu*. Snad stovky milionů slov byly napsány o jednom Slově živého Boha: „Spojte se se mnou v lásce a ve skutečnosti mého objetí zapomeňte na slova.“ *Theos*, Bůh, nutí milovat. Teologie přinesla svár, nenávisť a dokonce vraždění.

Za druhé je to proto, že tito lidé nesou odpovědnost za velké církevní organizace, jež mohou přežít jen v přízpusobení úspěšným politickým režimům. Byly doby, kdy v některých německých evangelických kostelích měli na oltářích Hitlerovu fotografii a kdy někteří němečtí katolíci a protestantští duchovní místo aby šli do vězení nebo na smrt, nosili uniformu se svastikou. V komunistických zemích teologové museli oslavovat Stalina a chválit sovětský režim. Je velký rozdíl mezi kázáním amerického baptistického pastora na jihu a na severu, když dojde na rasové otázky. Na vlastní uši jsem slyšel proslulého kazatele říkat různé věci podle postojů posluchačů, kteří v jednom státě patřili k zastáncům segregace a v druhém byli proti ní. Bez tohoto přízpusobení by velké náboženské organizace nemohly existovat. Tento fakt je třeba plně chápat.

Jenže proč velké náboženské organizace vůbec existují? Sv. Athanasius měl pokud jde o Svatou Trojici pravdu. Ekumenický koncil se ho zřekl a Athanasius byl vyloučen z církve po zinscenovaných obviněních z vraždy biskupa a znásilnění panny. Řekli mu: „Celý svět je proti tobě,“ na

což odpověděl: „Pak jsem tedy proti celému světu.“ Kanonizováni byli pouze lidé jeho kalibru – jen oni jsou považováni za hrdiny křesťanství.

Podzemní církev naštěstí nemá žádnou velkou strukturu k udržování. A ještě méně máte starostí o budovy, finance a výbory, když jste sami na samotce. Pak jde jen o pravdu. Bojujete, abyste ji našli.

Legenda vypráví, že Mikado jednou oznámil svůj úmysl prohlédnout si proslulou zahradu orchidejí. Ve stanovený den ho jeho hostitel uvítal u brány a uctivě se klaněl. „Neráčila by jeho císařská Jasnost napřed do zahrady? Čaj se bude podávat pak.“ Vešli do zahrady, ale půda byla zryta. Nikde ani květinka. Císař na to nic neřekl. Pak přijal pozvání do domu. Na čajovém stolku stála váza s orchidejí nevídané krásy. Hostitel pravil: „Ponechal jsem nejkrásnější květinu pro nejvznešenějšího císaře. Ostatní květy si nezasloužily žít.“

V podzemní církvi přežije jen nejvyšší, věčná pravda. Všechny ostatní zřetele, zahrnující pomíjivé zájmy církve, zmizí.

Tím, že podají ruku podzemní církvi, křesťané ve svobodném světě pocítí příliv pravdy, lásky a hrdinství. V zemích, kde křesťané dosud nejsou pod rudým jařmem, je to otázkou života a smrti.

Cílem této knihy i všech ostatních mých knih bylo seznámit Boží děti ve svobodném světě s tím, co by mohlo být velmi brzy i jejich osudem – bude-li se komunismus šířit stejným tempem jako doposud – a přivést je do svatého rozpoložení těch, kdo nepřestávají věřit, i když je po jejich vyznání veta, kteří doufají, ačkoli tonou v zoufalství, kteří milují, i když se bouří a kteří vyhlásují, že Bůh je král, v místech, kde panuje satan. Hodíte rozum za hlavu a budete nás následovat do říše Božího bláznovství sdíleného jeho trpícími dětmi – bláznovství, jež je moudřejší než lidé?

Lámu si hlavu, zda s mnoha myšlenkami vyslovenými v této knize vůbec souhlasíte. Pokud jde o mě, nesouhlasím. Vyprávěl jsem vám o tom, co jsem si myslel tenkrát, ne to, co si myslím teď. Dělal jsem to proto, že moje „tenkrát“ je „teď“ milionů mužů a žen uvězněných v současnosti pro víru v komunistických zemích. Mít účast na jejich utrpení můžete mít jen tehdy, když poznáte muka jejich mysli.

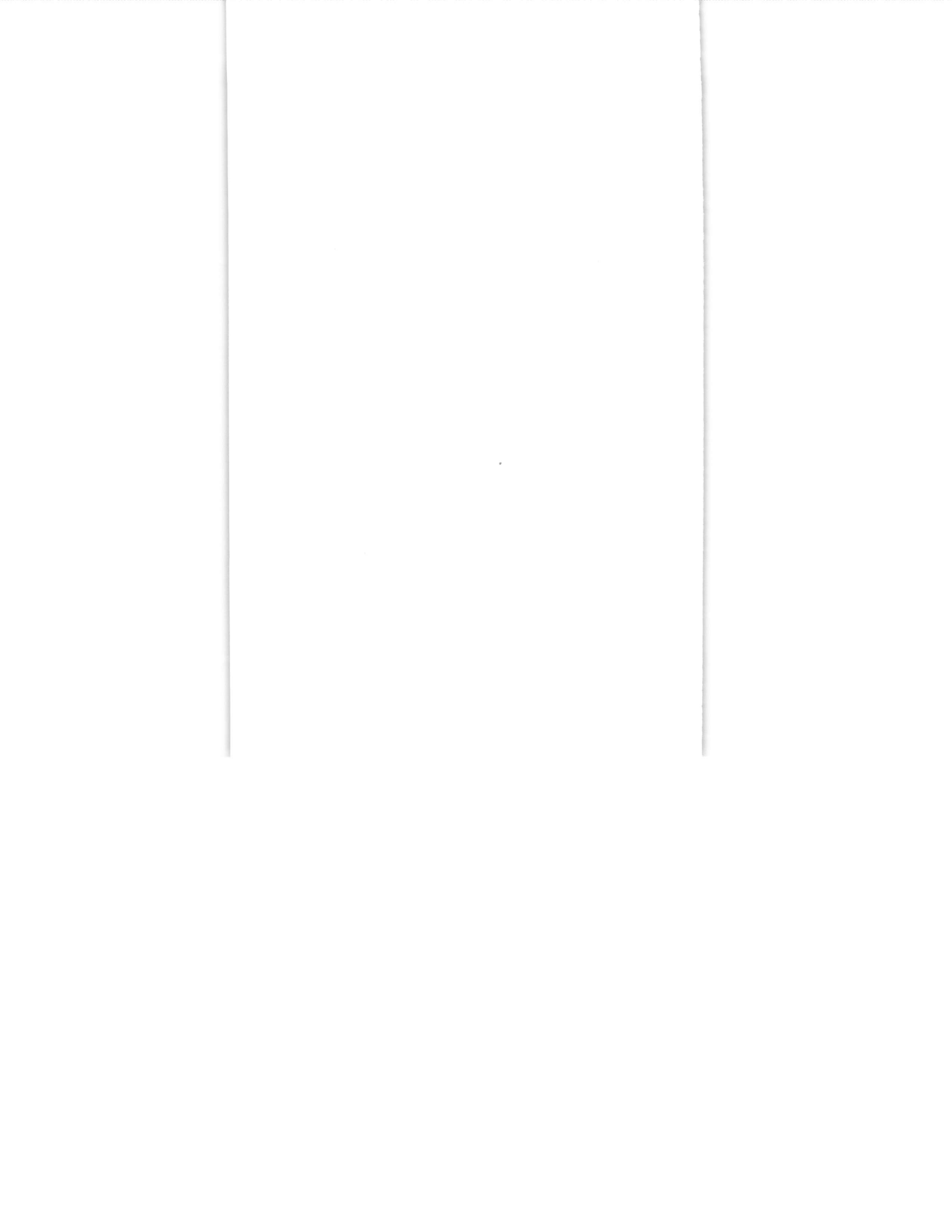
Svůj úkol jsem splnil. Teď záleží na vás. Zvolte, zda soudit, hnidopišsky rýpat či pomáhat.

Rád jsem také posloužil odpůrcům a oponentům mé misijní práce.

Velmi si vážím jednoho katolického biskupa, s nímž jsem byl ve vězení. Ten mi jednou řekl: „Rád bych vám dal jako dar velmi silný argument, který můžete použít proti mojí církvi. Kristus učil, že když někdo zhřešil, má říct: ‚Odpust nám naše viny,‘ zatímco podle naší nauky bychom hříšníkovi řekli: ‚Jdi se vyzpovídat knězi.‘“ Onen biskup mi to řekl, protože miloval protestanty.

Skočte po této knize, všichni moji nepřátelé a oponenti naší misie. Dávám vám velký dar. Předkládám vám spoustu materiálu jako důkaz, že jsem heretik, šílenec, cokoli chcete. Ať je vám k užítku. Já vás miluji. Proč bych vás trochu nepotěšil? Nevíte, jak krásné je objetí nebeského ženicha. Radujte se aspoň z útoků na mne.

Ale Boží děti porozumí. Budou mít pocit, jako by dnes samy prožívaly ten strašlivý tlak. Bible učí: „Pamatujte na vězně, jako byste byli uvězněni s nimi.“ (Židům 13,3). Pouta nezraňují jen zápěstí, ale i duši. Pokud tato kniha někoho přiměla, aby uronil slzu, pomodlil se nebo poskytl mučedníkům praktickou pomoc, bylo jejím vydáním dosaženo cíle.

OBSAH

ÚVOD	7
I) TVOŘENÍ POSLA	14
II) HLAHOLENÍ HOSPODINU	20
III) MOJE PODOBA	26
IV) SLYŠENÍ A VIDĚNÍ	32
V) BOLEST EROTICKÉ PŘEDSTAVIVOSTI	38
VI) MARIE VIDÍ VŠECHNO	43
VII) ZBYTEK MÉ VÍRY	49
VIII) MATKA	54
IX) NEPŘESNÁ MYŠLENKA	60
X) EXOTERICKÉ NÁBOŽENSTVÍ	67
XI) PROBLÉMY PODZEMNÍ CÍRKVE	72
XII) BUDETE NA PRAVICI	79
XIII) OPRAVDOVÝ KŘEŠŤANSKÝ UČITEL	85
XIV) SŮL JE DOBRÁ	92
XV) VĚŘTE TOMU, CO VYVĚRÁ Z VAŠEHO SRDCE	97
XVI) NUDNÉ GENEALOGIE	103
XVII) BŮH JE MÁ VÁŠEŇ	109
XVIII) MODLITBA ZA MRTVÉ	114
XIX) ŠÍLENÍ	120
XX) VIDĚLI POUZE JEŽÍŠE	125
EPILOG	130

RICHARD WURMBRAND
VĚZEŇSKÉ ZDI KDYBY PROMLUVILY

Z anglického originálu
IF PRISON WALLS COULD SPEAKS
vydaného nakladatelstvím
Living Sacrifice Book Company, USA
v roce 1972

přeložil Pavel Kolmačka
Grafická úprava obálky Karel Šejna
Na obálce použita kresba

Osvobození svatého Petra z vězení
od Rembrandta van Rijna

Vydalo v roce 2004
nakladatelství STEFANOS

Stanislav Maxa
Klásterská 127/II.

377 01 Jindřichův Hradec

Editor Stanislav Forejt

Sazbu zhotovil Petr Kadlec

Vydání první

Náklad 1 200 výtisků

Tisk AKCENT Vimperk

Počet stran 136

ISBN 978-80-87081-81-5